OM
FÖRFATTARERÄTT

FÖRETRÄDESVIS ENLIGT

SVENSK LAGSTIFTNING.

AF

D:R JOHN ASK,
E. O. PROFESSOR VID LUNDS UNIVERSITET.

(UR LUNDS UNIVERSITETS ÅRSSKRIFT TOM. XXIX.)

LUND 1893,
BERLINGSKA BOKTRYCKERI- OCH STILGJUTERI-AKTIEBOLAGET.

E-boken är publicerad av Juridiska fakulteten vid Lunds universitet 2026
eISBN: 9789190023501)
DOI: https://doi.org/10.37852/oblu.396

Denna text är licensierad under CC BY-NC 4.0, Erkännande.
(Se fullständiga villkor: https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.sv).
Enligt licensen får verket spridas och bearbetas utan att tillstånd behövs, men ej användas i kommersiella syften. Verkets upphovsperson måste anges.

Juridikbok.se

Denna digitala version av verket är nedladdad från juridikbok.se.

Den licens som tillämpas för de verk som finns på juridikbok.se är **Creative Commons CC BY-NC 4.0**. Licensvillkoren måste följas i sin helhet och dessa finner du här https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/legalcode.sv

Sammanfattningsvis innebär licensen följande:

Tillstånd för användaren att:

• Kopiera och vidaredistribuera materialet oavsett medium eller format

• Bearbeta och bygga vidare på materialet

Villkoren för tillståndet är:

• Att användaren ger ett korrekt erkännande, anger en hyperlänk till licensen och anger om bearbetningar är gjorda av verket. Detta ska göras enligt god sed, och inte på ett sätt som ger en bild av att licensgivaren stödjer ett specifikt användande.

• Att användaren inte använder materialet för kommersiella ändamål.

• Att användaren inte tillämpar rättsliga begränsningar eller teknik som begränsar andras rätt att gör något som licensen tillåter.

Se även information på https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.sv

När det gäller verk av författare som avlidit för mer än 70 år sedan finns enligt svensk lag inte längre någon upphovsrätt. Sådana arbeten kan användas helt fritt och slutanvändarlicensen som annars skulle ha gällt för verk som tillhandahålls från juridikbok.se gäller inte sådana verk. Observera dock att det kan finnas flera rättigheter knutna till ett verk. Exempelvis kan medförfattare och illustratörer ha egna rättigheter till verket. I dessa fall kan verket vara upphovsrättsligt skyddat trots att upphovsrätten har upphört för en författare.

http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:juridikbokse-f45f3

Innehåll.

		Sid.
I.	Författarerättens begrepp, väsende och plats i rättssystemet	1.
II.	Öfversigt af författarerättens historiska utveckling i Sverige	8.
III.	Författarerättens objekt	31.
IV.	Författarerättens subjekt och de sätt, på hvilka författarerätt kan förvärfvas	40.
V.	Författarerättens innehåll	48.
VI.	Inskränkningar i författarerättens utöfning	65.
VII.	Skydd för författarerätten	69.
VIII.	Om upphörande af författarerätten	76.
IX.	Reglerna om författarerätt i deras förhållande till äldre lagstiftning	86.
X.	Författarerättens nationela begränsning	91

Citerade arbeten:

BACHKE — Om den saakaldte litterære og kunstneriske Eiendomsret, af O. A. Bachke (Separataftryck ur "Norsk Retstidende" för 1871—75).

BENEDIKT — Bemerkungen über das Urheberrecht und den Gesetzentwurf der österreichischen Regierung. Von D:r Edmund Benedikt. Wien 1893 (Separataftryck ur "Juristische Blätter" s. å.).

BENOIDT & DESCAMPS — Commentaire législatif de la loi du 22 Mars 1886 sur le droit d'auteur, par Maurice Benoidt & Louis Descamps. Bruxelles 1886.

BÆTZMANN — Udkast til Lov om Forfatterret og Kunstnerret. Afgiven til den kongelige norske Regjerings Kirke- og Undervisningsdepartement, af F. Bætzmann. Kristiania 1891.

DAMBACH — Fünfzig Gutachten über Nachdruck und Nachbildung erstattet vom königlich Preussischen litterarischen Sachverständigen-Verein in den Jahren 1874—1889. Herausgegeben von D:r Otto Dambach. Leipzig 1891.

DAUDE — Lehrbuch des deutschen litterarischen, künstlerischen und gewerblichen Urheberrechts, von D:r P. Daude. Stuttgart 1888.

DE GEER — Minnen, upptecknade af Louis De Geer. I. Stockholm 1892.

Forslag til Lov om Forfatterret, Kunstnerret og Eneret til kunstindustrielle Tegninger og Modeller samt til Fotografier. Kjöbenhavn 1890.

Forslag til Lov om Forfatterret og Kunstnerret. Afgiven den 24 August 1892 af Delegerede fra det norske Kirkedepartement og det danske Ministerium for Kirke- og Undervisningsvæsenet. Kristiania 1892.

FRANKL — Zum Entwurfe eines neuen Urheberrechtsgesetzes für Österreich, von d:r Otto Frankl (i "Juristische Vierteljahrsschrift", utg. af Ullmann, Frankl och Finger. Band 24. Wien 1892 s. 163—190).

Goos — Forelæsninger over den almindelige Retslære af C. Goos, Del II. Kjöbenhavn 1890.

Goepel — Ueber Begriff und Wesen des Urheberrechtes. Inauguraldissertation von Ernst Goepel. Altenburg 1881.

Hammarskiöld — Om tankearbetets rätt. Af Hj. L. Hammarskiöld (i Nordisk Tidskrift för vetenskap, konst och industri, utgifven af Letterstedtska Föreningen, 1892, åttonde häftet s. 663—680).

Harum — Die gegenwärtige österreichische Pressgesetzgebung. Systematische Darstellung und Erläuterung der gesetzlichen Bestimmungen über das Autorrecht und der Presspolizeigesetzgebung mit einer einleitenden Abhandlung über das Autorrecht im Allgemeinen, von Peter Harum. Wien 1857.

Hedeler — Gesetze über das Urheberrecht im In- und Ausland nebst den internationalen Litteraturverträgen und den Bestimmungen über das Verlagsrecht. Leipzig, Verlag von G. Hedeler.

Hedin — Om literär eganderätt, af A. Hedin (i Svensk Tidskrift för literatur, politik och ekonomi, utg. af Hans Forsell, 1873 s. 547—569).

Hertzberg — De nordiske Retskilder, ved Ebbe Hertzberg. Kjöbenhavn 1890 (Nordisk Retsencyklopedi, Band I).

Hinschius — Ueber die Schutzberechtigung von Pantomimen und Ballets gegen unbefugte öffentliche Aufführung, von Prof. D:r Paul Hinschius (i "Jahrbücher für die Dogmatik des heutigen röm. und deutschen Privatrechts". Band 26. Jena 1888 s. 185—197).

Klostermann — Das Urheberrecht an Schrift- und Kunstwerken, Abbildungen, Compositionen, Photographien, Mustern und Modellen nach deutschem und internationalem Rechte systematisch dargestellt von D:r R. Klostermann. Berlin 1876.

Kohler, Autorrecht — Das Autorrecht, eine zivilistische Abhandlung, zugleich ein Beitrag zur Lehre vom Eigenthum, vom Miteigenthum, vom Rechtsgeschäft und vom Individualrecht. Von Professor D:r J. Kohler in Würzburg (i Jahrbücher für die Dogmatik des heutigen römischen und deutschen Privatrechts, utg. af D:r Rudolf v. Ihering. Band XVIII, neue Folge, Band VI. Jena 1880 s. 129—478).

Kohler, Kunstwerk — Das literarische und artistische Kunstwerk und sein Autorschutz. Eine juridisch-ästhetische Studie von J. Kohler. Mannheim 1892.

KÆRGER, Theorien — Die Theorien über die juristische Natur des Urheberrechts, eine kritische Studie von Karl Kærger. Berlin 1882.

KÆRGER, Zwangsrechte — Zwangsrechte, ein Beitrag zur Systematisirung der Rechte, von Karl Kærger. Berlin 1882.

LANG — Om grunderna för uppfinnareskydd genom Lag. Akademisk afhandling af J. N. Lang. Helsingfors 1880.

LE DROIT D'AUTEUR, organe officiel du bureau de l'union internationale pour la protection des œuvres littéraires et artistiques (paraissant à Berne le 15 de chaque mois).

LYON-CAEN & DELALAIN — Collection des principaux codes étrangers. Lois françaises et étrangères sur la propriété littéraire et artistique, suivies des conventions internationales conclues par la France pour la protection des œvres de littérature et d'art, recueillies par Ch. Lyon-Caen & Paul Delalain, I—II. Paris 1889.

NAUMANN — Sveriges Statsförfattningsrätt, af Christian Naumann. Band I. Stockholm 1876—79.

NAUMANN, Grundlagsedition — Sveriges Grundlagar, utgifna af Christian Naumann. Stockholm 1866.

ORELLI — Das schweizerische Bundesgesetz betreffend das Urheberrecht an Werken der Litteratur und Kunst unter Berücksichtigung der bezüglichen Statsverträge, erläutert von D:r Aloys von Orelli. Zürich 1884.

OSTERRIETH, Urheberrecht — Altes und Neues zur Lehre vom Urheberrecht, von D:r Albert Osterrieth. Leipzig 1892.

OSTERRIETH, Reform — Die Reform des Urheberrechts, von Albert Osterrieth. Berlin 1893.

POUILLET — Traité théorique et pratique de la propriété littéraire et artistique et du droit de représentation, par Eugène Pouillet. Paris 1879.

ROMBERG — Études sur la propriété artistique et littéraire. Par Édouard Romberg. Bruxelles & Paris 1892.

RYDIN — Om yttrandefrihet och tryckfrihet. Försök till belysning af svenska presslagstiftningen, af Herman Ludvig Rydin. Stockholm 1859.

RÜFENACHT — Das litterarische und künstlerische Urheberrecht in der Schweiz mit besonderer Rücksicht auf die bestehenden Statsverträge, von D:r Hermann Rüfenacht. Inauguraldissertation. Bern 1892.

SCHUSTER, Wesen — Das Wesen des Urheberrechtes. Eine dogmatische und dogmengeschichtliche Untersuchung mit Berücksichtigung der geltenden europäischen Gesetze, zumal des österreichischen und deutschen, von D:r Heinrich M. Schuster. Wien 1891.

SCHUSTER, Urheberrecht der Tonkunst — Das Urheberrecht der Tonkunst in Österreich, Deutschland und andern europäischen Staaten, mit Einschluss der allgemeinen Urheberrechtslehren, historisch und dogmatisch dargestellt von D:r Heinrich M. Schuster. München 1891.

SCRUTTON — The Law of copyright, by Thomas Edward Scrutton. London 1890.

SPÖNDLIN — Ueber das Wesen des Verlagsrechts und dessen Verletzung durch den Nachdruck mit Rücksicht auf das deutsche, französische und schweizerische Recht. Inauguraldissertation v. R. Spöndlin. Zürich 1867.

STOBBE — Handbuch des deutschen Privatrechts, von Otto Stobbe, Band III. Berlin 1885.

TORP — Kort Fremstilling af Læren om den ideele Produktions Beskyttelse. Tillæg til den danske Formueret af D:r C. Torp. Kjöbenhavn 1889.

WIESELGREN — Om den immateriella eganderätten, af Sigfrid Wieselgren, I—II (i Nytt Juridiskt Arkiv Afd. II, utg. af G. B. A. Holm, sjunde årg. n:r 4, åttonde årg. n:r 5).

WINDSCHEID — Lehrbuch des Pandektenrechts, von D:r Bernhard Windscheid, Band I. Frankfurt a. M. 1882.

WÄCHTER — Das Autorrecht nach dem gemeinen deutschen Recht, systematisch dargestellt von D:r Oscar Wächter. Stuttgart 1875.

Följande lagar citeras endast med angifvande af det land, för hvilket de gälla, samt resp. artikel eller §:

Belgien — Lag om auktorrätt af d. 22 Mars 1886.

Danmark — Lag af d. 29 December 1857 angående eftertryck.

England — Åtskilliga lagar, sammanförda i 45 artiklar hos Hedeler (s. 63—77) under rubriken "Zusammenstellung für die königliche Urheberrechts-Kommission 1878".

Finland — K. F. ang. författares och konstnärs rätt till alster af sin verksamhet, gifven d. 15 Mars 1880.

Grekland — Strafflagbok af 1833.

Holland — Lag till reglerande af auktorrätten af d. 28 Juni 1881.

Italien — K. Dekret ang. rätt till intellektuela produkter af d. 19 September 1882.

Monaco — Ordonnance ang. skydd för artistiska och literära arbeten af d. 27 Februari 1889.

Nordamerikas Förenta Stater — Lag af d. 8 Juli 1870 ang. auktorrätten.

Norge — 1) Lag af d. 8 Juni 1876 om skydd för s. k. literär eganderätt.
2) Lag om författarerätt och konstnärsrätt af d. 4 Juli 1893.

Portugal — Civillag af d. 1 Juli 1867.

Ryssland — Reglemente ang. censuren och pressen (edition af 1886).

Schweiz — Förbundslag af d. 23 April 1883 ang. auktorrätt till alster af literatur och konst.

Spanien — Lag om intellektuel eganderätt af d. 10 Jan. 1879.

Tyskland — Lag ang. auktorrätt till skrifter, afbildningar, musikaliska kompositioner och dramatiska arbeten af d. 11 Juni 1870.

Ungern — Lag af d. 26 April 1884 ang. auktorrätten.

Österrike — Lag (Patent) af d. 19 Okt. 1846 till skydd för literär och artistisk eganderätt mot obefogad publicering, eftertryck och efterbildning.

Nu uppräknade likasom öfriga i detta arbete citerade lagar återfinnas hos Lyon-Caen & Delalain (loc. cit.), der de ej redan finnas upptagna i Hedelers ofvan anförda samling.

Förkortningar:

T. F. = Tryckfrihetsförordningen.
R. D. = Riksdagen.
L. U. = Lagutskottet.
K. U. = Konstitutionsutskottet.
F. K. = Första Kammaren.
A. K. = Andra Kammaren.
H. D. = Högsta Domstolen.
N. J. A. = Nytt Juridiskt Arkiv, utgifvet af G. B. A. Holm.

I. Författarerättens begrepp, väsende och plats i rättssystemet.

Man skiljer mellan en hufvudsakligen inre, andlig och en hufvudsakligen yttre, materiel verksamhet. Den förra frambringar ett immaterielt, den senare ett materielt värde. Det andliga arbetet är originalproduktion [1]), men kan för öfrigt vara af två slag: skapande och uppfinnande. *Skapande* verksamhet är i egentlig mening individuel. En och samma *uppfinning* kan deremot göras fullt sjelfständigt af flere, oberoende af hvarandra [2]). Här är endast frågan om den förra af dessa båda hufvudarter af andlig verksamhet. Som exempel på de produkter, hvilka genom densamma åstadkommas, kunna nämnas skrifter, taflor och musikalier — icke det kroppsliga stoff, af hvilket författaren, målaren eller komponisten begagnat sig för att gifva uttryck åt sina tankar eller idéer, icke heller dessa tankar eller idéer i och för sig utan framstälda med yttre medel, ett andligt innehåll, fattbart genom den form, i hvilken det framträder [3]).

Det lider numera intet tvifvel, att den, som åstadkommer dylika immateriela alster, bör åtnjuta rättens skydd för de förnuftiga intressen, som med hans andliga produkt äro förenade. Vi syfta ej här på upphofsmannens, auktors, rätt att ostörd af andra publicera, reproducera, sälja eller annorledes förfoga öfver de taflor, manuskript, böcker eller nothäften etc., i hvilka hans arbete är framstäldt. Ingen kan mot hans vilja hindra honom härifrån utan att förgripa sig på hans personliga frihet eller rättsstridigt undanhålla honom de kroppsliga ting, som äro hans egendom. Här är fråga om något annat, om auktors rätt att hindra en hvar från att utan hans samtycke publicera, resp. reproducera arbetet antingen i allmänhet eller på annan tid eller ort eller på

[1]) Lang s. 1.

[2]) Hammarskjöld s. 666—667.

[3]) Jemf. Kohler, Autorrecht s. 168 och der cit. förf.

annat sätt, än auktor medgifver. Detta är auktorrätten. De intressen, som genom denna rätt skyddas, äro eller kunna vara af två slag: *ideela* eller personliga och *ekonomiska*. Vid behandlingen i Justitiedepartementet af det förslag till lag om "literär eganderätt", som af Kongl. Maj:t framlades för riksdagen 1877 [1]), betonades uttryckligen, att i författarens rätt öfver sitt arbete ingå rent personliga intressen, hvilka kunna föranleda honom att motsätta sig arbetets publicering. Dessa intressen äro i lag skyddade utan afseende på de *motiv*, som i ett särskildt fall kunna vara bestämmande för upphofsmannens vilja i denna del, exempelvis hänsyn till honom sjelf, till hans literära eller konstnärliga anseende, som han icke vill sätta på spel, eller till allmänheten, i hvars händer han icke vill lemna ett arbete, som under förhandenvarande omständigheter skulle göra skada eller förfela sin verkan. I hvilketdera fallet som helst bör rättens skydd stå honom till buds mot obehörigt förfogande öfver hans arbete i nyssnämnda rigtning.

Hvad nu angår auktors *ekonomiska* intresse, så är detta icke tillgodosedt derigenom, att han blir egare af de fysiska ting, i hvilka hans verk kommit till uttryck, och hvilka han mot vederlag kan afyttra. T. ex. originalmanuskriptet. För att fullgöra sin ekonomiska bestämmelse måste detta mångfaldiggöras. Men om en hvar, som faktiskt har tillfälle till ett sådant mångfaldiggörande (reproducering), fritt eger företaga det, så står det i hans magt att tillegna sig en större eller mindre del af det ekonomiska utbyte, som den ideela produkten kan betinga [2]). Och äfven om någon gång det ekonomiska intresset väsentligen är knutet till originalarbetet, t. ex. en tafla, en staty, gäller i viss mån detsamma. Den bildande konstens verk kunna på många sätt reproduceras. En tafla exempelvis genom stentryck, ett plastiskt arbete genom gipsafgjutning. Originalarbetet bibehåller väl alltid sitt sjelfständiga värde, men stentrycket, gipsbilden hafva dock upptagit en del af detta värde. "De låna sin betydelse liksom det återkastade ljuset från den ursprungliga tanken, då de återgifva komposition, gruppering och karakter" [3]). Och detta är konstnärens, icke den främmande reproducentens verk. Här såväl som i förut anmärkta fall bör alltså auktor ega exklusiv befogenhet att reproducera originalarbetet för att deraf hemta ekonomiskt utbyte.

---

[1]) K. prop. n:o 17 s. 27.

[2]) Goos s. 117—118.

[3]) F. F. Carlsson, Motion i prestestånd et n:o 57 vid Riksd. 1862.

Författarens och den bildande konstnärens rätt och intressen hvila, som vi sett, ytterst på samma grund. Men å andra sidan förefinnas dock dem emellan vissa olikheter. Enligt hvad redan är antydt, förhåller sig originalupplagan af en skrift ingalunda till en senare upplaga som en originaltafla till en kopia. Detta bestyrkes ytterligare, om man besinnar, att kopieringen af ett konstverk på fri hand, genom kopparstick och dylikt kräfver särskild skicklighet hos den kopierande och alltså kan leda till frambringandet af särskilda kopior af olika individuelt värde, under det att literära alster endast på mekanisk väg mångfaldigas; och vidare att en kopia af en tafla eller ett plastiskt konstverk måste *för ögat* öfverensstämma med originalet, hvilket ej behöfver vara fallet med reproduktion af ett literärt arbete [1]). Det torde då låta försvara sig att, såsom här kommer att ske, egna en särskild undersökning åt författarens rättigheter utan att närmare ingå i pröfning af motsvarande rättigheter för de bildande konsternas utöfvare. Hos oss har också lagstiftaren behandlat dessa frågor i särskilda lagar. Deremot har någon särskild lag ej ansetts nödig för reglerandet af *kompositörernas* rätt. Tvärtom har i lagen af d. 10 Aug. 1877 "ang. eganderätt till skrift" hit blifvit hänfördt "jemväl musikaliskt arbete, affattadt med noter eller annan teckenskrift". Men inom literaturen är det ej ovanligt att finna nämnda rätt särskildt behandlad. Också låter det ej förneka sig, att den literära och den musikaliska auktorrättens problem ej alltid sammanfalla. Vi behöfva blott påpeka frågan om öfversättningsrätten å ena sidan samt om rätten att transponera musikstycken å den andra. Och för öfrigt har den musikaliska auktorrätten *det* gemensamt med den artistiska, att i ena som i andra fallet identiteten mellan produktion och reproduktion består i identitet mellan det för sinnena fattbara, under det i fråga om den literära auktorrätten innehållet, den abstrakta tankebilden i berörda afseende är det väsentliga. Häraf blir en följd, att äfven de för den literära och den musikaliska auktorrätten *gemensamma* bestämmelserna måste på olika sätt tillämpas i ena fallet och i det andra [2]).

Då alltså den musikaliska auktorrätten dels innehåller särskilda rättssatser, som ej hafva tillämplighet på den literära och vice versa, dels kräfver en särskild användning af i öfrigt gemensamma bestämmelser, så ligger häri

---

[1]) Jemf. K. prop. vid Riksdagen 1877 n:o 17 s. 26; Schuster, Urheberrecht der Tonkunst s. 2.

[2]) Schuster loc. cit. s. 4—5.

orsaken, hvarför vi i det följande lemna den musikaliska auktorrätten å sido och endast taga hänsyn till den literära eller författarerätten. Denna torde med anslutning till det föregående böra definieras såsom författarens eller hans rättsinnehafvares uteslutande rätt att bestämma *om, när* och *hur* en af honom åstadkommen literär produkt skall publiceras, äfvensom att genom reproduktion deraf hemta ekonomiskt utbyte. Att emellertid denna rätt enligt positiv lag icke är obegränsad, skall längre fram ådagaläggas. Här hafva vi endast sökt angifva författarerättens begrepp och allmänna innehåll äfvensom grunden för de rättigheter, hvilka normera hithörande förhållanden, och hvilkas *ändamål* är att bereda författaren det skydd för hans ideela och ekonomiska intressen, som ofvan angifvits.

Återstår att bestämma författarerättens väsende och dess plats i rättssystemet [1]). Den åsigten torde numera få anses öfvervunnen, som förnekar, att öfverhufvud någon subjektiv författarerätt existerar, eller i hvarje fall frånkänner den allt positivt innehåll. Reproduktion af andras literära arbeten är enligt denna lära icke förbjuden derför, att auktor har författarerätt, utan auktor skyddas, emedan eftertryck är förbjudet. Detta förbud skulle alltså icke hafva sin grund i någon författaren tillkommande naturlig befogenhet, som den positiva lagen endast reglerar och stadfäster, utan i "det allmänna bästa", som bjuder och rättfärdigar förlänande af berättiganden åt en eller flere med uteslutande af alla andra. Lagstiftningen i hithörande ämne skulle derför icke innebära något annat än en inskränkning i näringsfriheten på samma sätt som t. ex. apoteksprivilegierna. Man glömmer härvid, att sistnämnda och liknande privilegier blifvit gifna, utan att deras innehafvare derpå haft något sjelfförvärfvadt anspråk genom att i utbyte gifva något annat, som varit för honom egendomligt, som utan honom icke skulle hafva funnits. Detta är deremot händelsen i fråga om författarerätten. Också blir den, som obehörigt idkar handel med apoteksvaror eller drifver annat icke frigifvet näringsfång ingalunda skyldig att gifva *skadestånd* åt behöriga utöfvare af sådan näring, medan deremot den, som t. ex. utan författarens samtycke aftrycker och säljer hans bok, blir ersättningsskyldig gent emot författaren, som mot honom erhåller ett civilrättsligt anspråk.

---

[1]) Teorierna härom äro ganska talrika. Se Goepel s. 28 ff.; Kærger, Die Theorien etc. s. 1 ff.; Densamme, Zwangsrechte s. 96 ff.; Stobbe s. 6—16; Lang s. 48—72; Wieselgren I s. 5—19. En utförlig öfversigt finnes hos Osterrieth, Urheberrecht s. 82 ff.

Författarerätten är alltså något annat än en reflexverkan af ett förbud. Den är en sjelfständig rätt. Men hvilken? Några hafva i författarerätten velat se en rent personlig rätt. Frågan är nu, hvad benämningen "personlig rätt" innebär. Om dermed endast förstås rätt till lif och fysiska lifsfunktioner, till kroppslig integritet och frihet samt till ostörd intellektuel verksamhet [1]), så gör den främmande reproduceringen af ett literärt alster intet intrång i dessa befogenheter. Om man deremot under benämningen *personliga* sammanfattar alla sådana privaträttigheter, hvilka icke kunna uppgå uti en eqvivalent i penningar, så är författarerätten *så till vida* en personlig rätt, som den går ut på att tillgodose intressen af annan än ekonomisk art; och att detta är eller bör vara fallet, är ofvan visadt. I den mån åter som författarerätten vill vara ett skydd för auktors intresse af att hemta ett i penningar uppskattbart utbyte af sitt arbete, kan den icke vara af personlig natur. Det ligger då nära till hands att hänföra den till förmögenhetsrätten. Enligt den vanliga, från läroböcker i romersk rätt lånade systematiseringen omfattar förmögenhetsrätten endast två hufvudafdelningar: *sakrätten,* som reglerar en persons rättsliga herravälde öfver en sak (res corporalis), oberoende af någon *särskild* förpligtelse å andra personers sida; och *obligationsrätten,* som reglerar en persons rätt att af annan eller andra på grund af ett honom eller dem särskildt förpligtande factum fordra en handling eller en underlåtenhet. Till dessa båda hufvudgrupper af förmögenhetsrätten har man lagt en tredje, känd under benämningen *uteslutande förvärfsrättigheter.* En dylik rätt föreligger, då en person är rättsligen befogad att med andras uteslutande företaga vissa handlingar, som gå ut på ekonomiskt förvärf.

Till hvilken af de tre grupperna: sakrätten, obligationsrätten eller de uteslutande förvärfsrättigheterna bör man nu hänföra författarerätten, så vidt den faller under förmögenhetsrätten? Till en början är det klart, att författarerätten icke hör till obligationsrätten. Den motsvaras väl af en allmän, men icke af någon speciel förpligtelse å andra personers sida. Den är icke en sakrätt i ofvan angifna mening; ty så länge man fasthåller, att objektet för sakrätten skall vara ett kroppsligt ting, blir det omöjligt att inom denna rättskategori gifva rum åt författarerätten. Denna skulle alltså vara en uteslutande förvärfsrättighet på samma sätt som rättigheten för vissa personer att med

---

[1]) Windscheid § 39.

andras uteslutande tillverka eller försälja krut, gifter m. m. En dylik analogi vore blott tänkbar under förutsättning, att innehafvaren af sistnämnda rättigheter sjelf uppfunnit och framstält krutet, giftet etc. För öfrigt innebär blotta befogenheten att med andras uteslutande idka en viss industriel verksamhet i och för sig intet herravälde öfver medel, som äro tjenliga att tillfredsställa menskliga behof. Först genom utöfning af denna verksamhet kunna dylika medel förvärfvas. Helt annorlunda förhåller det sig med författarerätten — det af rätten skyddade herraväldet öfver en ideel produkt. Denna produkt är ett medel att tillfredsställa menskliga behof. Man måste göra skilnad mellan det fall, då rätten endast bereder en person tillfälle att med andras uteslutande *förvärfva* sådana medel, och *det*, då rätten skyddar någon i hans disposition öfver ett dylikt medel, som han redan innehar.

Ofvan är nämndt, att författarerätten icke kan vara en sakrätt, då objektet för denna måste vara en res corporalis. Men det måste medgifvas, att författarerätten, bortsedt härifrån, i allt väsentligt passar in på sakrätten, då den berättigade åtnjuter rättens skydd för sitt herravälde öfver ett bestämdt förmögenhetsobjekt, oberoende af någon särskild förpligtelse å andra personers sida. Lagstiftaren har till och med kallat författarerätten *eganderätt* — eganderätt till skrift, likasom i utlandet benämningarna "geistiges Eigenthum", "propriété littéraire" ej äro ovanliga. Härmed antydes, att författarerätten innebär en befogenhet af hufvudsakligen samma innehåll som eganderätt i vanlig mening. Att författarerätten merendels är inskränkt till att endast gälla en viss tid och ofta blott för den ifrågavarande statens egna undersåtar, utgör ej något egentligt hinder för denna uppfattning. Ty berörda omständigheter grunda sig ej på författarerättens natur, utan utgöra positiva inskränkningar, som icke öfverallt och alltid förekomma [1]). Deremot är benämningen *literär eganderätt* så till vida vilseledande, som de olikheter mellan denna rätt och eganderätt i vanlig mening, hvilka bero på objektets olika beskaffenhet, härigenom undanskymmas. Objektet för författarerätten är icke ett materielt ting utan en ideel produkt. Denna kan, en gång

[1]) Kohler menar visserligen, att författarerättens upphörande efter viss tid „in der internen Natur des Rechtsgutes begründet ist" (Autorrecht s. 178), men medger dock (s. 177), att en „ewig" författarerätt är „kein Ding der Unmöglichkeit". K. anför för öfrigt exempel på, att äfven materiela ting, som befinna sig i privategendom, efter någon tids idividuelt begagnande tillfalla samhället, emedan kulturförhållandena kräfva en sådan öfvergång (s. 183—184), och erinrar, hvad beträffar författarerättens förhållande till utländingar, om inskränkningarna i dessa senares rätt att ega och besitta fast egendom i riket (s. 207).

offentliggjord, icke bevaras i upphofsmannens enskilda besittning, icke förstöras såsom kroppsliga ting, och någon vindikation af produkten såsom sådan kan icke komma i fråga [1]). Men *så vidt objektets beskaffenhet gör det möjligt,* innebär författarerätten lika med vanlig eganderätt "en i sig obegränsad rättighet att förfoga öfver en sak". Författarerätten är alltså en saklig rätt. Men den var äfven personlig. Häri ligger en dualism, som ej kan undvikas. Enligt en åsigt är auktorrätten en helt *ny beståndsdel* af privaträtten, "hvars existens daterar sig från erkännandet af andliga produkter såsom rättsobjekt utan hänsyn till deras penning- d. ä. förmögenhetsvärde" [2]). Detta är så till vida mindre rigtigt, som just hänsynen till den andliga produktens förmögenhetsvärde varit bestämmande, om också icke *ensamt* bestämmande, för auktorrätten; och derför att denna innebär skydd för jemväl andra intressen än förmögenhetsintressen, kan man väl icke sätta den *utanför* förmögenhetsrätten. Men just tillvaron af skydd för dessa *andra* intressen gör, att man icke heller kan sätta auktorrätten helt och hållet *innanför* förmögenhetsrätten. Det hjelper icke, att rättigheten i båda fallen är fäst vid en och samma sak: den immateriela produkten. Auktorrätten kan visserligen ur *denna* synpunkt betecknas såsom uteslutande *saklig* [3]), men ena gången är denna sakliga rätt "ideel", andra gången ekonomisk, och endast i senare händelsen faller den under förmögenhetsrätten. Författarerätten är således med afseende på den olika naturen hos de skyddade intressena dels personlig, dels förmögenhetsrättslig.

Författarens *ekonomiska* intressen hafva emellertid för lagstiftaren varit af öfvervägande betydelse. Derför bör författarerätten vid en systematisk framställning af privaträtten hafva sin plats i förmögenhetsrätten. Närmast vore den hänförlig till sakrätten och inom denna till eganderätten, men med hänsyn till objektets immateriela beskaffenhet och deraf följande konseqvenser torde det vara lämpligt att behandla författarerätten jemte andra rättigheter till immateriela produkter som en afdelning för sig vid sidan om sakrätterna, hvilka hafva en kroppslig sak till föremål.

---

[1]) Schuster, Wesen etc. s. 32—33.

[2]) Spöndlin s. 23. Stobbe s. 16 af samma åsigt.

[3]) Schuster, Wesen etc. s. 47 ff.

II. Öfversigt af författarerättens historiska utveckling i Sverige.

Författarerättens historia börjar, som naturligt är, först efter boktryckerikonstens uppfinning. Det dröjde länge, innan det allmänna rättsmedvetandet fordrade och lagstiftningen sanktionerade en dylik rätt. Till en början måste man nöja sig med *privilegier*, som i särskilda fall på begäran utfärdades med förbud mot eftertryck under viss tid af ett eller annat arbete. Dessa privilegier, hvilka i utlandet merendels datera sig från början af sextonde århundradet, kommo ursprungligen författarne endast medelbart till godo. De rörde närmast boktryckarne, hvilka man på detta sätt ville skydda mot positiv förlust genom eftertryck; och äfven då privilegierna sedermera afsågo författarne sjelfve, så skedde detta icke såsom ett erkännande af deras rätt utan för att "gynna vetenskapernas framsteg" eller för att "belöna författaren för hans arbete eller andliga produktion". Privilegierna, godtyckliga och oberäkneliga som de voro, hade för öfrigt ej varit någon lämplig form för erkännandet af en verklig *rätt* för författaren. Efter hand som den literära produktionen ökades i mängd och betydenhet, gjorde sig behofvet af likformigt och lagstadgadt rättsskydd för författarnes intressen, enkannerligen de ekonomiska, allt mer gällande. England gick i spetsen och tillförsäkrade genom ett statut af år 1709 författaren eller den, till hvilken han öfverlåtit sitt verk, uteslutande rätt att trycka eller hålla det till försäljning viss tid från utgifvandet. Öfriga stater följde exemplet, först Danmark genom en förordning af d. 7 Jan. 1741, som förblef gällande, i Danmark till 1857 och i Norge ända till 1876; derefter Tyskland, Frankrike och andra länder.

Detaljbestämmelserna i den moderna utländska lagstiftningen rörande författarerätt skola vid framställningen af den svenska rättens grundsatser i ämnet komparativt angifvas, i den mån de kunna bidraga till belysning af hithörande frågor. Beträffande de främmande rättskällornas allmänna historiska utveckling och nuvarande ståndpunkt torde det vara nog att hänvisa till de redogörelser härför, som återfinnas i åtskilliga nyare arbeten [1]). Af gällande europeiska lagar angående författarerätten äro de flesta anmärkta här ofvan i förteckningen öfver begagnade arbeten och källor. En bland de äldsta af dessa lagar är

[1]) Hos Lyon-Caën & Delalain inledes framställningen af hvarje lands lag i ämnet med en „notice générale sur l'histoire et l'état actuel de la législation". Se ock Osterrieth s. 1—50, Bachke s. 9—49; Bætzmann s. 1—13; Romberg s. 13—134.

den österrikiska af d. 19 Okt. 1846, den yngsta är Norsk Lov om Forfatterret og Kunstnerret af d. 4 Juli 1893. Den förra är emellertid på god väg att aflösas af en ny lag i ämnet, sedan österrikiska regeringen d. 12 Juni 1892 afgifvit ett förslag till lag "betreffend das Urheberrecht an Werken der Literatur oder(!) Kunst und der Photographie" [1]); och då det ansetts nödvändigt att skydda den uteslutande rätten att offentligen uppföra musikaliska och dramatiska arbeten — en rätt, som enligt lagen af 1846 upphör tio och enligt det nya lagförslaget i regeln tjugu år från författarens död — på det sätt, att författare, hvilka den nya lagen skulle kommit till godo, om den hunnit träda i kraft under den närmaste tiden efter förslagets afgifvande, finge åtnjuta en kortare utsträckning i den ursprungliga skyddstiden, så stadgades genom en lag ang. förlängning af skyddstiden för den literära och artistiska eganderätten d. 26 April 1893, att den uteslutande rätten att offentligen uppföra ett musikaliskt eller dramatiskt arbete skulle förlängas med två år utöfver den genom gällande lag bestämda skyddstiden, förutsatt att denna rätt fortfarande existerar, då lagen af d. 26 April 1893 träder i kraft. Men för att undvika kränkning af befintliga aftal särskildt med hänsyn till teaterföreståndare, som köpt sig uteslutande uppföranderätt för dittills gällande skyddstid i hopp att sedan kunna fritt uppföra arbetet, så tillades i samma lag en bestämmelse derom, att stadgandet i fråga icke skulle hafva tillämplighet gent emot personer eller teaterföretag, till hvilka författaren, innan stadgandet trädde i kraft, d. v. s. före promulgationsdagen, mot betalning öfverlåtit uppföranderätten för hela skyddstiden [2]).

Hvad den nya *norska* lagen beträffar, hvilken träder i kraft d. 1 Januari 1894, så är denna resultatet af ett samarbete mellan delegerade från det norska kyrkodepartementet (F. Bætzmann och K. Hoel) och det danska departementet för kyrko- och undervisningsväsendet (C. Torp och H. Holm). F. Bætzmann hade på uppdrag af norska kyrkodepartementet och efter att först hafva konfererat med representanter för det danska kultusministeriet utarbetat ett d. 1 Dec. 1891 dateradt utkast till lag om författarerätt och konstnärsrätt, hvilket lades till grund för ett af regeringen för odelstinget framstäldt förslag till lag i ämnet; men innan detta förslag blifvit af stortinget slutligen handlagdt, framstäldes från dansk sida — der Regeringen redan d. 18 Dec. 1890 afgifvit ett

[1]) N:o 142 af bilagorna till Herrehusets stenografiska protokoll, XI Session.

[2]) Le droit d'auteur 1893 n:o 4 s. 38—39, n:o 6 s. 63—64.

lagförslag till landstinget om revision af motsvarande bestämmelser i Danmark, likaledes utan att definitivt resultat kunnat erhållas [1]) — en önskan till norska kyrkodepartementet om åvägabringandet af såvidt möjligt likartade förslag i de båda länderna till lag om författare- och konstnärsrätt. Denna hemställan besvarades jakande, hvarefter de ofvannämnde delegerade d. 24 Aug. 1892 i sådant syfte afgåfvo ett förslag, hvilket framlades för och antogs af stortinget innevarande år, samt blef lag d. 4 Juli 1893. Det är att vänta, att Danmark inom kort skall följa exemplet, och således hufvudsakligen öfverensstämmande rättsregler på ifrågavarande område komma att tillämpas i Danmark och Norge.

Sverige har förhållit sig afvisande gent emot förslag i samma rigtning [2]), men sannolikt torde denna ståndpunkt icke i längden bibehållas. I allmänhet har lagstiftningen om författarerätt hos oss visat en tydlig tendens att följa med utlandets framsteg. Utvecklingen har i sina grunddrag varit densamma här som annorstädes, om ock i många fall vida långsammare [3]). Sålunda framträdde utgifningsprivilegierna här i landet ett hundratal år senare än på kontinenten. De omtalas från början af sextonhundratalet och utfärdades till fördel för en eller annan boktryckare och tillika bokhandlare med förbud mot eftertryck. Enligt ett af dem, dateradt d. 22 Dec. 1614, gäller sådant förbud, ehuru tillkommet på begäran af enskild person, till fördel icke blott för denne utan för boktryckare i allmänhet. Samma privilegium är märkligt jemväl derutinnan, att från förbudet att trycka och på nytt upplägga böcker, som vederbörande boktryckare förut utgifvit, undantages "nähr sjelfwe Author som Böckerne giordt och vplagdt hafwer, dem åther på nytt will tryckie lathe". Den hänsyn till författarnes intressen, som här uppenbarade sig, ledde dock icke på länge till erkännandet af verklig författarerätt. *Delvis* skedde detta genom Kongl. Maj:ts nådiga förordning och reglemente för boktryckerierna i riket d. 12 Aug. 1752. Berörda reglemente afsåg i första rummet inrättandet af en "boktryckerisocietet", i hvilken alla rikets boktryckare skulle vara medlemmar, och som, med ansvarighet inför kanslikollegiet, hade att hålla hand öfver tryckerierna och afgöra mindre stridigheter mellan tryckeriegarne sjelfve eller deras arbetare etc. Vidare förekomma bestämmelser om åtskilliga formaliteter att iakttagas af boktryckare och förläggare, hvilka ville erhålla privilegium på

[1]) Se härom Bætzmann s. 6 ff.

[2]) Bætzman loc. cit.

[3]) Jmf. Hedin s. 55 ..., Wieselgren II s. 1—19.

någon "bok eller traktat"; och derefter heter det: "De böcker och traktater, på hvilka vårt nådiga privilegium således utfärdadt är, må ingen vid det deruti åsatta vite understå sig att eftertrycka, *icke heller de mindre skrifter intill tio eller tolf ark, som en annan, fastän utan privilegium, efter manuskript först upplagt,* vid bot af 10 à 20 daler silfvermynt efter omständigheterna och exemplarens konfiskation, dens ensak, som förfördelad blifvit. Är privilegietiden förfluten, eller är en sådan utan privilegium upplagd mindre skrift genom exemplarens skingrande rar blifven, må en annan den upplägga, ifall den förre förläggaren eller dess rätts innehafvare, hvilken det förut hembjudas bör, sig sådant icke vill åtaga". Privilegieskyddet var alltså alltjemt det väsentliga. Men början var gjord till proklamerandet af en allmän författarerätt genom stadgandet, att "mindre skrifter" åtnjöto skydd mot eftertryck *utan privilegium.* Reglementet innehåller slutligen ett stadgande, som i flere afseenden är af vigt för belysning af den tidens uppfattning af hit hörande förhållanden: "Den, som någon *öfversättning,* med eller utan privilegium, utgifva vill, bör sådant hos vårt och rikets kancellikollegium anmäla samt prof af sitt arbete inlemna, och, sedan han tillstånd till dess utgifvande erhållit, låta derom i tidningarna kungöra, på det ej andre sin tid och möda på ett och samma verk fruktlöst förspilla måtte. Är originalet *här i riket* författadt och upplagdt, bör tillika dess autors eller dess rätts innehafvares samtycke till öfversättningen erhållas och uppvisas, hvilkens tryckande sedermera på lika sätt, som här ofvanföre om nya upplag stadgadt är, bör originalets förläggare eller dess rätts innehafvare hembjudas". För rättighet att utgifva öfversättning af annans arbete fordrades således *i visst fall* samtycke af författaren eller hans rättsinnehafvare, neml. då originalet var *författadt och upplagdt här i riket* (författarens nationalitet var alltså icke bestämmande), och vidare behöfdes *alltid* samtycke af vederbörande myndighet, men sedan detta samtycke en gång vunnits, ser det ut som ansåge man, att öfversättaren hade monopol på öfversättningsrätten icke blott i den meningen, att ingen fick eftertrycka hans öfversättning, utan ock så att ingen utan hans tillstånd fick företaga en *annan* öfversättning af originalskriften [1]).

Någon verklig författarerätt utöfver den, som 1752 års boktryckeriregemente innebar, kom icke hos oss till stånd under förra århundradet [2]). Äran

[1]) Jmf. Rydin s. 147.

[2]) Hertzbergs uppgift, s. 161, att detta skulle hafva skett genom vår äldsta tryckfrihetsförordning af d. 2 Dec. 1766, torde bero på en förvexling mellan denna och 1810 års T. F.

af att hafva genomfört författarerätten i vårt land blef det nittonde seklet förbehållen. Under det nya statsskicket från 1809 blef i sammanhang med tryckfriheten äfven författarerätten föremål för lagstiftarens uppmärksamhet. I det af kommitterade [1]) upprättade förslag till T. F., som åtföljde K. U:s memorial till rikets ständer d. 21 Sept. 1809, heter det i § 6: "Ännu höra under denna lags föreskrifter tvenne för literaturen vigtiga ämnen, neml. författares egande-rätt till hvad af dem alstras och bokförsäljningens frihet i anseende till utländska skrifter. Hvad den förstnämnda punkten angår, och då en författares rätt till hvad han skrifvit icke kan vara annan eller mindre än till annat, som genom hans flit frambringas, fordrar billigheten, att han ock på lika sätt dervid bibehålles, och gånge samma rätt efter honom till den, som honom i annan tillhörighet lagligen efterträder. Ingen ege således tillstånd att i offentligt tryck utgifva en annans arbete, vare sig större eller mindre, handskrifvet eller redan af trycket utgånget, utan på sätt och under vilkor, som i det under utarbetning varande reglemente för boktryckeri och bokhandel närmare föreskrifvas skall; och hvarest tillika med författares äfven utgifvares rättigheter skola finnas vederbörligen bestämde" [2]).

Då emellertid ifrågavarande förslag af skäl, som ej höra hit, förkastades, och K. U. i anledning deraf afgaf ett eget förslag till T. F. jemte särskildt memorial d. 28 Nov. 1809, åberopades ej det nyssnämnda reglementet för boktryckeri etc., utan reglerna om författarerätt intogos *in extenso* i förslaget och lydde sålunda:

"Hvarje skrift vare författarens eller dess lagliga rätts innehafvares egendom. Hvilken, som skrift trycker eller eftertrycker utan författarens eller förläggarens skriftliga tillstånd, miste upplagan eller böte dess fulla värde, målsegandens ensak.

"Denna lag gälle ej för öfversättare i annat fall, än då öfversättare en annans namn missbrukar eller hans arbete eftertrycker eller låter sin öfversättning för en annans anses.

"Utgifvare af samlingar eller periodiska skrifter hafve ej brutit emot för-

---

[1]) De förordnades af Hertig Carl i hans egenskap af riksföreståndare. Hvilka de voro, se Naumann I s. 474.

[2]) Riksens Höglofl. Ständers Constitutionsutskotts memorialer och öfriga expeditioner vid riksdagen i Stockholm 1809—1810. Enligt 1873 års riksdags beslut af trycket utgifna. Stockholm 1874 s. 226.

fattares eganderätt, då han i dem, med förtigande af författarens namn, hans otryckta arbete utgifver. — —" (§ 1 mom. 8.)[1])

Det föreslagna stadgandet inflöt ordagrannt på motsvarande ställe i T. F. d. 9 Mars 1810.

Länge dröjde det dock ej, innan ändringar i dessa stadganden ifrågasattes; och med anslutning till K. U:s förslag i särskilda memorial af d. 27 April (n:o 41) och d. 10 Okt. 1810 [2]) samt d. 20 Juni 1812 [3]) erhöll T. F. d. 16 Juli 1812 § 1 mom. 9 följande lydelse:

"Hvarje skrift vare författarens eller dess rätts laglige innehafvares egendom. Hvilken, som skrift trycker eller eftertrycker utan författarens eller förläggarens skriftliga tillstånd, miste upplagan, eller böte dess fulla värde, egandens ensak.

"Lag samman vare, om någon trycker eller eftertrycker den öfversättning af utländsk skrift, som annan man utarbetat, eller låter sin öfversättning för annans anses; men ej må öfversättarens eganderätt till sitt arbete förhindra någon att en annan öfversättning af samma skrift utgifva.

"Utgifvare af dagblad och periodiska skrifter hafver ej brutit emot författarens eganderätt, då han i dem insända anonyma skrifter utgifver. — —"

Författaren eller hans rättsinnehafvare betecknas alltså uttryckligen såsom *egare* af den immateriela produkten, och likheten mellan denna rätt och eganderätten till materiela ting ger sig jemväl tillkänna i det förhållandet, att ingen gräns blifvit satt för författarerättens *varaktighet*. Den gälde alltså icke blott i författarens lifstid utan äfven efter hans död och förblef i detta senare fall orubbad hos författarens rättsinnehafvare, vare sig de utöfvade sin utgifningsrätt eller icke. Vid R. D:n 1834—35 föreslog K. U. (mem. n:r 104) en ändring i detta afseende. Utskottet fann visserligen eftertrycksförbudet billigt och rättsenligt, så länge författaren lefde, och äfven för viss lämplig tid efter hans död, men påpekade, att under en obegränsad utsträckning af berörda förbud författarens arfvingar eller andra personer, på hvilka han möjligen öfverlåtit sin rätt, skulle blifva i tillfälle att, ehuru sjelfve ej begagnande densamma, godtyckligt hindra återgifvandet af en måhända allmännyttig, i bokhandeln ut-

[1]) ibid. s. 371—372.

[2]) Tryckta, det förra loc. cit. s. 660 ff. och det senare i „Constitutionsutskottets vid urtima Riksdagen i Örebro år 1810 afgifne betänkanden öfver föreslagne förändringar i grundlagarne". Stockh. 1811 s. 33 ff.

[3]) Bih. till Riksståndens prot. s. å. B. 2 s. 775.

gången och förgäfves efterfrågad skrift. Fördenskull ville utskottet föreslå, att första stycket af § 1 mom. 9 T. F. måtte bringas till följande lydelse:

"Hvarje — — egendom. *Men så framt författarens arfvingar eller rättsinnehafvare icke inom 20 år från hans död utgifningsrätten begagnat, äfvensom i händelse ett sådant begagnande icke af dem inom hvart tjugonde år förnyas, stånde hvar och en öppet att författarens efterlemnade skrifter af trycket utgifva.* Hvilken, som *eljest* skrift trycker eller eftertrycker utan författarens eller hans *rättsinnehafvares* skriftliga tillstånd, miste upplagan — — ensak."

Förslaget antogs såsom hvilande och blef lag vid R. D:n i Stockholm 1840—41.

T. F. gjorde, som vi sett, i sin ursprungliga lydelse intet annat undantag från eftertrycksförbudet till fördel för den periodiska pressen, än att utgifvare af dagblad eller andra periodiska skrifter ej för att i dem trycka insända anonyma skrifter behöfde skaffa sig kännedom om skriftens författare och förvärfva dennes skriftliga tillstånd till utgifningen, hvilket eljest erfordrades [1]). Vid nyssnämnda 1840—41 års R. D. föreslog emellertid K. U. (mem. n:o 73) ett så lydande tillägg till tredje stycket af 9 mom. 1 § T. F.: "Uppsatser, hemtade ur dagblad eller periodisk skrift, som uppgifves, anses icke såsom eftertryck, då de i andra periodiska skrifter införas." Utskottet motiverade detta sitt förslag dermed, att uppsatser, som blifvit uti periodisk skrift införda, vore liksom sjelfva skriften att *anse såsom samänhetens tillhörighet,* så till vida att en dylik uppsats sedermera kunde uti andra periodiska skrifter reproduceras, utan att sådant borde betraktas såsom eftertryck, hvarvid utskottet dock fann, att den skrift borde uppgifvas, derifrån uppsatsen blifvit tagen [2]). Förslaget blef

---

[1]) Ett förslag till stadgande derom, att utgifvare af dagblad etc. ej skulle undgå ansvar, om styrkas kunde, att han med vetskap emot författarens vilja åtkommit och publicerat den senares arbete (K. U. 1840 mem. n:o 72), förklarades hvilande, men förkastades vid R. D:n 1844 af ridd. och adeln, enär det vore en författare nära ogörligt att bevisa, det tidningsutgifvaren *med vetskap* åtkommit hvad han tryckt *mot författarens* mening (Ridd. och Adelns prot. B. 2 s. 262).

[2]) Mot förslaget reserverade sig två medlemmar af utskottet, så vidt fråga var om uppsatser, hemtade från *periodiska* skrifter (sc. andra periodiska skrifter än dagblad), i hvilket fall de ansågo författarens särskilda tillåtelse erforderlig och hans eganderätt trädas för nära genom den i beslutet medgifna rättigheten att, honom ohörd, aftrycka de artiklar, som han i periodiska skrifter „låtit införa, och som möjligen dock ega ett högre, af honom sjelf uppskattadt värde". Uti denna reservation instämde en tredje ledamot så till vida,

af bondeståndet antaget såsom hvilande, förkastades af prestestånde och återremitterades af ridd. och adeln samt borgareståndet med förklaring, att det ifrågavarande tillägget borde erhålla denna lydelse: "Uppsatser, hemtade ur dagblad, anses icke såsom eftertryckta, då de i andra dagblad införas, såvida det tillika uppgifves, ifrån hvilket dagblad uppsatsen är hemtad." På inbjudan af K. U. (mem. n:o 91) förenade sig preste- och bondestånden med de öfriga om denna redaktion, och det sålunda formulerade förslaget blef lag vid urtima R. D:n i Stockholm 1844.

Om författarerätten i någon mån lidit *inskränkningar* genom bestämmelserna rörande frihet för en hvar att i visst fall utgifva skrifter efter författarens död samt att i dagblad "låna" uppsatser från andra dagblad, så erfor nämnda rätt i annat afseende en *utvidgning* af sitt innehåll. Författarerätten innebar ursprungligen endast skydd mot den form af reproducering och offentliggörande, som består deruti, att någon *i tryck utgifver* annans skrift. Skydd mot publicering af dramatiska arbeten genom scenisk framställning eller mot reproduktion af sådan framställning gafs icke. Vid R. D:n 1850—51 väcktes emellertid motion i ämnet. Som i fäderneslandet under senare åren börjat utveckla sig en dramatisk literatur, hvilken staten borde lemna skydd för de många hinder, som merendels mötte uppträdande författare och lätteligen kunde qväfva deras anlag och håg för konsten, tillkomme det lagstiftaren att äfven i sin mån värna dessa författares såväl som all annan eganderätt, och detta desto hellre, som dramatiska författare här i landet i jemförelse med de utländska egde en fåtalig publik. Ett sådant skydd saknades ännu i vårt land, men vore genom särskilda lagar beredt författare i Frankrike och i Tysklands stater, hvarest vid dramatiska arbetens uppförande författarne egde uppbära en viss andel af inkomsten deraf. Då likväl en sådan andels belopp och åtkomst vore svår att kontrollera, föreslog motionären såsom till ändamålet ledande, "att teaterföreståndare måtte vid stadgadt vite förbjudas att inom fem år, efter det dramatiskt arbete första gången blifvit på scenen uppfördt eller af trycket utkommit, sådant arbete utan författares tillåtelse uppföra." Såsom ytterligare skäl för detta förslag åberopades, dels att dramatisk författare i anseende till lättheten för teaterföreståndare i riket att tillegna sig hans arbete blott sällan vågade öfverlemna detsamma till allmänhetens granskning och icke vore i till-

att han ansåg det ej böra vara tillåtet att ifrån en i en annan periodisk skrift *i sin helhet* införa artiklar utan författarens medgifvande.

fälle att af förläggare betinga sig det honorarium, som eljest kunde beviljas, och dels att författare hade att befara, det hans arbete blefve stympadt eller vanställdt till skada för konsten och författarens rykte.

I anledning af denna motion yttrade allmänna besvärs- och ekonomiutskottet i utlåtande (n:o 34) d. 4 Febr. 1851 att, som ett dramatiskt arbete genom uppförande på scenen blefve till allmänhetens kännedom öfverlemnadt, och således samma rättsgrund, som föranledt det i T. F. 1 § 9 mom. stadgade förbud mot spridande genom tryck af ett utaf annan person författadt eller förlagdt arbete, äfven uti ifrågavarande fall vore i viss mån tillämpligt, ansåge sig utskottet böra tillstyrka rikets ständer, att hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det stadgas måtte, att dramatiskt arbete utan afseende derå, om detta arbete varit genom tryck allmängjordt, icke finge utan rätte egarens tillstånd uppföras på skådeplats, förr än fem år förflutit, efter det samma arbete med författarens begifvande blifvit första gången uppfördt [1]).

Utskottets förslag bifölls af samtliga riksständen, och i enlighet härmed afgafs underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t (n:o 23) [2]).

Med anledning af denna rikets ständers framställning utfärdades efter H. D:s hörande K. F. d. 20 Juli 1855 ang. förbud mot offentligt uppförande utan egarens tillstånd af svenskt dramatiskt eller för skådeplatsen författadt musikaliskt arbete. Förordningen var af följande lydelse:

"§ 1.

Svenskt dramatiskt arbete må ej offentligen uppföras, med mindre författaren dertill lof gifvit. Vid författarens död upphöre detta förbud; dock så, att, om författaren låtit genom tryck offentliggöra arbetet, men aflider innan fem år förflutit efter det år, då tryckningen skedde, hans arfvingar ega tillgodonjuta samma skydd under den tid, som derå kan återstå. Har författaren låtit trycka

[1]) En ledamot af utskottet, med hvilken två andra instämde, reserverade sig så till vida, som han ansåg, att *samma* rättighet borde tillerkännas författare i afseende på deras arbetens uppförande på scenen, som T. F. medgifver dem i afseende på eftertryck.

[2]) Betecknande för den vacklande uppfattningen af författarerättens verkliga natur och väsende är, att medan hos ridd. och adeln en af de nyssnämnda reservanterna från utskottet anmärkte, att begränsningen af skydd under fem år vore en godtycklig inskränkning i författarens eganderätt, så framhölls deremot inom prestestånd et, att då förut alls ingen skyddstid i berörda afseende funnits, och teaterföreståndare i landsorten i allmänhet ej hade råd att utgifva stora honorarier(!), till en början icke så litet vore vunnet med fem års *privilegium exclusivum* åt författaren.

arbetet utan att gifva sig offentligen tillkänna, vare det, sedan fem år förflutit efter det, då tryckningen skedde, en hvar tillåtet att arbetet offentligen uppföra.

Öfversättare anses lika med författare. Har författare öfverlåtit sin eganderätt till annan person, inträde denne i den rätt, författaren egt.

§ 2.

Den, som, i strid med stadgandet uti § 1, utan egarens lof offentligen på skådeplats uppförer eller låter uppföra sådant dramatiskt arbete, hvarom i näst föregående § sägs, eller någon betydligare del deraf, gifve för hvarje gång i skadestånd till egaren så mycket, som vid tillfället, då uppförandet skedde, influtit, utan afdrag för några kostnader eller för annat arbete, som kan vara vid samma tillfälle uppfördt. Kan beloppet deraf ej skyndsamt utredas, varde skadeståndet bestämdt efter annan grund, som skälig pröfvas. Lägsta belopp, hvartill skadestånd för hvarje gång sättas må, vare tjugufem riksdaler banko, äfven om så mycket bevisligen ej influtit.

§ 3.

Hvad sålunda om dramatiskt arbete är stadgadt, gälle ock för sådant musikaliskt arbete af svensk författare, som är för skådeplatsen afsedt.

§ 4.

Denna författning eger ej tillämpning på arbete, som härförinnan blifvit offentligen uppfördt.

Det alle etc."

T. F. innehöll inga bestämmelser om författarerättens nationela eller territoriela begränsning, men tolkades så, att författarens nationalitet blef det bestämmande vid afgörande af frågan, huruvida vår lag skulle å en skrift tillämpas eller icke [1]). Alla en svensk författares skrifter skyddades alltså af svensk lag, vare sig de voro offentliggjorda eller icke, och vare sig offentliggörandet, der sådant egt rum, försiggått inom eller utom landet. Deremot fans intet skydd eller möjlighet till skydd för utländske författare här i riket, hvilket hade till följd, att svenske författare regulariter icke heller kunde påräkna skydd i utlandet. Till förekommande af, att i den ena staten eftertrycktes skrifter, till hvilka förlagsrätten tillhörde en annan stats undersåtar, hade i våra grannlän-

[1]) Se Bih. till riksståndens prot. 1844—45, tredje saml. n:o 21 s. 9; D:o till riksdagens prot. 1877, första saml. I. 2 n:o 17 s. 38.

der, Danmark och Norge, eftertryck af skrifter, till hvilka främmande staters undersåtar egde förlagsrätt, blifvit förbjudet, i Danmark genom K. F. d. 7 Maj 1828 och i Norge genom Lag d. 13 Sept. 1830, vid lika ansvar, som för dylikt ingrepp i egna landsmäns rätt förut var stadgadt, men i båda dessa författningar var uttryckligen bestämdt, att tillämpning deraf egde rum för undersåtar endast i de stater, *der eftertryck af skrifter, förlagda af danska eller norska undersåtar, vore eller blefve förbudet.*

Dels för att tillförsäkra svenska undersåtar det hägn för författarerätt, som, under vilkor af reciprocitet, på nyssnämnda sätt blifvit eller eljest kunde blifva dem tillförsäkradt, *dels ock* emedan det vore med allmänt rättsbegrepp öfverensstämmande, att förlagsrätt lika som annan egendom, ehvad den tillhörde eget eller annat lands undersåtar, borde af lag skyddas, föreslog Kongl. Maj:t i nådig prop. till riksens ständer d. 10 Okt. 1844 (n:o 65) sådant tillägg till slutet af T. F. § 1 mom. 9, att det vid samma ansvar, som för eftertryck af skrift utan behörigt tillstånd blifvit stadgadt, äfven skulle vara förbjudet att utan sådant tillstånd trycka eller eftertrycka skrift, dertill andra staters undersåtar egde förlagsrätt, "så vida i dessa stater svenske undersåtares förlagsrätt enahanda skydd genom lag åtnjuter".

K. U. [1]) yttrade med anledning häraf, att utskottet jemväl för sin del funne de i den kongl. propositionen åberopade rättsskäl vara i och för sig sjelfva så talande, att de borde äfven hos oss göras gällande genom lag, fastän fullt motsvarande fördelar ej kunde påräknas för Sverige vid jemförelse med de länder, hvilkas literatur vore vidsträcktare spridd än den svenska; hvadan utskottet tillstyrkte den föreslagna grundlagsändringen. Förslaget, som endast hos bondeståndet blef föremål för öfverläggning, blef af samtliga riksstånden antaget att hvila till nästa riksdag. Det godkändes då, den 19 Jan. 1848, af tre stånd, men blef af bondeståndet utan diskussion ogilladt. De hufvudsakligaste invändningarna mot förslaget voro, att, då skyddet för främmande literära alster skulle bero på reciprocitet, detta skulle medföra nödvändighet för svensk domstol att känna utländsk lag och döma derefter, samt att, då eftertryck af svensk skrift utomlands sällan skulle komma i fråga, medan deremot med utländska skrifter i vårt land motsatsen ofta inträffade, grundlagsändringen endast skulle gagna utländska förläggare, men vara för Sverige sjelf ofördelaktig. Dessa invänd-

[1]) Utl. d. 28 Nov. 1844 (n:o 21).

ningar bemöttes af 1856—58 års K. U. (mem. n:o 35), som anförde: att det förhållande i afseende på utländsk lag, som genom det nya stadgandet skulle uppkomma, icke vore något annat än det, som i internationela privaträttsfrågor t. ex. arfstvister ganska ofta förekomme, hvarvid den part, som åberopade den utländska lagen (här utländingen), måste bevisa dess tillvaro och innehåll; att vidare fördelen af ömsesidigt förbud mot eftertryck inom de skandinaviska länderna, hvilka här förnämligast borde afses, vore på Sveriges sida; samt slutligen, att det för öfrigt icke borde vara den *materiela nyttan* utan *rättvisan*, som bestämde ett samhälles liksom den enskildes handlingssätt. På dessa skäl föreslog utskottet, som med anledning af en till utskottet öfverlemnad motion ansett sig böra upptaga ärendet, att § 1 mom. 9 T. F. måtte erhålla ett sådant tillägg som det af 1844 års K. U. tillstyrkta. Ridd. och adeln, preste- och bondeståndet antogo oförändradt utskottets förslag att hvila till nästa R. D., men borgareståndet ville, att det ifrågavarande tillägget borde erhålla följande lydelse: "Är med främmande magt öfverenskommelse slutad om ömsesidigt skydd för begge magternas undersåtar mot olofligt eftertryck i det ena landet af böcker och skrifter, som i det andra landet utgifvas, gälle, vid i Sverige begången öfverträdelse deraf, hvad i afseende å eftertryck af inhemsk skrift stadgadt är."

Detta borgerskapets förslag var i så måtto mindre omfattande än det af utskottet framstälda, som det förra mot eftertryck värnade undersåtar endast i det land, med hvilket särskild öfverenskommelse derom blifvit af Sverige ingången, hvaremot det senare tilldelade skydd åt medborgare äfven i de länder, der den inhemska lagstiftningen utan någon särskild traktat med Sverige förbjöd eftertryck af svensk skrift.

Då samtliga stånden vidblefvo sina beslut i ärendet, skedde omröstning i förstärkt K. U., hvarvid *borgareståndets* förslag antogs att hvila till grundlagsenlig behandling i vanlig ordning [1]).

Vid 1859—60 års R. D. bifölls förslaget af ridd. och adeln samt preste-ståndet äfvensom (efter votering) af borgareståndet, men *förkastades* af bondeståndet [2]).

---

[1]) K. U. mem. n:o 49, 55, 64.

[2]) Prot. hos ridd. och adeln B. 2 s. 358—9, prestest. B. 2 s. 88, borgarest. B. 1 s. 533, bondest. B. 3 s. 365.

Ännu en gång under ståndsriksdagarnes tid återkom frågan, då under 1865—66 års R. D. motion (n:o 107) väcktes i borgareståndet [1]) derom, att en ny författning om literär eganderätt skulle införas vid sidan om T. F. att gälla i de fall, då T. F. och K. F. d. 20 Juli 1855 ej kunde tillämpas. Den föreslagna författningen, som skulle vara af civillags natur, utsträckte den förut endast *svensk* undersåte tillkommande författarerätt att äfven gälla för *norsk* och *dansk* undersåte, så länge norska lagen om eftertryck d. 13 Sept. 1830 och danska lagen d. 20 Dec. 1857 eller motsvarande lagar, mot vilkor af ömsesidighet, i Norge och Danmark skyddade svensk undersåtes författarerätt; samt för *finsk,* så snart finsk lag åt svensk undersåte tillerkände samma rätt. Förslaget upptog jemväl bestämmelse om, att den laglige egaren till ett på danskt eller norskt språk utgifvet arbete skulle hafva uteslutande rätt att utgifva det i svensk öfversättning, såvida svensk författare enligt norsk eller dansk lag innehade motsvarande rätt, och författaren eller den laglige utgifvaren *dels* på titelbladet af sitt arbete tillkännagifvit sin afsigt att utöfva öfversättningsrätten till samma arbete, *dels ock* fullföljt berörda afsigt, så att åtminstone en del af öfversättningen vore i svensk bokhandel tillgänglig inom två år efter originalets utgifning och hela öfversättningen inom tre år, ifrån samma tid räknadt. L. U. [2]), dit ärendet remitterats, sade sig fullkomligt dela motionärens mening om önskvärdheten af en internationel lagstiftning uti förevarande ämne. Endast deruti skilde sig utskottet från motionären, *såvidt sjelfva saken anginge,* att den af honom föreslagna internationela lagstiftningen borde afse icke allenast de skandinaviska länderna utan äfven andra stater, som fordra och erbjuda reciprocitet. Hvad åter beträffade *formen* för ifrågavarande lagstiftning, delade äfven utskottet motionärens åsigt, att denna lämpligast borde erhålla civillags natur. Icke desto mindre ansåg utskottet det vara omöjligt att, på sätt motionären föreslagit, ställa en särskild lag om den internationela literära eganderätten bredvid T. F:s dåvarande, för en sådan eganderätt alldeles icke gynsamma stadganden (T. F. § 1 mom. 7 och 12). Om en lagförändring i det af motionären föreslagna syftet skulle ske, så borde efter utskottets mening antingen med förändring af T. F. de nya stadgandena i densamma upptagas eller också åtminstone de föreskrifter i nämnda förordning, som anginge utgifvande af utländsk skrift och öfver-

---

[1]) Af Herr August Blanche.

[2]) Betänk. n:o 36.

sättning deraf, upphäfvas för att kunna ersättas med stadganden af annan syftning och af civillags natur. En förutgången grundlagsändring af sistnämnda beskaffenhet syntes utskottet vara ett oundgängligt vilkor för frågans vidare behandling i vanlig lagstiftningsväg; och då det låge utom utskottets befogenhet att yttra sig om företrädet af det ena eller andra af ofvannämnda alternativ för T. F:s ändrande, samt vid ofvan anförda förhållande motionen icke i den ordning, den till rikets ständers pröfning inkommit, kunde till någon ständernas åtgärd föranleda, fann sig utskottet böra hemställa, *att motionen måtte lemnas utan vidare afseende.*

Utskottets hemställan bifölls af samtliga riksstånden [1]), och dermed var frågan tillsvidare förfallen. Att den sedermera icke lemnades olöst, skall fortsättningen utvisa.

Det dröjde ej länge efter den nya R. O:s införande, innan man upptog idén att gifva reglerna om författarerätt civillags natur. K. U. hemstälde vid 1871 års R. D. i mem. n:o 7 med förslag till ny T. F., att ur densamma måtte uteslutas de i 1 § 9 mom. förekommande bestämmelserna i afseende på nämda rätt. De innebure inga garantier för tryckfriheten och vore helt och hållet af civilrättslig natur; de vore ock af beskaffenhet att behöfva i väsentlig mån omarbetas och tillökas med nya stadganden, i följd hvaraf lagstiftningen i detta ämne, om den gjordes så fullständig, som omständigheterna kräfde, skulle växa ut till den bredd, att den upptoge T. F:s flesta §§.

I kongl. prop. till 1873 års R. D. (n:o 13) med förslag till förändrad lydelse af § 1 mom. 1, 3 och 9 T. F. läggas nyss anförda skäl till grund för ett förslag, enligt hvilket stadgandena om författarerätt skulle afskiljas från T. F. och i stället der intagas en föreskrift, att angående sådan rätt skulle gälla hvad som stadgades i särskild lag, stiftad i den ordning 87 § R. F. föreskrefve; hvarjemte Kongl. Maj:t förklarade sig hafva för afsigt att till den R. D., då förslaget, derest det blefve hvilande, kunde slutligen antagas, framlägga förslag till lag angående den literära eganderätten.

Förstnämnda förslag hann emellertid både att förklaras hvilande och slutligen antagas [2]), innan sistnämnda förslag blef färdigt. Vid sådant förhållande

---

[1]) Ridd. och adeln B. 5 s. 40, prestest. B. 4 s. 370, borgarest. B. 3 s. 613, bondest. B. 5 s. 247.

[2]) Den 12 Febr. 1876 (prot. F. K. n:o 4 s. 6, A. K. n:o 7 s. 4).

och på det icke genom grundlagsändringsförslagets antagande en lucka i lagstiftningen skulle uppstå, utfärdades i enlighet med Kongl. Maj:ts af R. D:n bifallna förslag [1]) en förordning, dagtecknad d. 20 Mars 1876, hvarigenom de stadganden om författarerätt, som uteslötos ur T. F., skulle bibehållas vid gällande kraft, *intill dess fullständigare lag i ämnet hunne komma till stånd.* Förslag till sådan lag hade inom justitiedepartementet utarbetats och remitterades d. 9 Juni 1876 till H. D. för det ändamål 87 § R. F. omförmäler. H. D. framstälde anmärkningar, och sedan förslaget i anledning häraf blifvit omarbetadt, öfverlemnades det af Kongl. Maj:t till R. D:ns godkännande genom nådig proposition (n:o 17) d. 19 Jan. 1877. Propositionen åtföljdes af statsrådets och H. D:s protokoll i ärendet med bilagor. Häri innehållas utom sjelfva det till pröfning framlagda förslaget äfven tvenne andra neml. *dels* det ursprungliga, inom justitiedepartementet utarbetade förslaget, *dels ock* ett af H. D. vid granskning häraf upprättadt "utkast" med förslag till lag i ämnet.

Det kongl. förslaget remitterades till L. U., som (i utlåtande n:o 20) fann, att de grundsatser, på hvilka förslaget var bygdt, i allmänhet ej lemnade rum för berättigade anmärkningar; men då utskottet likväl i några fall hade en från förslaget skiljaktig uppfattning, framlade utskottet sjelf, på basis af den kongl. propositionen men med vissa tillägg och afvikelser, ett förslag till "lag angående eganderätt till skrift", hvilket utskottet hemstälde, att R. D:n ville för sin del antaga. Ärendet återremitterades af kamrarne till utskottet, som med anledning af de inom kamrarne gjorda anmärkningar och fattade skiljaktiga beslut i flera punkter afgaf nytt utlåtande (n:o 37) och nytt lagförslag d. 12 Maj 1877. Detta sista förslag bifölls af båda kamrarne d. 16 i samma månad [2]), och i enlighet härmed blef underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t (n:o 69) affattad. Det heter här, att R. D:n vid behandling af det kongl. förslaget "funnit anledning till några få anmärkningar" (som närmare angifvas) och derför ej kunnat bifalla förslaget oförändradt, men deremot för sin del beslutat följande:

---

[1]) K. prop. n:o 7 till R. D:n 1876; prot. F. K. d. 23 Febr., A. K. d. 24 Febr.
[2]) Prot. F. K. d. 16 Maj n:o 43 s. 17, A. K. s. d. n:o 63 s. 32.

"Lag, angående eganderätt till skrift.

1 Kap.

Om skydd mot eftertryck.

1 §.

Författare vare berättigad att, med andras uteslutande, låta genom tryck mångfaldiga sin skrift, ehvad den förut blifvit offentliggjord eller förefinnes endast i handskrift.

Till skrift hänföres i denna lag jemväl musikaliskt arbete, affattadt med noter eller annan teckenskrift, så ock naturvetenskaplig teckning, land- eller sjökarta, byggnadsritning eller annan dylik teckning eller afbildning, som ej är, efter sitt hufvudsakliga ändamål, att betrakta såsom konstverk.

2 §.

Den enligt 1 § författare tillerkända rätt innebär äfven rättighet för honom att, med andras uteslutande, låta genom tryck mångfaldiga sin skrift i öfversättning från en till annan munart af samma språk. Svenska, norska och danska anses i detta hänseende såsom olika munarter af samma språk.

3 §.

Skrift, som författare låter samtidigt utgifva på olika och å titelbladet uppgifna språk, varde ansedd såsom på hvartdera af dessa språk författad.

4 §.

Den, som öfversätter skrift till annat språk, hafve för sin öfversättning, der honom ej enligt denna lag är förbjudet att öfversättningen genom tryck utgifva, den författarerätt, som i 1 § är nämnd, en hvar obetaget att med enahanda rätt göra annan öfversättning af samma skrift.

5 §.

Utgifvare af periodisk skrift, så ock af skrift, som består af sjelfständiga bidrag från särskilde medarbetare, anses såsom skriftens författare, dock utan rätt att till sådan skrift lemnadt bidrag särskildt utgifva. Sedan ett år förflutit från det bidraget offentliggjordes, vare dess författare oförhindrad att sjelf utgifva detsamma.

6 §.

Författare må sin omförmälda rätt med eller utan vilkor eller inskränk-

ning öfverlåta på en eller flere. Gör han det ej, gånge den rätt vid författarens död öfver till hans rättsinnehafvare efter lag.

Den, som genom öfverlåtelse erhållit förlagsrätt till en skrift, må ej, utan uttryckligt medgifvande af författaren, utgifva mera än en upplaga och denna ej större än ett tusen exemplar.

7 §.

Författarerätt vare gällande under författarens lifstid och femtio år efter hans död. Der två eller flere gemensamt författat en skrift, som ej består af sjelfständiga bidrag från särskilde medarbetare, räknas dessa femtio år från den senast aflidne författarens död.

8 §.

För skrift, utgifven af vetenskapligt samfund eller annan förening, som utesluter personlig författarerätt, så ock för skrift, som utgifves först efter författarens död, njutes skydd mot eftertryck i femtio år från det skriften först utgafs. Lag samma vare om skrift af författare utan uppgifvet eller under diktadt namn; dock att, der författaren före utgången af femtionde året, från det skriften först utgafs, gifver sig tillkänna antingen å titelbladet till ny upplaga eller genom anmälan i Justitiedepartementet och tre gånger i allmänna tidningarna införd kungörelse, han då må njuta till godo den rätt, som i 7 § sägs.

9 §.

Utgifves en skrift i flere afdelningar med inbördes sammanhang, då skall den i 8 § nämnda skyddstid räknas från det år, den sista afdelningen utgafs. Har en afdelning utgifvits senare än tre år efter den närmast föregående, varde skyddstiden för den äldre af dessa afdelningar, så ock för tidigare, räknad från det år, den sista bland de äldre afdelningarna utgafs.

10 §.

Der ej i tryckfrihetsförordningen eller denna lag annorledes är stadgadt, vare såsom eftertryck förbjudet att, utan vederbörandes tillåtelse, annans skrift i dess helhet eller delvis trycka, så länge stadgad skyddstid derför ej förflutit. Ej varde eftertryck lofligt derföre, att oväsentliga ändringar, förkortningar eller tillägg vidtagas.

Såsom eftertryck anses jemväl, då utan tillåtelse öfversättning utgifves af annans otryckta skrift, eller öfversättning utgifves i strid mot 2 §, eller för-

läggare eller den, som tryckningsrätt till skrift å honom öfverlåtit, verkställer skriftens tryckning i strid mot förlagsaftalet.

11 §.

Förbudet mot eftertryck må ej utgöra hinder att vid författandet af nytt, i det väsentliga sjelfständigt arbete begagna tryckt skrift på det sätt, att ordagrant eller i sammandrag anföras delar deraf, som åberopas till bevis eller upptagas till granskning, belysning eller ytterligare bearbetning.

Icke heller må såsom eftertryck anses, att delar af tryckt skrift eller, der den är af ringa omfång, hela skriften intages i sådan, ur flera arbeten hemtad samling, som göres för att tjena till bruk vid gudstjenst eller vid den elementära undervisningen i läsning, musik eller teckning eller till historisk framställning; likasom ej heller att i musikaliskt arbete ord aftryckas såsom text.

Då annans skrift sålunda begagnas, skall författaren uppgifvas, så framt hans namn finnes å skriften utsatt.

12 §.

Till eftertryck hänföres ej heller, att i periodisk skrift intaga ur annan sådan skrift hemtad uppsats; dervid den nyttjade skriftens titel likväl skall uppgifvas. Vetenskapliga afhandlingar och vittra arbeten äfvensom andra uppsattser, så vida de äro af större omfång, må dock ej införas, om förbehåll om eftertryck blifvit gjordt vid deras början.

2 Kap.

Om begagnande af skrifter för skådebanan.

13 §.

Dramatiskt eller musikaliskt-dramatiskt arbete må ej offentligen uppföras utan samtycke af författaren eller den, som enligt denna lag innehar författarens rätt; dock vare offentligt föredragande af sådant arbete tillåtet, der det sker utan utstyrsel för skådebanan.

Så framt ej annorledes är aftaladt, medför samtycke, som nämndt är, för den, som det erhållit, rätt att uppföra arbetet så ofta han för godt finner, men ej att någon rätt dertill på annan öfverlåta.

Arbetets egare vare, så vida ej annorlunda är aftaladt, icke förment att lemna slikt samtycke åt flere. Har egaren åt någon lemnat uteslutande rätt

att uppföra arbetet, men denne under fem på hvarandra följande år ej deraf sig begagnat, är egaren oförhindrad att lemna samtycke äfven åt andra.

14 §.

Författares eller öfversättares i detta kap. omförmälda rätt gäller för hans lifstid och fem år efter hans död. Har författare eller öfversättare ej gifvit sig till känna, vare det, sedan fem år förflutit från det arbetet först uppfördes eller genom tryck offentliggjordes, en hvar tillåtet att samma arbete uppföra.

3 Kap.

Om påföljd af denna lags öfverträdande.

15 §.

Den, som gör sig skyldig till eftertryck, straffes med böter från och med tjugu till och med ett tusen kronor. Derjemte hafve han till målseganden förbrutit upplagan och ersätte honom värdet af de exemplar deraf, som ej finnas i behåll, beräknadt efter boklådspriset för exemplar af den senast utgifna rättmätiga upplagan. Är arbete olagligt allenast till viss afskild del af det hela, skall hvad här är stadgadt tillämpas endast på denna del.

För den, som i strid mot denna lag uppför eller låter uppföra dramatiskt eller musikaliskt-dramatiskt arbete, vare bot som ofvan är sagdt; och skall han i skadestånd till målseganden utgifva hela det belopp, som vid tillfället influtit, utan afdrag för kostnader eller för hvad af inkomsten kan belöpa på annat stycke, som vid samma tillfälle blifvit uppfördt.

Kunna nu sagde grunder för beräkning af skada genom eftertryck eller uppförande af dramatiskt eller musikaliskt-dramatiskt arbete icke följas, varde skadeståndet bestämdt efter annan grund, som pröfvas skälig. Lägsta belopp, hvartill skadestånd må sättas, vare femtio kronor.

16 §.

Alla uteslutande för den olofliga tryckningen af en skrift användbara materialier, såsom stereotyp- och andra plåtar samt formar, så ock för olofligt uppförande af dramatiskt eller musikaliskt-dramatiskt arbete gjorda afskrifter skola tagas i beslag; och varde, der ej parterna annorlunda öfverenskomma, med det i beslag tagna så förfaret, att missbruk dermed ej kan ske.

17 §.

För underlåtenhet att, på sätt i 11 och 12 §§ stadgas, uppgifva författares namn eller titeln å periodisk skrift, vare straffet böter, högst ett hundra kronor.

18 §.

Hvad nu är stadgadt angående straff, skadestånd och egendoms förlust, gälle ock i tillämpliga delar för den, som, med vetskap om ett arbetes olaglighet, det till salu håller eller i riket till försäljning inför.

4 Kap.

Allmänna bestämmelser.

19 §.

Denna lag tillämpas på skrift af svensk medborgare; och anses skrift, som utan uppgifvet eller under diktadt författarenamn blifvit af svensk förläggare utgifven, vara af svensk medborgare författad, derest ej annat förhållande ådagalägges. Lagens bestämmelser kunna, under förutsättning af ömsesidighet, af Konungen förklaras delvis eller helt och hållet gälla äfven för annat lands medborgares skrifter.

20 §.

Eges skrift af flere, skall samtycke, som erfordras för att tryckning eller offentligt uppförande må ske, lemnas af en hvar bland dem; dock vare i fråga om musikaliskt-dramatiskt arbete tillfyllestgörande att, då texten är det hufvudsakliga, samtycke lemnas af dennes författare och, i motsatt fall, af tonsättaren.

21 §.

Vid tillämpning af de i 5, 7, 8, 9, 13 och 14 §§ gifna tidsbestämmelser inberäknas icke det kalenderår, under hvars lopp det förhållande inträffat, med afseende hvarå bestämmelsen meddelats.

22 §.

Ej må författarens i denna lag stadgade rätt i afseende å skrift, som otryckt finnes i författarens, hans enkas eller arfvingars ego, för gäld i mät tagas eller vid konkurs till borgenärer öfvergå.

23 §.

Förbrytelse mot denna lag må ej åtalas af annan än målsegande.

24 §.

Härigenom upphäfvas förordningarna den 20 Juli 1855, angående förbud mot offentligt uppförande utan egarens tillstånd af dramatiskt eller för skådeplatsen författadt musikaliskt arbete, samt den 20 Mars 1876, angående eganderätt till skrift; och tillämpas denna lag på redan offentliggjorda arbeten; dock att den i 7 § stadgade skyddstid för skrift, hvars författare aflidit före den dag, då lagen blifver gällande, från den dag beräknas, samt att lagen i öfrigt icke verkar inskränkning i den rätt, som blifvit enligt äldre lag förvärfvad. Ej heller må hvad i 2 kap. af denna lag är stadgadt ega tillämpning å dramatiskt eller musikaliskt-dramatiskt arbete, som blifvit offentligen uppfördt innan förordningen den 20 Juli 1855 trädde i kraft."

Hvad R. D:n sålunda beslutat blef efter H. D:s hörande lag den 10 Augusti 1877 [1]).

För märkligare olikheter mellan denna lag och de många förslag, som närmast föregått det slutligen antagna, blir tillfälle att redogöra i sammanhang med framställningen af den gällande rätten i vårt ämne.

Denna innefattas i nyssnämnda lag d. 10 Aug. 1877, hvilken emellertid undergått vissa ändringar i fråga om *öfversättningsrätten*. Enligt 1877 års lag i dess ursprungliga lydelse hade visserligen författaren uteslutande rätt att låta genom tryck mångfaldiga sin skrift i öfversättning från en till annan munart af samma språk, och om författaren samtidigt utgifvit sin skrift på olika å titelbladet angifna språk, skulle skriften anses på hvartdera af dessa språk författad; men i öfrigt var endast *otryckt* skrift skyddad mot öfversättning utan samtycke af författaren; *tryckta* skrifter fingo i allmänhet af en hvar öfversättas. Enligt det i justitiedepartementet först utarbetade förslaget skulle öfversättningsrätten i ena som i andra fallet vara författaren förbehållen; dock skulle författaren, i händelse skriften var *tryckt*, iakttaga: att å titelbladet gjordes förbehåll om öfversättningsrätt; att inom tre månader efter originalarbetets utgifvande ett exemplar deraf aflemnades till kongl. biblioteket; att, ifrån sagda aflemnande att räkna, utgifvandet af öfversättning till det eller de språk, hvartill öfversättningsrätt skulle bevaras, begyntes inom nio månader och fullbordades inom två år, och att inom samma tider till nämnda bibliotek af-

[1]) Text med utdrag af motiv och riksdagsförhandlingar i ärendet finnes i N. J. A. Afd. II, andra årg. n:o 2.

lemnades ett exemplar af det i öfversättning utgifna. För dramatiskt arbete skulle tidsbestämmelserna sålunda förkortas, att originalarbetet inom en månad från utgifvandet till biblioteket aflemnades, och att inom sex månader från aflemningsdagen den fullbordade öfversättningen blefve samma bibliotek tillstäld (§ 3). Bestämmelserna skulle tillämpas ej blott på svensk mans arbete utan jemväl på utländings verk, som af svensk förläggare utgåfves, och under förutsättning af ömsesidighet kunna af konungen förklaras delvis eller i deras helhet och med den utsträckning af tiden för skyddet mot öfversättning, som kunde finnas lämplig, gälla äfven för andra länders medborgares arbeten, som icke af svensk förläggare utgåfves (§ 14).

Mot detta förslag, i hvad det angick författarens uteslutande öfversättningsrätt till *tryckt* skrift, gjordes i H. D. åtskilliga anmärkningar. En sådan rätt finge sin egentliga betydelse endast genom öfverenskommelser med främmande länder, och dervid skulle de öfvervägande fördelarne komma utländingen till godo. För ett folk, hvars språkområde vore så inskränkt som det svenska, kunde icke ett band på öfversättningsfriheten undgå att verka hämmande på spridning af kunskap och upplysning. Behofvet vore större för oss att öfversätta utlandets bättre verk, än hvad det vore för utländingen att öfversätta våra; och det kunde befaras, att utländske författare fordrade så höga arvoden för rätten att öfversätta deras skrifter, att dessas öfversättning under skyddstiden omöjliggjordes, under det tvärt om de utländska förläggarne icke skulle bjuda de svenske författarne någon motsvarande godtgörelse för rätten att öfversätta *deras* arbeten. Vid sakens föredragning i justitiedepartementet efter H. D:s hörande anmärkte chefen för nämnda departement dessutom, att om man icke ville göra det ifrågavarande skyddet ovilkorligt utan stadga vilkor för dess tillgodogörande, dessa vilkor skulle vålla, att skyddet blefve af en ganska tvifvelaktig nytta för författarne sjelfva. Särskildt blefve vilkoret att inom viss kort tid sjelf utgifva arbetet i öfversättning svår att uppfylla. Å andra sidan hade alltid en författare, som antoge, att hans skrift skulle få afsättning och ville skydda sig mot öfversättning till annat språk, den utvägen öppen att samtidigt utgifva skriften på båda språken.

På dessa grunder blef förslaget i denna del öfvergifvet och öfversättningsfriheten proklamerad såsom regel. Väl gjorde L. U., som ansåg, att författarens rätt till alstren af hans andliga verksamhet ej borde vara inskränkt blott

till det språk, i hvilket han sjelf klädt sina tankar, ett försök att motverka öfversättningsfriheten och föreslog i sådant ändamål följande stadgande:

"Har författare vid utgifvandet af skrift genom tillkännagifvande på titelbladet förbehållit sig uteslutande rätt att föranstalta om öfversättning af densamma till ett eller flera uppgifna språk, och har han, inom två år från den tid skriften först trycktes, sådan öfversättning utgifvit; vare under fem år från nämnda tid annan förbjudet att öfversättning deraf utgifva på det eller de språk, hvartill öfversättningsrätten sålunda blifvit förvarad."

Förslaget blef emellertid af båda kamrarne sammanstämmande afslaget, och dermed var frågan tills vidare afgjord. Men vid R. D:n 1882 väcktes motion (n:o 1) i A. K. [1]) med förslag, att R. D:n måtte för sin del besluta ett stadgande af alldeles samma innehåll som det nyss anförda [2]). L. U. tillstyrkte förslaget, efter att hafva visat, huru på grund af en mängd internationela konventioner skydd för tryckt skrift, deruti inbegripet äfven skydd, under vissa vilkor, mot öfversättning af sådan skrift på i allmänhet fem års tid, kunde sägas hafva öfvergått till europeisk internationel rätt; likasom utskottet fann äfven för vårt land tiden vara inne att möjliggöra afslutande på grund af § 19 i lagen om eganderätt till skrift, af internationela öfverenskommelser, som mot öfversättning utan medgifvande kunde skydda inhemske författare i utlandet och utländske i Sverige [3]). Med anledning af återremiss afgaf utskottet nytt utlåtande (n:o 55), deruti utskottet upptog och besvarade inom kamrarne gjorda anmärkningar samt förnyade förslaget, hvilket nu bifölls af båda kamrarne. I infordradt yttrande fann H. D. med åberopande af sin i 1877 års lag godkända mening R. D:s åsigt ej innefatta tillräcklig grund för den föreslagna lagförändringen och afstyrkte bifall till förslaget, som emellertid godkändes af Kongl. Maj:t och blef lag i Kongl. Maj:ts nådiga förordning af den 10 Januari 1883 angående förändrad lydelse af 3, 10 och 21 §§ i lagen angående eganderätt till skrift d. 10 Aug. 1877.

Härigenom tillades i § 3 ett andra stycke, innefattande det föreslagna stadgandet, ordagrant sådant det här ofvan återgifvits.

Öfriga i förordningen omnämnda §§ fingo följande förändrade lydelse:

---

[1]) Af Herr Sigfried Wieselgren.

[2]) Redogörelse för ärendets behandling i R. D:n och derefter i H. D. finnes i N. J. A. afd. II, sjunde årg. n:o 5 s. 27—37.

[3]) L. U:s utl. n:o 24 vid R. D:n 1882.

§ 10, andra stycket: "Såsom eftertryck anses jemväl, då utan tillåtelse öfversättning utgifves af annans otryckta skrift, eller öfversättning utgifves i strid mot 2 *eller 3* §, eller förläggare eller den, som tryckningsrätt till skrift å honom öfverlåtit, verkställer skriftens tryckning i strid mot förlagsaftalet"; och

§ 21: "Vid tillämpning af de i *3*, 5, 7, 8, 9, 13 och 14 §§ gifna tidsbestämmelser inberäknas icke det kalenderår, under hvars lopp det förhållande inträffat, med afseende hvarå bestämmelsen meddelats".

III. Författarerättens objekt.

Föremål för författarerätten äro i allmänhet tankearbeten af literär beskaffenhet. Lagen kallar dem *skrifter* utan att närmare inlåta sig på, hvad som dermed i förevarande fall bör förstås. Endast så mycket får man veta, att författarerätten gäller skrift, ehvad den förut blifvit offentliggjord eller förefinnes endast i handskrift, och att till *skrift* hänföres "jemväl musikaliskt arbete, affattadt med noter eller annan teckenskrift, så ock naturvetenskaplig teckning, land- eller sjökarta, byggnadsritning eller annan dylik teckning eller afbildning, som ej är efter sitt hufvudsakliga ändamål att betrakta såsom konstverk" (§ 1). Att emellertid ordet skrift här *icke* har den betydelse, hvarunder det förekommer i T. F. (allt som genom tryck lägges under allmänhetens ögon), följer *dels* deraf, att enligt K. F. d. 10 Aug. 1877 rörande utsträckt tillämpning af lagen ang. efterbildning af konstverk d. 3 Maj 1867 denna *senare* lag och *icke* lagen angående eganderätt till skrift skall hafva tillämpning å sådan efterbildning af konstverk, som genom tryck återgifves, *dels ock* deraf, att lagen angående eganderätt till skrift uttryckligen gäller äfven handskrifter. Att icke heller hvarje grafisk eller genom tryck gjord framställning af ord grundlägger författarerätt, är uppenbart. Motiverna till 1877 års lag [1]) gifva vid handen, att objektet för denna rätt måste vara *en produkt af andligt arbete,* af *ideel verksamhet på literaturens område.* Men icke ens detta är tillräckligt. Blotta *afskrifvandet* af en annans skrifter kräfver ett visst mått af andlig verksamhet. Dock säger det sig sjelf, att någon *författarerätt* icke på detta sätt kan uppkomma. Författarerätten förutsätter *originalproduktion,* något

[1]) K. prop. 1877 n:o 17 s. 26.

nytt vare sig till form eller innehåll. Äfven ett blott *påbörjadt* arbete af detta slag njuter författareskydd, men deremot ej en samling af materialier, som endast bestå i anteckningar om gjorda iakttagelser, utdrag ur främmande skrifter o. d. [1]). Till arbetets omfång eller inre värde såsom literär produkt tages ej hänsyn [2]), lika litet som till graden af den möda, som på arbetet blifvit nedlagd. Men *individuelt* måste det vara. Ett naket meddelande af fakta kan icke medföra författarerätt. Stoffet har berättaren icke sjelf åstadkommit, och språket i egenskap af *meddelelsemedel* är allas egendom. Sålunda hafva i allmänhet annonser, priskuranter, program, kataloger, telegrafiska och andra underrättelser om nyheter för dagen, domstolsreferat o. s. v. intet auktorskydd. I *allmänhet* — neml. så länge de äro *blott* meddelanden om faktiska förhållanden, och så länge framställningssättet icke afser annat än att vara ett uttryck för dessa meddelanden. Men en katalog, upprättad öfver t. ex. en tafvelsamling, kan upptaga icke blott taflornas nummer och uppgift om hvad de föreställa äfvensom namnen på konstnärerna utan ock kritiska anmärkningar m. m. I dylikt fall inträder onekligen författarerätt. Och äfven om skriften i sin helhet icke innehåller annat än bestämda fakta, så kan den dock vara skyddad mot eftertryck med hänsyn till *framställningssättet*.

Ett mer eller mindre underhållande eller undervisande språk, en systematisk gruppering af innehållet anger i sin mån en intellektuel verksamhet af det slag som betingar författarerätt. På denna grund kunna resebeskrifningar, konversations- och facklexika, adress- och ordböcker, ja kokböcker och abc-böcker göra anspråk på auktorskydd [3]); likaså *samlingar*, t. ex. i sång- och bönböcker, af sådana skrifter, som redan äro *commune bonum* [4]). Då författarerätt förutsätter åstadkommandet af något individuelt, något icke förut befintligt, så kan t. ex. en person, som inhemtar sagor och visor ur folkets mun och återgifver dem ordagrant eller blott med korrigering af smärre oegentligheter, ej vara berättigad till författareskydd. På samma sätt förhåller sig med utgifvandet af gamla handskrifter. Den som, låt vara med stor möda,

[1]) Jemf. Harum s. 74.

[2]) Jemf. deremot för England Scrutton s. 105: "the work must have literary value" (gäller blott tryckta skrifter).

[3]) Jemf. Kohler, Autorrecht s. 289. En adresskalender, som icke innehåller annat än en efter gator eller alfabetiskt ordnad förteckning å hyresgäster eller husegare, är enligt K:s mening intet föremål för auktorrätt.

[4]) Dambach s. XXXII.

upptäcker och dechiffrerar en dylik, kan ej berömma sig af originalproduktion. Men om sagosamlaren utväljer, ordnar och ger ny, sjelfständig form åt materialet, och arkivforskaren publicerar handskrifterna med noter eller förklarande anmärkningar, så har den ene som den andre gifvit något af *sitt eget*, och för detta kan han påräkna rättens skydd mot reproducering utan hans samtycke [1]). Den omständigheten, att en upplysning om faktiska förhållanden grundar sig på vetenskapliga forskningar, hindrar icke, att äfven andra än den, som verkstält dessa forskningar, kunna meddela resultatet, sedan detta blifvit vetenskapens egendom [2]).

Objektet för författarerätten måste vara en produkt af andligt arbete på *literaturens* område. Att uppdraga gränsen för detta område är icke lätt; men så mycket kan man åtminstone säga, att dit icke räknas sådana skrifter, hvilka hafva ett annat ändamål än att med språkets hjelp meddela ett tankeinnehåll [3]). Vexel- och andra blanketter, kassa- och kontorsböcker, förskrifter o. d. kunna alltså icke vara föremål för författarerätt. Dylika "skrifter" hafva ett helt annat ändamål än det nyssnämnda. De skola ifyllas eller begagnas till mönster. Vidare lär det väl ej falla någon in att till literaturalster räkna sådana skrifter som t. ex. köpekontrakt, fullmagter, ordningsregler, instruktioner för arbetare o. d. Orsaken är, att dylika skrifter icke närmast komma i betraktande som ideela produkter, äfven om de äro det, utan som *viljeakter*. På dem är författarerätten följaktligen ej tillämplig. Detsamma gäller på alldeles samma grund om statens och offentliga myndigheters viljeakter: lagar, förordningar, reglementen, domar, traktater o. s. v. [4]). Härtill kommer, att dylika offentliga viljeyttringar äro ämnade att erhålla den största möjliga spridning, hvilket ändamål befordras derigenom, att det står en hvar fritt att utgifva dem. T. F. § 2 mom. 4, som uttryckligen tillåter detta [5]), ger äfven en hvar rätt att

---

[1]) Jemf. Kohler, Kunstwerk s. 26 ff.; Stobbe s. 27 not 10; Klostermann s. 32—33.

[2]) Se härom prejudikat i N. J. A. afd. I 1882 n:r 162.

[3]) Jemf. Wächter s. 90: "Das literarische Erzeugniss ist die sprachlich gefasste Produktion eines geistigen Gehalts". Enligt Kohler, Autorrecht s. 260 måste föremålet för författarerätten vara "eine künstleriche Gedankendarstellung".

[4]) Jemf. Schuster, Wesen etc. s. 38.

[5]) I utlandet är denna rätt icke alltid oinskränkt. Portugisiska civillagen erkänner den väl, men med vilkor att den officiela texten noggrant återgifves, och att den redan blifvit af regeringen publicerad (art. 571). I Spanien få officiela aktstycken visserligen upptagas i sådana publikationer, som enligt sin beskaffenhet och sitt ändamål hafva att citera, kommentera, kritisera eller ordagrant återgifva dem, men ingen får publicera dem,

i allmänt tryck utgifva alla protokoll och handlingar, som förekomma hos domstolar, kommittéer och beredningar m. fl. publika verk — med undantag blott af sådant, som på särskilda grunder och enligt särskilda föreskrifter hemlighålles. Härmed äro åtskilliga slag af ideela arbeten uteslutna från författarerätt: på officielt uppdrag utarbetade lagförslag med motiver, kommittébetänkanden, anföranden i representativa församlingar o. d. Här är ett område, på hvilket i främmande lagar angående författarerätt enhet icke kunnat uppnås. Exempel erbjuda: den *finska*, som tillåter en hvar att med iakttagande af särskilda föreskrifter aftrycka enligt allmänt uppdrag afgifna utlåtanden och betänkanden, domstolars och embetsmyndigheters akter samt andra offentliga handlingar af alla slag (§ 10); den *italienska*, som ger *staten*, resp. provinsen eller kommunen, uteslutande reproduktionsrätt till arbeten, som på dess bekostnad och för dess räkning offentliggjorts (§ 11); och den *belgiska*, som stadgar, att offentlig myndighets officiela förhandlingar icke äro föremål för auktorrätt, men att alla andra genom staten eller offentliga förvaltningsmyndigheter åstadkomna publikationer grundlägga auktorrätt *antingen* till förmån för staten eller bemälda förvaltningsmyndigheter *eller* till förmån för auktor sjelf, såvida icke denne senare föryttrat sin rätt till staten eller de förvaltande myndigheterna (art. 11).

Det italienska stadgandet, att *staten* skulle hafva författarerätt till ett arbete, derför att det verkstälts för statens räkning och på dess bekostnad, står icke i öfverensstämmelse med auktorrättens verkliga natur och väsende. Låt vara, att den, som t. ex. på offentligt uppdrag utarbetar ett lagförslag, dermed endast fullgör en pligt, för hvars uppfyllande han åtnjuter lön af statsverket, så bör dock icke på sådan grund auktorrätten utan hans samtycke öfvergå till den, som bestält arbetet, på staten, lika litet som t. ex. författarerätten till en vetenskaplig prisskrift utan vidare förbehåll öfvergår från pristagaren till den, som utfäst belöningen. Denna har nemligen endast till ändamål, att ett visst arbete skall komma till stånd, och är icke en på förhand lemnad betalning för öfverlåtelse af författarerätten. På samma sätt äro lärare vid universiteten aflönade för att hålla offentliga föreläsningar och icke för att hålla föreläsningar, som af en hvar få utan författarnes samtycke tryckas och ut-

vare sig separat eller i samlingar, utan regeringens uttryckliga tillåtelse (art. 28); och i Ungern har *staten* uteslutande rätt att publicera lagtexter, dock utan hinder för enskilde att utgifva dem, försedda med noter eller kommentarer (art. 10).

gifvas. Att betänkanden och utlåtanden i statsangelägenheter, som afgifvits på offentligt uppdrag, riksdagsanföranden o. d. fritt få tryckas, torde bero derpå, att de icke äro blott tankeyttringar utan yttringar af statsverksamheten och såsom sådana, i enlighet med det moderna statslifvets principer, underkastade den största möjliga grad af offentlighet. På denna grund kunna såväl enstaka officiela skrifter som större eller mindre samlingar deraf fritt utgifvas; men om vederbörande författare sjelf eller någon annan föranstaltar en dylik samling, så kan *denna* vara af beskaffenhet att påkalla författareskydd, dock utan hinder för andra att med begagnande af samma källa utgifva liknande publikationer [1]).

Bland literära produkter, hvilka tilläfventyrs uppfylla alla ofvan angifna vilkor för åtnjutande af författareskydd, men hvilka dock utan tvifvel få af en hvar eftertryckas, torde vidare böra räknas sådana tryckalster, som tillkommit uteslutande i ett utanför skriften sjelf liggande affärsändamål, t. ex. som reklam för handelsvaror. Orsaken är icke den, att författaren till dylika skrifter har för ögonen ett konkret praktiskt resultat — en person, som t. ex. för vinnande af en akademisk lärarebefattning inlemnar ett specimen till vederbörande auktoriteter, skulle då icke hafva författarerätt — utan *den*, att författaren under nyss angifna förutsättning i regeln icke kan anses hafva något intresse i auktorskyddet. För honom kan det tvärt om vara fördelaktigt, om hans skrift vinner största möjliga spridning genom andras medverkan. Att af liknande grund s. k. ledande artiklar, politiska m. fl. uppsatser i tidningarna icke äro skyddade mot eftertryck, skall nedan visas.

Det är omtvistadt, huruvida *rättsstridiga* skrifter böra hafva författareskydd eller icke. Med "rättsstridiga" mena vi här *dels* sådana, som sjelfve äro olagligen eftertryckta, *dels* originalarbeten af straffbart innehåll. Upphofsmannen till en skrift af *förra* slaget kan icke rimligen göra anspråk på författarerätt, ty han är ej författare, ej ens i vidsträckt mening. Beträffande åter originalarbeten af straffbart innehåll, så bör författare till ett dylikt arbete icke med framgång kunna yrka skadeersättning för intrång i förment befogenhet att ensam draga ekonomisk vinst af skriften, *såvidt* den är rättsstridig [2]); men han bör ega rätt att hindra dess publicering, resp. reproducering. Ty deraf, att författaren icke sjelf får utgifva skriften, följer icke, att han skall behöfva tåla, att andra göra det mot

---

[1]) Jemf. Klostermann s. 61—62.

[2]) Om denna brist endast vidlåder vissa ställen i skriften, bör författaren ega rätt till skadestånd, då öfriga delar af arbetet olofligen aftryckas. Jemf. Harum s. 72.

hans vilja [1]). Enligt fransk rätt har författaren "l'action en contrefaçon" i detta fall [2]). I England deremot måste en skrift för att njuta författareskydd vara *innocent*, d. v. s. icke upprorisk eller smädande, icke omoralisk eller hädisk eller "bedräglig", så att den falskeligen utgifves för hvad den icke är [3]). Åtskilliga tyska eller österrikiska författare vilja ej tillerkänna auktorskydd åt verk, som i den meningen äro osedliga, att deras spridande är i lag förbjudet, eller som eljest hafva ett straffbart innehåll [4]). Hos oss finnes intet uttryckligt stadgande i denna punkt. Väl kan man af § 4 i 1877 års lag, som ger författarerätt åt *öfversättning*, endast då den ej är att anse som eftertryck, draga den slutsatsen, att, om eftertrycksalster i sin ordning olofligen reproduceras, icke förste eftertryckaren utan författaren är målsegare; men i händelse af oloflig reproduktion af originalarbete med straffbart innehåll är författarens rätt oafgjord. Vid sådant förhållande bör enligt ofvan anförda rationela grunder författaren vara förhindrad att utkräfva skadeersättning för förlorad vinst; och till följd af det nära sammanhang, som enligt vår lag eger rum mellan författarens anspråk på skadestånd och öfriga rättspåföljder vid brott mot författarerätten, torde ej heller i öfrigt någon talan i detta fall vara honom medgifven, der icke annan grund för skadeståndsanspråket än den vanliga kan åberopas.

I tysk teori och praxis är det en temligen utbredd åsigt, att en skrift för att kunna få författareskydd skall vara "verlagsfähig", d. v. s. höra till den *klass* af literaturalster, som duga till förlagsartiklar åtminstone i den meningen, att de genom bokhandeln eller på annat sätt pläga finna "literär spridning" [5]). Hvad *svensk* rätt beträffar, har tillvaron eller frånvaron af denna egenskap ingen sjelfständig betydelse. Om skriften öfver hufvud är sådan, att den enligt ofvan angifna grunder kan vara objekt för auktorrätten, så behöfver man icke fråga efter dess "verlagsfähigkeit"; och å andra sidan behöfver den omständigheten, att en skrift har åtgång i handeln, icke i och för sig innebära något skäl för auktorskydd. På samma sätt kan man säga, att den *yttre form*, i hvilken ett literärt alster förekommer, icke har inflytande på frå-

---

[1]) Jemf. härom Spöndlin s. 52—53.

[2]) Pouillet § 532 s. 426.

[3]) Art. 8; jemf. Scrutton s. 104—105.

[4]) Wächter s. 91; Kohler, Autorrecht s. 327; Harum s. 71. Jemf. deremot Schuster, Urheberrecht der Tonkunst s. 53 ff.; Frankl s. 170.

[5]) Daude s. 13—14; Wächter s. 53—54.

gan om författareskyddet. Om skriften kallas bok eller broschyr, tidskrift, tidning eller flygblad, gör ingenting till saken.

Enskilda bref bilda härifrån ett skenbart undantag. Med *enskilda* bref förstå vi sådana, som blott äro bestämda för en enskild person eller en begränsad krets; och såvida innehållet i dylika bref är sådant, att det enligt allmänna grundsatser *icke* skulle njuta auktorskydd, så ser det onekligen ut som ett undantag, då T. F. § 2 mom. 4 stadgar, att dylika bref icke få utgifvas utan tillstånd af dem, "som samma bref angå eller tillhöra", såvida de ej "nödvändigt" höra till något rättegångsmål [1]). Nu är det visserligen sant, att enligt samma § och moment i T. F. den, som häremot bryter, skall böta femtio "riksdaler", men deraf behöfver ej följa, att den, som brefvet angår eller tillhör, kan åtala den skyldige för kränkning af *författarerätten*. Denna är oberoende af, om det skrifna förekommer i bref eller icke.

Enligt främmande länders lagar omfattar auktorrätten ofta nog icke blott skrifter, utan äfven muntliga anföranden. Stundom gäller detta muntliga föredrag i allmänhet [2]); stundom framhållas särskildt såsom skyddade af densamma föredrag, hållna för andras undervisning, uppbyggelse eller förströelse [3]); stundom betonas uttryckligen, att auktorskyddet upprätthålles, äfven om det ifrågavarande anförandet varit offentligt och dervid stenografiskt eller på annat sätt uppteckuats [4]). Men vanligen har en hvar rätt att publicera anföranden, som hållits inför rätta, i politiska, kyrkliga eller kommunala representativa församlingar [5]), äfvensom vid valförsamlingar och andra publika sammankomster, hvarvid dock stundom göres den inskränkningen, att kollektivupplagor af en särskild talares anföranden icke få utan hans samtycke publiceras [6]). Hos oss har lagstiftaren tydligt gifvit tillkänna, att han bland tankearbeten, som skyddas enligt lagen af den 10 Aug. 1877, endast tagit hänsyn till så-

---

[1]) Huru detta ganska dunkla stadgande bör tydas, se De Geer s. 247—248; jemf. Naumanns Grundl. edition 1866 s. 535—536.

[2]) Belgien art. 10; Holland art. 1; Ryssland § 15; Norge 1893 § 2.

[3]) Finland § 11; Tyskland § 5. Liknande bestämmelser i Danmark § 15 och Norge 1876 § 14. Så ock österr. förslaget § 2. I Portugal få föreläsningar af professorer, predikanter och lärare i allmänhet endast i form af *utdrag* fritt återgifvas (art. 573).

[4]) Italien § 2.

[5]) Enligt spansk rätt betecknas författaren såsom egare till sina parlamentariska tal. Dessa få icke utan hans eller hans rättsinnehafvares samtycke aftryckas annorstädes än i riksdagstrycket ("diario de las sesiones") och i offentliga tidningar (art. 11).

[6]) Ungern § 6 mom. 6; Portugal art. 572; Italien loc. cit.

dana, som fixerats i skrift. Tankearbeten af i öfrigt samma innebörd, men oskrifna, äro alltså icke skyddade. Uti det inom svenska justitiedepartementet först uppgjorda förslag till lag om literär eganderätt hette det, att uteslutande tryckningsrätt skulle tillkomma "den, som hållit predikan, föreläsning eller dylikt muntligt föredrag, för hvad han sålunda offentliggjort"; men vid ärendets behandling i H. D. framhölls, att det endast muntligt uttalade ordet ej lämpligen kunde utgöra föremål för eganderätt. Först sedan tanken genom dess nedskrifvande blifvit till sin form bestämd och stadigvarande fästad vid ett yttre föremål, kunde åt den sålunda uppkomna handskriften med rätta gifvas eganderätts helgd. Innan nedskrifvandet skett, vore det nemligen icke möjligt att afgöra, hvad som rätteligen vore föremål för eganderättsskyddet, då en bevisning härom, t. ex. genom vittnen, svårligen kunde anskaffas. Dessutom, då det icke kunde komma i fråga att med eganderätts helgd skydda hvarje muntligt yttrande, utan tvärt om ojemförligt största delen sådana måste anses icke höra under skyddet, uppstode en oöfverstiglig svårighet att med nödig noggrannhet bestämma och vid tillämpningen afgöra, hvilka muntliga föredrag, som vore föremål för eganderättsskyddet. Hufvudsakliga anledningen till tanken att förläna skydd åt muntliga föredrag vore att söka i farhågan, att en redan i handskrift befintlig afhandling, såsom predikan, föreläsning m. m., skulle, sedan hon blifvit offentligen uppläst, kunna opåtalt tryckas af hvem som helst. Men lika litet som en redan tryckt bok förlorade sitt eganderättsskydd derigenom, att författaren eller annan offentligen uppläste densamma, lika litet kunde en handskrift göra det.

I enlighet härmed uteslöts det föreslagna stadgandet; och muntliga föredrag hafva alltså enligt vår gällande rätt icke författareskydd, såvida de ej förut blifvit i skrift affattade. Lagen tager i annat fall ingen hänsyn till författarens intresse i att icke gifva sitt anförande till pris åt den förste bäste, som kan finna med sin fördel förenligt att trycka och utgifva det. Praktiska skäl kunna, som vi sett, åberopas *för* en dylik lagstiftning, men äfven *mot* densamma. Sålunda kunna svårigheter uppstå, då en person, som t. ex. stenografiskt upptecknar ett muntligt föredrag, sedermera publicerar det, och talaren derefter yrkar ansvar för eftertryck med åberopande af ett koncept, om hvars tillvaro motparten säger sig hafva varit okunnig. Det gäller då att bevisa mala fides hos denne senare, eller åtminstone att konceptet i fråga, om det företes, varit skrifvet innan föredraget hållits. Teoretiskt låter skyddslös-

heten i fråga om muntliga anföranden icke försvara sig. Då tankearbetet framträdt i en sådan form, att det *kan* återgifvas, inträder i och med detsamma förutsättningen för författarerätten, vare sig författaren begagnat det talade ordet eller det skrifna såsom framställningsmedel, ja blotta åtbörder kunna här uträtta detsamma som ord eller skrift. Pantomimer och baletter borde alltså åtnjuta författareskydd, vare sig de blifvit uppförda med ledning af en libretto eller icke. Det behöfver emellertid knappast sägas, att de i senare fallet hos oss lika litet hafva författareskydd som muntliga anföranden.

Om alltså författarerätten är i nu nämnda afseenden utesluten, så omfattar den å andra sidan, såsom redan är antydt, icke blott sådana tankearbeten, som tagit form af skrift i egentlig mening, utan ock enligt mönstret af de lagar, som lemnat ledning vid utarbetandat af vår egen [1]), naturvetenskaplig teckning, land- eller sjökarta, byggnadsritning eller annan dylik teckning eller afbildning, *som ej är efter sitt hufvudsakliga ändamål att betrakta som konstverk* (§ 1). Teckningar och afbildningar, som i första rummet äro bestämda att tillgodose *estetiska* behof, höra alltså icke hit [2]). Vidare kan man af de exempel, lagen upptager, sluta, att inga andra teckningar äro hit hänförliga än sådana, som i ett eller annat afseende vilja bilda en föreställning om ett yttre objekt, alltså icke t. ex. konturteckningar, ämnade att ifyllas. I öfrigt är gränsen obestämd. En byggnadsritning är skyddad; en specialritning, som endast framställer vissa delar af byggnaden, bör följaktligen också vara det. Och öfverhufvud gäller detsamma om alla upplysande illustrationer, icke blott i vetenskapliga utan äfven tekniska ämnen. Men oaktadt en byggnadsritning i viss mening kan anses som *mönster* till tjenst för den, som skall utföra byggnadsarbetet, torde det ej hafva varit lagens mening att gifva författareskydd åt mönster i allmänhet. Om en ritning t. ex. ger upplysning om ett särskildt sätt för tillverkningen af ett industrielt alster, så kan dess upphofsman visserligen erhålla skydd för sitt arbete, men då genom patentlagstiftningen [3]). Motiverna nämna uttryckligen, att det skydd, som kan tillkomma varumönster, faller utom nu ifrågavarande lags område.

Norska lagen af 1893 § 2 likställer med de grafiska afbildningar, som,

---

[1]) Tyskland § 43, Danmark § 9, Norge 1876 § 2.

[2]) Om dessa se lagen af d. 3 Maj 1867 och K. F. om utsträckt tillämpning af denna lag d. 10 Aug. 1877.

[3]) K. F. ang. patent d. 16 maj 1884 § 1.

enligt hvad ofvan är sagdt, åtnjuta auktorskydd, äfven *plastiska* af i öfrigt samma beskaffenhet [1]). Grunden till auktorskyddet är i ena som i andra fallet densamma, men olikheterna i framställnings- och reproduktionssätt mellan plastiska afbildningar och skrifter torde hafva föranledt, att de förra enligt vår rätt ej blifvit inbegripna under det skydd, som tillkommer de senare. Detta är deremot händelsen med musikaliska arbeten, affattade med noter eller annan teckenskrift; men af skäl, som redan blifvit anförda, hafva vi ej här att behandla de frågor, till hvilka reglerna om auktorsskydd för tonkonstens alster kunna gifva anledning.

IV. Författarerättens subjekt och de sätt, på hvilka författarerätt kan förvärfvas.

Författarerätten är med afseende på sättet för dess förvärfvande antingen *originär*, då adqvirenten icke härleder sin rätt från en annans, eller *derivativ* då motsatsen är händelsen.

Originär författarerätt tillkommer:

a) *författare i egentlig mening* d. v. s. den, af hvilkens tankeverksamhet skriftens innehåll är en produkt.

En och samma skrift kan emellertid hafva *flere* författare. *Antingen* kan den bestå af sjelfständiga bidrag från särskilda medarbetare, *eller ock* kunna bidragen vara sådana, att de icke låta sig specificeras eller i alla händelser icke hafva betydelse såsom sjelfständiga arbeten utan blott som delar af det hela. I förra fallet förbehålles auktorrätten till de särskilda bidragen dessas författare, hvar för sitt bidrag. I senare fallet blir frågan om författarerätten mera invecklad. Olika lagar besvara den olika, såvida de icke såsom den belgiska (art. 6) föredraga att icke besvara den alls utan lemna afgörandet i hvarje särskildt fall åt domstolen. Tre system kunna anföras såsom typiska. Det ena låter en hvar af medförfattarne göra fullt bruk af författarerätten med förbehåll af ersättning åt de öfriga för deras andel [2]). Det andra kräfver samtlige författarnes samtycke till *första* publiceringen, såvida icke sådant samtycke uttryckligen eller tacite blifvit lemnadt, redan innan arbetet verkställdes; äfvensom till offentliggörande på *annat sätt*, än som redan egt

[1]) Så ock österr. förslaget § 2.

[2]) Italien § 5.

rum, t. ex. genom uppförande å skådebanan i stället för utgifvande i tryck eller tvärt om; medan deremot, sedan första offentliggörandet lagligen försiggått en hvar af författarne kan, om icke annat blifvit öfverenskommet, fordra verkets *förnyade* offentliggörande i *samma form* som förut [1]). Det *tredje* slutligen bedömer förhållandet så, att de särskilde delegarne väl hafva rätt till andel i den genom skriftens publicering förvärfvade vinsten — i regeln efter hufvudtalet — men icke på egen hand kunna förvärfva denna utan endast med *samtlige* författares begifvande disponera öfver skriften. I enlighet härmed hafva *vår* rätts bestämmelser i ämnet blifvit affattade: "Eges skrift af flere, skall samtycke, som erfordras för att tryckning eller offentligt uppförande lagligen må ske, lemnas af en hvar bland dem" (§ 20). I *ett* fall har lagen likväl gjort en afvikelse från denna grundsats. Då fråga är om musikaliskt-dramatiskt arbete, är det neml. tillfyllest, att, om texten är det hufvudsakliga, samtycke lemnas af dennes författare och i motsatt fall af tonsättaren (ibid.). Hvilketdera som i hvarje fall är det "hufvudsakliga", blir en quæstio facti, som domstolen har att afgöra.

Mest rationelt är enligt vår mening systemet n:r 2 (det norska), enär det tager tillbörlig hänsyn såväl till resp. författares personliga som ock till deras ekonomiska intressen. Så länge skriften icke är offentliggjord, bör ur synpunkten af det förra intresset samtlige författares samtycke erfordras för publiceringen; då denna väl egt rum, och en ny form för offentliggörandet ej kommer i fråga, blir det ekonomiska intresset öfvervägande, och detta kräfver, att minoriteten ej kan tvingas att låta arbetet vara ekonomiskt ofruktbart utan måste hafva rätt att använda det enligt dess ändamål, om ock nettoinkomsten bör fördelas mellan samtlige författare efter det dem emellan befintliga rättsförhållandet.

Ursprunglig författarerätt tillkommer

b) *öfversättare,* dock utan hinder för någon att med enahanda rätt som förste öfversättaren göra *annan* öfversättning af samma skrift; hvarjemte erinras om det förut angifna vilkoret, att öfversättningen måste vara *rättmätig* [2]), det vill här säga, att det ej är öfversättaren enligt lagen af d. 10 Aug. 1877 förbjudet att öfversättningen genom tryck utgifva (§ 4) [3]). Frågan om, i hvilka

---

[1]) Så Norge 1893 § 6.

[2]) Så ock uttryckligen stadgadt i Norge 1876 § 5; Spanien art. 14; Portugal art. 577; Belgien art. 12.

[3]) Åtskilliga främmande lagar tillägga öfversättaren författarerätt utan att dervid göra något förbehåll om, att öfversättningen skall vara rättmätig (Tyskland § 6 in f.; Dan-

fall öfversättning är tillåten eller icke, sammanfaller med frågan om författarens uteslutande öfversättningsrätt, hvarom redogörelse lemnas här nedan.

Rigtigheten af, att öfverhufvud en öfversättare kan vara subjekt för originär författarerätt, är ur principiel synpunkt tvifvelaktig. Ju bättre öfversättningen är, desto mer innebär den endast ett återgifvande icke blott af originalets innehåll såsom sådant utan ock af stil och satsbyggnad. Idiomet är visserligen ett annat — men är väl detta nog för åstadkommande af originalproduktion? En läsare, som är fullt mägtig båda språken, skall i öfversättningen ej finna något nytt, något, som han ej kan inhemta af originalskriften. Så mycket större betydelse har öfversättningen för dem, som ej förstå författarens språk; och den tanken ligger nära till hands, att lagstiftaren, då han skänker författarerätt åt öfversättaren, dervid låtit sig leda af andra grunder än dem, som ensamt i detta fall bort vara bestämmande, och likasom velat belöna öfversättaren för den tjenst, han beredt en läsekrets, hvilken i saknad af öfversättningen ej skulle kunnat tillgodogöra sig författarens arbete.

c) *Bearbetare.* Till dylika har lagen icke tagit särskild hänsyn [1]); men det lider ej tvifvel, att en bearbetare, på samma gång han begagnar tankeinnehållet i ett redan förhandenvarande arbete, likväl kan gifva det en så helt och hållet ny gestalt, att en sjelfständig andlig skapelse kan sägas föreligga. Bearbetaren bör då hafva författarerätt.

Slutligen tillkommer originär författarerätt

d) "*Utgifvare af periodisk skrift, så ock af skrift, som består af sjelfständiga bidrag från särskilda medarbetare*" (§ 5).

Ofvan är nämndt, att, då skriften består af sådana bidrag som de nyss anförda, författarerätten till de särskilda bidragen tillhör de resp. auktorerne. Men då samtliga bidragen blifvit öfverlemnade till en utgifvare att af honom publiceras i ett sammanhang, så tillkommer författarerätten till samlingsverket såsom en *helhet* utgifvaren. Denne har ej rätt att särskildt utgifva de lemnade bidragen, men å andra sidan har det funnits lämpligt att låta medarbe-

mark § 5; Italien § 13; Holland art. 2; Ungern § 4; Schweiz art. 2). Härmed är oafgjordt, om de resp. lagarnes tystnad innebär ett erkännande af författareskydd äfven åt orättmätiga öfversättningar, eller om öfversättningens rättmätighet varit en tyst förutsättning för författarerätten. Det förra antages för Tyskland af Schuster, Tonkunst s. 72, Daude s. 27; det senare åter för Danmark af Torp s. 27 och för Schweiz af Orelli s. 46.

[1]) Jemf. dock § 11, som tillåter, att vid författande af nytt, i det väsentliga sjelfständigt arbete delar af tryckt skrift få upptagas till "ytterligare bearbetning".

tarnes rätt underordnas utgifvarens derutinnan, att de först sedan viss tid förflutit — ett år, räknadt från den 1 Jan. året efter det, då bidragen först offentliggjordes — få sjelfve utgifva dem (§§ 5, 21).

Utgifvarens författarerätt till verket såsom en helhet måste principielt anses grunda sig på hans redigerande verksamhet. Den, som endast i sitt namn låter publicera en skrift utan att i öfrigt lägga hand dervid, borde följaktligen icke hafva författarerätt till verket såsom en helhet, lika litet som till dess särskilda delar. Lagen tillägger emellertid utgifvaren författarerätt utan hänsyn till den personliga del, han tagit i arbetet. Å andra sidan har lagstiftaren icke uttryckligen förlänat författarerätt åt en utgifvare, hans verksamhet må vara än så betydelsefull, då han medverkat till publicerande af *sådana* arbeten som *icke* bestå af sjelfständiga bidrag från särskilda medarbetare. Men i den mån han verkligen varit medarbetare, låt vara icke såsom författare i egentlig mening utan t. ex. så, att han utkastat planen till arbetet, ordnat bidragen och ombesörjt utgifningen; om han m. a. o. varit något mer än blott underordnad medhjelpare, så torde han vara att anse som *samegare.*

Vår lag innehåller ej något stadgande, som bemyndigar utgifvare af ett anonymt eller pseudonymt arbete eller, om han icke är nämnd, förläggare att tillvarataga författarens rätt [1]), men då lagen bestämmer skyddstid för dylika skrifter, så måste utgifvaren eller förläggaren hafva rätt att uppträda i författarens ställe, enär denne i motsatt fall skulle vara tvungen att bryta anonymiteten för att bevaka sina intressen.

Skrifter kunna utgifvas i en institutions, ett samfunds eller en förenings namn. Lagen innehåller ett särskildt stadgande om, huru lång tid skriften är skyddad mot eftertryck i detta fall, då personlig författarerätt är utesluten (§ 8). Men lagen säger *icke*, att författaren skall förlora sin auktorrätt till förmån för ett samfund eller en förening, så snart skriften blifvit i samfundets eller föreningens namn utgifven [2]). Om auktorrätten icke uttryckligen eller tacite *öfverlåtits* på det ifrågavarande samfundet etc., så är den alltså fortfa-

---

[1]) Så deremot Tyskland § 28, Norge 1893 § 35; jemf. ock Norge 1876 § 42, Ungern § 28. I Holland (art. 3) anses förläggaren, resp. boktryckaren, som författare, till dess en annan visar sig berättigad. Liknande i Belgien (art. 7) och enligt fransk rättsuppfattning (Pouillet § 147 s. 132).

[2]) Jemf. deremot Spanien art. 4 mom. 2, Holland art. 2 mom. b och för Frankrike Pouillet § 128 s. 116.

rande *qvar* hos författaren. Då lagen emellertid *fingerar*, att vetenskapliga samfund kunna vara utgifvare, så följer deraf, att, om en periodisk skrift eller skrift, som består af sjelfständiga bidrag från särskilda medarbetare, blifvit utgifven i en juridisk persons namn, denne har den författarerätt till arbetet såsom en helhet, hvilken enligt § 5 tillkommer utgifvare i allmänhet [1]). I sjelfva verket kan, som bekant, en juridisk person icke prestera utgifvarskap lika litet som författarskap. Teoretiskt sedt måste alltså författarerätten för den juridiska personen i detta fall bero derpå, att den, som verkligen ombesörjt utgifningen, afträdt sin rätt åt samfundet eller föreningen i fråga, hvilket ådagalägges dermed, att icke han sjelf utan den juridiska personen nämnes som utgifvare [2]).

Författarerätten borde alltså i detta fall vara att anse som derivativ, äfven om lagen tyckes betrakta den som ursprunglig. Derivativ författarerätt tillkommer den, som på grund af öfverlåtelse inter vivos, arf, giftorätt eller testamente fått sådan rätt på sig öfverflyttad. För öfverlåtelse inter vivos finnes ingen viss form föreskrifven [3]). Icke heller finnes hos oss någon legal presumtion om öfverlåtelse af auktorrätten, såsom fallet är annorstädes, exempelvis då det i schweizisk rätt [4]) heter, att skriftställare, som arbetar för annan skriftställares räkning, antages hafva afträdt sin författarerätt åt denne senare, såvida icke en motsatt öfverenskommelse föreligger; eller då det österrikiska lagförslaget i vårt ämne innehåller (§ 12), att, om författaren *mot betalning* öfverlåter eganderätten till sitt manuskript åt annan person, så gäller detta som öfverlåtelse af författarerätten, såvida icke motsatsen framgår af omständigheterna. Dylika presumtioner äro enligt vår tanke föga tillfredsställande. Den, som åtagit sig att skrifva ett af annan person beställdt arbete, har dermed icke öfverlåtit sin blifvande författarerätt på medkontrahenten, äfven om denne sjelf är skriftställare och tänker använda det beställda såsom del af ett större arbete;

---

[1]) Uttryckligen stadgadt i Norge 1876 § 4, Danmark § 7, Italien § 11 och — i fråga om samlingsverk — Tyskland § 13.

[2]) Jemf. Wächter s. 103—107.

[3]) Annorlunda i Förenta Staterna (sect. 4955), der skriftlig form i detta fall erfordras med föreskrift dessutom, att öfverlåtelsen inom sextio dagar derefter skall inregistreras å kongressbibliotekariens byrå vid äfventyr för underlåtenhet häraf, att öfverlåtelsen utan vidare anses ogiltig gent emot senare köpare eller pantkreditorer, som göra anspråk på auktorrätten. Inskrifning i vederbörande register fordras ock i spansk rätt; och i engelsk, då skriftlig form för öfverlåtelsen ej iakttagits. (Spanien reglem. den 3 Sept. 1880 art. 24; England art. 23. Jemf. Lyon-Caen & Delalain s. 234, s. 278 not 1.)

[4]) Art. 1; jemf. Orelli s. 36.

och den, som säljer sitt manuskript t. ex. till en förläggare, kan dermed på sin höjd anses hafva sålt *förlagsrätten*, hvilket är något annat än auktorrätten [1]).

Författaren kan öfverlåta sin rätt med eller utan vilkor eller inskränkning (§ 6). Om rättigheten öfverlåtits utan vilkor och utan inskränkning, så har adqvirenten dermed förvärfvat samma rätt, som om han sjelf varit skriftens upphofsman. Eljest beror på aftalets innehåll och lagens stadgande, hur långt adqvirentens rätt sträcker sig. Härom mera i det följande.

Författarerätt kan förvärfvas genom *tvångsöfverlåtelse*. Den berättigades borgenärer kunna under vissa förutsättningar hålla sig till författarerätten för att ur denna söka godtgörelse för sina fordringar. I utlandet finnas lagar, som öfver hufvud icke medgifva detta [2]) eller i alla händelser icke, då författaren sjelf, hans arfvingar eller legatarier innehafva auktorrätten [3]). Men vanligen göres skilnad mellan det fall, att skriften redan är publicerad, och *det*, att den endast föreligger i manuskript. I förra fallet tillåta de flesta lagar tvångsförsäljning [4]), i det senare åter förbjudes den, antingen ovilkorligt [5]), eller endast så länge skriften eges af författaren [6]), eller af denne, hans enka eller arfvingar [7]). Hos oss är sistnämnda regel gällande, i enlighet hvarmed författarerätt till skrift, som otryckt finnes i författarens, hans enkas eller arfvingars ego, ej må tagas i mät för gäld eller vid konkurs öfvergå till borgenärer (§ 22). Grunden till detta stadgande är uppenbar. Lagstiftaren har velat skydda det rent *personliga* intresse, som författaren, hans enka och arfvingar — derunder väl äfven inbegripna *testamentariska* arfvingar — kunna hafva uti, att arbetet i fråga ej offentliggöres. Såvida detta skydd skall hafva någon praktisk betydelse, så måste det gälla, äfven då det kommer i konflikt med andras *ekonomiska* intressen, så att det icke göres illusoriskt derigenom, att den berättigades kreditorer utmätningsvis eller i konkurs mot hans vilja låta publicera arbetet. Att författaren och författarens sterbhusdelegare gå segrande ur denna strid mot kreditorerna, beror derpå, att författarerätten ur nu ifrågavarande syn-

---

[1]) Jemf. Frankl s. 180; Harum s. 115—116; deremot (i fråga om öfversättningar, som på beställning mot fast lön utföras) Klostermann s. 130.

[2]) Så Holland art. 9.

[3]) Ungern § 4; jemf. ock Norge 1876 § 6.

[4]) Italiens dock ej, så länge författarerätten är i auktors personliga besittning (§ 16).

[5]) Belgien art. 9.

[6]) Portugal art. 574.

[7]) Finland § 30.

punkt icke är någon förmögenhetsrätt och alltså icke kan tagas i anspråk af borgenärer [1]).

Författarens, hans enkas och arfvingars intresse kan vara rigtadt icke blott derpå, att en icke publicerad skrift fortfarande förblir outgifven, utan ock derpå, att en redan offentliggjord skrift icke *ånyo* eller *på annat sätt* än förut lägges under allmänhetens ögon. Men härtill har lagstiftaren icke tagit någon hänsyn [2]), och detta så till vida med rätta, som författaren, då han en gång utgifvit arbetet, dermed förklarat, att han anser det lämpadt för offentligheten, och alltså ej utan att visa särskilda skäl, hvilka af domstolen godkännas, bör ega rätt att borgenärerna till förfång motsätta sig skriftens vidare publicering. Men då ett literärt arbete kan vara afsedt endast för ett *visst slag* af offentliggörande, så borde borgenärerna icke utan vederbörandes samtycke kunna låta publicera arbetet i annan form, än den författaren eller hans bemälde rättsinnehafvare sjelf föredragit. Något undantag i denna rigtning är, som sagdt, ej medgifvet. Om skriften är utgifven, eller om den, ehuru outgifven, eges af annan än författaren, hans enka [3]) eller arfvingar, så kan författarerätten tages i mät för gäld och vid konkurs öfvergå till den berättigades borgenärer, som ega föryttra den, sådan den befinner sig i gäldenärens hand, så vidt detta till gäldande af deras fordringar är nödigt.

I lagen om eganderätt till skrift § 6 heter det, att, om författaren icke på annan person *öfverlåtit* sin rätt, denna vid författarens död öfvergår på hans rättsinnehafvare efter lag. Ordet *öfverlåtelse* begagnas stundom endast i fråga om rättshandlingar inter vivos, således ej i fråga om *testamente* [4]). Det ursprungliga lagförslaget innehöll, att författarerätten skulle öfvergå till auktors

---

[1]) Se Torp s. 7.

[2]) Den norska lagen af 1893 § 12 stadgar, att, så länge ett verk icke är offentliggjordt genom utgifning eller offentligt uppförande eller utförande, författarens eller hans arfvingars kreditorer icke kunna exekutivt tilltvinga sig rätt att offentliggöra det eller att råda öfver författarens manuskript, samt att icke heller författarens kreditorer kunna på sådant sätt i hans lifstid förvärfva rätt till förnyadt offentliggörande af ett redan offentliggjordt verk, hvaremot efter hans död den rätt till sådant förnyadt offentliggörande, som tillfallit hans arfvingar, eller skulle hafva tillfallit dem, om han efterlemnat arfvingar, ingår i dödsboets massa och således kan användas till godtgörande af kreditorer på samma sätt som hans öfriga qvarlåtenskap.

[3]) Motsvarande regel för *enkling* efter författarinna känner ej lagen, ehuru *ratio legis* i båda fallen är densamma.

[4]) Se t. ex. sjölagen 1891 § 5.

lagliga rättsinnehafvare, i den mån öfverlåtelse ej skett *genom aftal eller testamente*, men i det slutliga regeringsförslaget uteslötos de kursiverade orden. Motiverna gifva emellertid ej anledning till förmodan, att icke författarerätt skulle kunna erhållas genom testamente. Det har blott ansetts olämpligt, att en författare skulle ega att genom testamente förfoga öfver sin författarerätt *utan afseende å arfvinges laglott* [1]). Och på samma sätt förkastas den i dansk och norsk rätt [2]) tillämpade grundsatsen att, för den händelse författaren icke under sin lifstid afhändt sig författarerätten eller genom testamente deröfver förordnat, utan rättigheten således vid hans frånfälle skall öfvergå till arfvingarna, den vanliga arfsföljden icke tillämpas utan en annan och inskränktare, så att inga fjermare arfvingar än bröstarfvingar, föräldrar och syskon äro arfsberättigade och dessa endast i andra hand. Ty rättigheten tillfaller i första rummet den aflidnes maka och först efter hennes död de nämnda arfvingarna i ordning enligt arfslagarna. De skäl, som åberopats för dessa bestämmelser, nemligen omtanke om författarens rykte och de svårigheter, som skulle uppstå derigenom, att författarerätten blefve splittrad på flera händer, hafva hos oss lika litet som i de flesta andra länder ansetts tillräckliga att motivera dylika afvikelser från hvad allmänna civillagen stadgar i fråga om rätten för en person att succedera en annan uti hans qvarlåtenskap [3]). Ja, man har icke ens bibehållit det i det först uppgjorda förslaget intagna, från tyska lagen (§ 17) [4]) hemtade stadgandet, att författarerätten, äfven om den i allmänhet enligt vanliga regler tillfölle författarens rättsinnehafvare, dock icke skulle utan författarens medgifvande få öfvergå på *staten* eller *menighet*, utan följaktligen i brist på andra rättsinnehafvare upphöra och verkets offentliggörande stå öppet för alla. H. D. ansåg, att stat eller menighet sällan om någonsin skulle begagna sig af författarerätten, om sådan tillfölle dem, och att, äfven om detta någon gång skulle inträffa, det vore af allt för ringa betydelse för att böra i lagstiftningen föranleda afvikelser från en eljest allmänt gällande rättsregel. Följden häraf

---

[1]) Så deremot i dansk och norsk rätt (Danmark § 3; Norge 1876 § 6).

[2]) Ibid.; jemf. ock dansk lag d. 23 Febr. 1866 §§ 1—3, fransk lag d. 14 Juli 1866.

[3]) I norska lagen af 1893 § 11 heter det ock med öfvergifvande af det äldre systemet: "Ved Forfatterens Död kommer Arvelovgivningens almindelige Regler til Anvendelse paa hans Ret".

[4]) Så ock Österrike § 13; Frankrike, lag d. 14 Juli 1866 § 1; Ungern § 3; Portugal art. 591.

blir emellertid bland annat den, att, om en af flere medförfattare dör utan arfvingar, staten skall dela författarerätten med den eller de öfverlefvande författarne, medan det onekligen för en sådan händelse hade varit rationelare att låta de qvarlefvande öfvertaga den aflidnes rätt.

Om författarerätten till ett och samma arbete genom *derivativt* fång tillfallit *flere*, så skulle enligt ordalydelsen i § 20 pr. en hvar af dem i fråga om författarerättens utöfning hafva veto mot de öfriga. Men att lagstiftaren vid affattandet af denna § endast tänkt på *originärt* fång, på medförfattarskap, synes af andra punkten i samma §: "dock vare i fråga om musikaliskt-dramatiskt arbete tillfyllestgörande, att, då texten är det hufvudsakliga, samtycke lemnas af dennes *författare* och i motsatt fall af *tonsättaren*". Huru saken skall ordnas emellan den enes eller andres *rättsinnehafvare* inbördes, har lagen lemnat oafgjordt. Vid sådant förhållande måste, då de, till hvilka författarerätten öfvergått, äro flere, innehafvarne af de sammanlagdt största lotterna hafva afgörande röst, med rätt för den med beslutet missnöjde att utträda ur gemensamheten genom att föryttra sin andel eller, då fråga är om sterbhusdelegare i bo oskifto, genom att begära skifte af qvarlåtenskapen.

Vi hafva här förutsatt, att författarerätten från början tillhört en enda och från honom öfvergått till flera. Om åter författarerätten ursprungligen tillhört *flere medförfattare*, och t. ex. en af dem dör, och efterlemnar flere sterbhusdelegare, så kunna dessa med afseende å skriften i fråga utöfva samma rätt som arflåtaren. Men endast i förening. Den mening, som representeras af dem, hvilkas lotter sammantagna de största äro, måste här blifva uttryck för sterbhusets vilja.

V. Författarerättens innehåll.

Författarerätten är en i sig obegränsad rättighet att förfoga öfver en literär produkt. Denna rätt realiseras derigenom, att författaren ensam bestämmer, *om*, *när* och *hur* hans verk skall meddelas åt andra, och ensam gör sig till godo den ekonomiska vinst, som kan dragas af arbetet. Härvid böra emellertid två omständigheter iakttagas:

a) Man måste skilja mellan den andliga produkten såsom sådan, verket sjelf, å ena sidan och de kroppsliga ting, i hvilka det kommit till ut-

tryck, å den andra. Här kan en jemförelse med tekniska uppfinningar vara till nytta. Den, som köpt ett patenteradt redskap, kränker patentinnehafvarens rätt, om han med detta till mönster tillverkar och försäljer andra redskap af samma slag; men han gör sig på intet sätt skyldig till någon rättskränkning derigenom, att han utlånar eller uthyr redskapet åt andra, som eljest skulle behöfva köpa ett dylikt af patentinnehafvaren. På samma sätt om någon köpt ett exemplar af en tryckt skrift. Köparen kränker författarerätten, om han begagnar det köpta exemplaret till att med detta som koncept utgifva en ny upplaga af samma skrift utan samtycke af författaren, men han är i sin goda rätt, om han låter andra läsa boken med eller utan förbehåll om ersättning. Öfver det sålda exemplaret har författaren ingen befogenhet; verket såsom sådant tillhör honom ensam.

b) Oaktadt författarens rättsliga herravälde öfver hvad han genom sin literära verksamhet åstadkommit är till sin idé oinskränkt, och hvarje inskränkning i nämnda herravälde alltså för att vara giltig borde kräfva ett uttryckligt medgifvande af den positiva rätten, så leder den historiska utvecklingen af ifrågavarande rättsinstitut till ett alldeles motsatt resultat. Författarerätten har ju endast en relativt kort tid varit erkänd af lagstiftningen, som visserligen kallat den literär *eganderätt* och steg för steg fastslagit åt författaren den ena uteslutande rätten efter den andra, men likväl mindre betraktat allt detta som uttryck för en författaren tillkommande allmän befogenhet än som en *inskränkning i andras* befogenhet att draga fördel af ett literärt arbete [1]. Följaktligen har författaren faktiskt med afseende på sitt verk blott *de* rättigheter, som särskildt i den positiva rätten blifvit honom tillagda.

Hos oss innebär författarerätten:

1:o) *rätt att med andras uteslutande låta genom tryck mångfaldiga en skrift, "ehvad den förut blifvit offentliggjord eller förefinnes endast i handskrift".*

[1]) Ännu vid R. D:n 1882 yttrade Frih. L. De Geer, hvilken såsom chef för justitiedepartementet haft en vigtig del i tillkomsten af 1877 års lag om eganderätt till skrift: "I sjelfva verket kan här icke vara fråga om någon absolut *rätt*. Sedan man en gång uttalat för andra sin tanke, utgör den icke föremål för enskild eganderätt, och ingen annan kan förbjudas att tillegna sig denna tanke, men det är billigt och har äfven befunnits vara för det allmänna nyttigt, att man söker genom lagbud bereda en författare möjlighet att för tankearbete skörda den vinst, som kan erhållas genom att lätta tillgången för andra till detta arbete, och det är på sådan grund, som förbudet mot eftertryck tillkommit". (F. K. Prot., B. 1 n:r 21 s. 29.)

Författarens uteslutande rätt att genom tryck mångfaldiga sin skrift är på samma gång ett förbud för hvarje annan att utan författarens samtycke på nämnda sätt återgifva hans arbete. Ordet *mångfaldiga* tyder på, att författarens rätt ej skulle trädas för när, om någon utan hans samtycke återgåfve skriften i *ett enda exemplar*, men § 10 förbjuder helt enkelt *tryckning* af annans skrift utan afseende på antalet exemplar, som förfärdigas. Mångfaldigande torde alltså här vara liktydigt med *reproducering*.

I och för sig kan det ej vara mera rättsvidrigt att aftrycka en skrift än att läsa den. Författaren skadas ej genom sjelfva mångfaldigandet, icke ens om det skett i spridningsafsigt, så länge denna afsigt icke förverkligas. Det, som borde förbehållas författaren, vore alltså uteslutande rätt att *offentliggöra* och *sprida* skriften [1]). Intrång i *denna* rätt borde förbjudas, icke sjelfva mångfaldigandet utan författarens samtycke. Men lagen talar ej ens om *spridningsafsigt* såsom vilkor för att sådant mångfaldigande skall betraktas såsom rättsstridigt, hvilket är så mycket egendomligare, som i fråga om oloflig *öfversättning* hufvudvigten blifvit lagd icke på reproduktionen såsom sådan, utan på *utgifvandet* (§ 10 st. 2). Motiverna vid den kongl. propositionen (s. 28) gifva emellertid vid handen, att spridningsafsigt *presumeras*, så snart en skrift mångfaldigas genom tryck. Om det nu i ett särskildt fall kan göras antagligt, att mångfaldigande genom tryck skett icke i oloflig spridningsafsigt, utan för andra ändamål, så bör följaktligen ansvar icke komma i fråga, så länge de framstälda exemplaren icke missbrukas [2]).

Reproduktionen skall ske genom *tryck* för att vara rättsstridig. Äfven om man såsom hos oss låter tryck omfatta gravyr, litografi [3]) och öfriga med pressens tillhjelp åstadkomna alster, så kan det dock ej undvikas, att författare-

---

[1]) I L. U:s första förslag § 1 hette det: "Författare vare berättigad att, med andras uteslutande, låta genom tryck *utgifva* sin skrift — —". Så ock i Holland § 1; men enligt flera lagar sträcker sig rättigheten derhän att med andras uteslutande *mångfaldiga* arbetet — antingen i allmänhet (Italien § 1; Spanien art. 7; Belgien art. 1; Schweiz art. 1) eller endast på mekanisk väg (Danmark § 1; Norge 1876 § 1; Tyskland § 1; Ungern § 1). I Finland (§ 1) har författaren uteslutande rätt att "genom tryck eller annorledes mångfaldiga och för spridning utgifva sin skrift". Enligt norska lagen af 1893 § 1 kommer allt an på offentliggörandet.

[2]) Jemf. österrik. förslaget § 18: "Ein Eingriff in das Urheberrecht wird nicht begangen — — durch Herstellung einzelner Vervielfältigungen, wenn der Vertrieb derselben nicht beabsichtigt wird".

[3]) Se N. J. A. I 1881 n:o 15.

rättens verkliga ändamål kan komma att förfelas genom en restriktion sådan som den ifrågavarande. Så finnes ej hinder att mot författarens vilja reproducera och sprida en skrift, tryckt eller otryckt, om blott såsom reproduktionsmedel ej användes tryckning. Andra mekaniska äfvensom kemiska medel samt afskrifning få fritt anlitas [1]), och intet förbud fins för den, som innehar ett främmande manuskript till ett ännu otryckt arbete, att låta andra läsa manuskriptet utan tillstånd af författaren. Hvarje skrift, tryckt eller otryckt, kan för öfrigt saklöst af en hvar offentliggöras genom uppläsning eller annat muntligt föredrag [2]). Om skriften i fråga redan är tryckt och utgifven, så kan författaren regulariter icke hafva något intresse af att motsätta sig skriftens uppläsande af andra, helst författaren icke derigenom lider intrång i tillgodogörandet af sitt arbete i den afsättningsform, för hvilken det närmast och hufvudsakligen är beräknadt [3]). Men då verket kan hafva äfven uppläsning till beräknad afsättningsform (föredrag), borde denna ej mindre än publicering genom tryck vara författaren förbehållen, och om skriften icke är genom tryck eller annorledes offentliggjord, så är den fria uppläsningsrätten principvidrig, enär derigenom intrång sker i den befogenhet, som bör tillkomma författaren, att bestämma, om och hur hans arbete skall publiceras. Att en dylik uppläsningsfrihet i detta fall existerar, är så mycket mer förvånande, som lagen, hvad beträffar återgifvande i *tryck*, icke ens vill veta af *citat* (ordagrant anförande i en skrift af enskilda ställen i en annan) från otryckta arbeten, och detta på den grund, att "handskrifter äro kanske aldrig ämnade att offentliggöras, och en författares vigtigaste personliga intressen skulle kunna kränkas, om en allmän rätt att derur citera i lag erkändes" [4]).

Om originalskriften utkommit i tryck, kunna delar deraf, ordagrant eller i sammandrag, i annan skrift anföras (§ 11). Härvid är ingenting som hindrar, att "delarna", hvad antalet sidor beträffar, utgöra den nya skriftens

---

[1]) Annorlunda enligt den norska lagen af 1893 § 1. I L. U:s första förslag hette det: "Med tryck förstås en skrifts mångfaldigande på mekaniskt, fotografiskt eller annat likartadt sätt" (§ 1).

[2]) Dock, hvad dramatiskt eller musikaliskt-dramatiskt arbete angår, utan utstyrsel för skådebanan (§ 13).

[3]) Enligt den norska lagen af 1893 § 1 har emellertid författaren rätt att hindra offentlig uppläsning eller "Fremsigelse" af ett utgifvet verk genom att på titelbladet eller "foran Værket" förbjuda sådant.

[4]) § 11; jemf. motiv vid k. prop. s. 36.

hufvudinnehåll[1]); men i öfrigt är citaträtten hos oss icke oinskränkt. Tvärt om är regeln den, att ingen får utan vederbörandes samtycke trycka annans skrift helt *eller delvis* (§ 10). Bortsedt från stadgandet, att den citerade författarens namn skall uppgifvas, så framt det finnes utsatt å skriften (§ 11 in f.), har citaträtten gjorts beroende af *ändamålet* med citatets användning och *beskaffenheten* ej mindre af den skrift, som använder det, än ock i visst fall af den publikation, ur hvilken citatet är hemtadt. Citat äro fullt lagliga, om de förekomma i ett *väsentligen sjelfständigt* arbete och der åberopas till *bevis* eller upptagas till *granskning, belysning* eller *ytterligare bearbetning;* och likaså, om de ingå i sådan, ur *flera arbeten* hemtad *samling*, som göres för att tjena till bruk vid gudstjenst, eller vid den elementära (ej högre) undervisningen i läsning, musik eller teckning eller till historisk framställning. Hvad dylika samlingar angår, äfvensom då i *musikaliskt* arbete ord aftryckas som text, är det t. o. m. tillåtet att "låna" icke blott *delar* af tryckt skrift utan, då den är af "ringa omfång", *hela* skriften. Men i samtliga dessa fall iakttages, att då annans skrift sålunda begagnas, skall författaren uppgifvas, så framt hans namn finnes å skriften utsatt (§ 11)[2]). Lagstiftaren har med rätta ansett, att, såvida ej all literär verksamhet skall hämmas, det måste vara tillåtet att fritt begagna främmande alster till åstadkommande af *egna, sjelfständiga* ar-

[1]) Annorlunda i Ryssland § 17: de citerade ställena få icke upptaga mer än ett visst antal sidor i förhållande till det öfriga.

[2]) Liknande bestämmelser förekomma i den utländska lagstiftningen, dock med vissa afvikelser. Sålunda är enligt flera lagar citaträtten på det sätt *oinskränkt*, att inga vilkor utom angifvande af källan äro fästade vid befogenheten att oförändrade anföra enskilda ställen af förut utgifven skrift. (Finland § 9 a, Österrike § 5 a, Portugal art. 576 § 1, Danmark § 13 mom. 1, Norge 1876 § 16 a.) Enligt italiensk rätt (§ 40) anses reproducering af en eller flera delar af ett literärt verk som eftertryck, endast då den försiggått i tydligt syfte att draga ekonomisk vinst deraf. Vid återgifvande af uppsatser eller dikter, hemtade ur större arbeten, fordras enligt österrikisk rätt (§ 5 b) en viss begränsning efter arktal (afskaffadt i nya lagförslaget) och enligt dansk och norsk rätt (Danmark § 13 mom. 5, Norge 1876 § 16 b), att, då dylika ställen återgifvas i skolböcker, samlingar af läsestycken och sånger etc., åtminstone *ett år* skall hafva förflutit, efter det originalskriften först offentliggjordes. Den norska lagen af 1893 § 14 förlänger tiden i detta fall till tio år från slutet af det år, då originalskriften utkom, och tillåter i öfrigt aftryck af särskilda förut utgifna mindre dikter *dels* som text för musikaliska kompositioner eller vid dessas offentliga utförande eller på koncertprogram, *dels ock* — hvilket äfven gäller mindre prosastycken — som förklarande text till konstnärliga illustrationer, när dessa senare i öfvervägande grad äro bestämmande för verkets betydelse, och minst två år förflutit från slutet af det år, då skriften först utkom.

beten, så länge citatens omfång eller syftemål ej göra intrång på det äldre arbetets omsättning [1]). Härvid bör emellertid observeras, att lagen, endast då fråga är om att till granskning, belysning eller bearbetning upptaga delar af annan författares skrift, fordrat karaktären af självständigt arbete, men icke i fråga om sådana samlingar, som afse att tjena till bruk vid undervisning etc. Så mycket mera bör man se till, att icke tillämpningen af lagens bestämmelser i denna del utsträckes till andra samlingsverk än de särskildt uppräknade, och att icke samlarens blotta uppgift att vilja gagna undervisningen etc. begagnas som täckmantel för brott mot författarerätten. Samlingen behöfver enligt lagens ord icke vara hemtad ur *flere* författares arbeten [2]), om ock detta antages såsom det vanliga.

Att i musikaliskt arbete "ord" från tryckt skrift få af kompositören användas som text utan samtycke af författaren, beror derpå, att texten, då den tryckes i förening med kompositionen, blott anses som ett bihang till denna. Textförfattaren — så resonnerar man — lider icke genom ett sådant utgifvande någon förlust, alldenstund musikhäftet har en annan afsättningskrets än sjelfva diktverket. Att de båda afsättningskretsarna kunna komma att åtminstone delvis sammanfalla, är emellertid ej omöjligt, och i alla händelser bör den nämnda synpunkten ej kunna åberopas som stöd för bruket att aftrycka mindre dikter som text vid koncerttillfällen. Ej heller passar lagens grund in för det fall, att en dikt uteslutande är afsedd att tjena till text för opera, oratorium eller andra liknande kompositioner. Här bör den ifrågavarande dikten icke utan författarens samtycke kunna aftryckas i sammanhang med eller som text till vare sig ifrågavarande eller andra musikstycken [3]). Texten har nemligen i detta fall merendels ingen sjelfständig, af musikverket oberoende afsättningsform, såsom förhållandet är med dikter i allmänhet.

Ofvan är nämndt, att rättigheten att anföra delar af tryckt skrift kan vara beroende af beskaffenheten hos *båda* de ifrågavarande publikationerna. Detta gäller den s. k. *periodiska* pressen [4]), för hvilken merendels särskilda regler i berörda afseende äro gifna. Den europeiska lagstiftningen erbjuder

---

[1]) Motiv vid cit. k. prop. s. 34.

[2]) Så deremot i Tyskland § 7 a; Ungern § 9 mom. 1; Norge 1893 § 14.

[3]) Uttryckligen stadgadt i Tyskland § 48 st. 2 och Finland § 9 d.

[4]) Hvad dermed förstås, se min afhandling "Om ansvarighet för tryckfrihetsbrott" s. 21—22, 125—127.

exempel på, att samtliga artiklar i tidningar och tidskrifter kunna med angifvande af källan fritt begagnas, åtminstone i andra tryckalster af samma slag [1]), men sällan är denna frihet fullt obegränsad. Stundom äro vissa artiklar (vetenskapliga och skönliterära) *ovilkorligen* skyddade [2]), stundom eger författaren eller utgifvaren rätt att nedlägga *förbud* mot återgifvande jemväl af sådana artiklar, som icke äro ipso jure skyddade [3]), dock med undantag någon gång af mindre meddelanden, politiska ledare eller nyheter för dagen [4]).

Hos oss är det visserligen regel, att i periodisk skrift får intagas ur annan sådan skrift hemtad uppsats, dervid den nyttjade skriftens titel likväl skall uppgifvas. Men *vetenskapliga* afhandlingar och *vittra* arbeten [5]) äfvensom andra uppsatser, såvida de äro af *större omfång*, få likväl ej införas, om *förbehåll* mot eftertryck blifvit gjordt vid deras början (§ 12).

Notiser och öfriga meddelanden af den beskaffenhet, att de i och för sig icke hafva rätt till författareskydd, kunna, det säger sig sjelf, saklöst aftryckas, vare sig meddelaren förbjuder det eller ej, och vare sig återgifvandet sker i periodisk eller icke periodisk skrift, deras anskaffande må för öfrigt hafva varit förenadt med än så stora kostnader eller svårigheter. Häri ligger icke något egendomligt. Deremot är det ett undantag från de vanliga reglerna, att sådana uppsatser, som, derest de förekommit i icke-periodisk skrift, ovilkorligen skulle betingat författareskydd, antingen icke alls eller endast vid särskildt förbehåll njuta skydd mot återgifvande i annan periodisk skrift. Gränsen mellan de uppsatser, som genom förbehåll kunna skyddas mot aftryckande, och dem, som icke kunna det, är ganska sväfvande, synnerligast då skriftens större eller mindre omfång skall läggas till grund för afgörandet. Motiverna [6]) angifva uttryckligen, att lagstiftaren endast velat bereda möjlighet till skydd åt sådana uppsatser, som *icke, i likhet med s. k. ledande artiklar och i allmänhet politiska uppsatser, äro skrifna endast för dagen, utan äro beräknade att ega ett mera varaktigt värde.* Men enligt lagens ord kunna äfven politiska uppsatser, så snart de äro af "större omfång", skyddas genom förbehåll. Meningen har tydligen varit den,

---

[1]) Portugal art. 576 § 1, Danmark § 13 mom. 2.

[2]) Tyskland § 7 b, Ungern § 9 mom. 2.

[3]) Belgien art. 14, Spanien art. 31, Holland art. 7, Norge 1893 § 15.

[4]) Schweiz art. 11 mom. 4 och 5, Tyskland loc. cit., Monaco art. 11 mom. 1.

[5]) Hvad som dermed förstås, se yttrande af preussiska "Sachverständigerverein" (Dambach s. XXXV—XXXVI).

[6]) K. prop. s. 35.

att i regeln en tidning eller annan periodisk skrift icke kan blifva lidande på, att dess artiklar, skrifna som de ofta äro för dagen och afsedda att vinna den största möjliga spridning, aftryckas i andra blad, utan att detta fast mer, då titeln å den nyttjade skriften uppgifves, måste vara en reklam för den senare; att således aftryck af dylika artiklar, äfven om de i och för sig kunde hafva anspråk på författareskydd, icke utan vidare bör betraktas såsom rättsstridigt; men att, om i ett särskildt fall reproduceringen skulle kunna göra intrång i originalskriftens afsättning, hvilket egaren till denna skrift sjelf har att bedöma, sådan reproducering skall kunna förbjudas genom förbehåll mot eftertryck vid den ifrågavarande artikelns början. Att förbudet, så vida det ej angår vetenskapliga afhandlingar och vittra arbeten, måste för att vara verksamt referera sig till "större" uppsatser, är ett föga lyckligt stadgande, då gränsen mellan "större" och "mindre" stundom kan vara svår att uppdraga, och för öfrigt icke uppsatsens storlek utan dess egenskap af literär produkt här borde vara afgörande. Enligt vår rätt såväl som enligt vissa främmande lagar, hvilka i fråga om författareskydd för uppsatser i den periodiska pressen befinna sig på samma ståndpunkt [1]), gäller inskränkningen i nämnda skydd endast det fall, att de ifrågavarande uppsatserna återgifvas *i annan periodisk skrift.* De få alltså icke fritt aftryckas i icke-periodisk skrift, äfven om förbehåll saknas. För originalskriftens omsättning kan den omständigheten vara likgiltig, huruvida aftrycket sker i periodisk eller icke-periodisk skrift; men antagligen har den nonperiodiska pressen icke ansetts behöfva "lån" af ifrågavarande beskaffenhet på samma sätt som den periodiska.

Otillåtet återgifvande i tryck af annans skrift kallas *eftertryck*, jemväl i det fall, att originalskriften endast förefinnes i *manuskript*, och sålunda benämningen *för-tryck* hade varit att föredraga. Om emellertid reproduceringen i och för sig är tillåten, såsom då delar af tryckt skrift intagas i sådana samlingsverk, som omtalas i § 11, eller då tidningsuppsatser, som ej skyddas eller kunna skyddas genom förbehåll, i annan periodisk skrift aftryckas, så föreligger ej eftertryck, äfven om reproducenten underlåtit att nämna, i ena fallet författaren, i det andra titeln på den skrift, som anlitats. Underlåtenheten i fråga betraktas som en särskild förseelse, hvilken enligt § 17 är belagd med böter, högst ett hundra kronor. Om deremot reproduceringen är i sig otillåten, så

---

[1]) Finland § 9 e, Norge 1876 § 17; deremot Tyskland § 7 b.

föreligger eftertryck, och på det förbudet häremot ej skall komma att kringgås, har lagen uttryckligen stadgat, att eftertryck ej blir lofligt derför, att oväsentliga ändringar, förkortningar eller tillägg vidtagas (§ 10). När en ändring etc. skall anses väsentlig eller oväsentlig, kan naturligtvis icke genom någon bestämd regel på förhand afgöras. Men vissa allmänna synpunkter torde dock erbjuda sig. Ingenting hindrar en författare att begagna samma motiv eller ämne som en annan. Ty motivet, ämnet är icke en frukt af den enes eller andres individuela verksamhet. Icke heller finnes något skäl, hvarför icke en författare skulle få begagna samma method, plan, system eller versmått som en annan före honom, äfven om denne uppfunnit methoden etc., ty det är icke *detta*, som är det väsentliga i ett literärt arbete. Af liknande skäl möter ej hinder att vid upprättande af *karta* begagna samma mätningar och dimensionsuppgifter, som ligga till grund för en annan förut upprättad. Deremot anses som eftertryck, om en karta tillkommit genom transport eller kopiering från en annan utan vederbörandes samtycke, äfven om skalan är olika, så snart icke den nya kartan genom väsentliga ändringar och tillägg skiljer sig från den förutvarande [1]). På samma sätt blir icke heller återgifvande af t. ex. ett poem lofligt endast derigenom, att det framträder i ett annat versmått än det ursprungliga, icke heller om det med bibehållande i öfrigt af originalets språk och tankegång omskrifves på prosa. På samma sätt kan ett icke auktoriseradt återgifvande af ett prosastycke ingalunda alltid försvaras dermed, att det omskrifves i metrisk form, icke heller är dramatisering af ett arbete utan vidare tillåten. I den norska lagen af 1893 § 13 heter det uttryckligen, att öfverförande utan vederbörandes tillstånd från en literär form till en annan kränker författarerätten, när icke bearbetningen är af sådan beskaffenhet, att ett väsentligen nytt och sjelfständigt arbete derigenom åstadkommits. Hos oss är utan tvifvel samma grundsats gällande. Men dessutom lemna motiverna till 1877 års lag [2]) ytterligare någon ledning, då det heter, att till eftertryck "såsom brott" fordras, att en skrift återgifves på sådant sätt, att författarens *uteslutande nyttjanderätt* derigenom *lider* eller *kan* lida. Och hur vigtig härvid den *ekonomiska* sidan af saken än må vara, så är den dock icke ensamt bestämmande. Om A författar en bok, och B sedermera i en annan bok behandlar samma ämne, så kan det väl inträffa, att A:s bok icke längre får någon afsättning, men derför behöfver icke

[1]) Jemf. rättsfall i N. J. A. I 1884 n:o 8.
[2]) K. prop. s. 34.

B hafva gjort sig skyldig till eftertryck, icke ens om han å sin skrift utsatt "bedrägligt titelblad eller orätt författare- eller utgifvarenamn". Denna handling är visserligen i T. F. (§ 1 mom. 9) belagd med straff, men den konstituerar *icke* eftertryck, alldenstund hvarken författarens namn eller bokens titel är ett essentiale hos den literära produkten. Å andra sidan är det ju möjligt, att A icke lider någon pekuniär förlust, derigenom att B begagnar sig af större eller mindre delar af A:s arbete, men ansvar för eftertryck kan icke desto mindre göras gällande, om *identiteten* mellan de båda skrifter naär uppenbar, och intet af de fall föreligger, då, enligt hvad ofvan är visadt, annans skrift får vid publicering af nytt literärt arbete helt eller delvis begagnas [1]). Härpå beror, om t. ex. ett *referat* skall anses innebära eftertryck eller icke. Om referatet blott har till ändamål att rigta uppmärksamheten på ett utkommet arbete genom att i korthet angifva dess innehåll med eller utan kritiska anmärkningar, så är det icke eftertryck. Om åter referatet är affattadt på ett sådant sätt, att det är egnadt att *ersätta* originalarbetet, så blir det eftertryck.

Författarerätten innebär

2:o) *Uteslutande öfversättningsrätt* [2]).

Till en början vilja vi göra skilnad mellan öfversättning af *tryckta* och *otryckta* skrifter. I fråga om dessa senare är författarens uteslutande öfversättningsrätt ovilkorlig. Att utan tillåtelse utgifva öfversättning af annans otryckta skrift, anses såsom eftertryck (§ 10 st. 2). Hvad tryckta skrifter beträffar, har man att från öfversättning skilja det fall, då en skrift samtidigt utgifves på olika språk. Då frågan om skydd mot eftertryck icke är beroende af, å hvilket språk skriften är utgifven, så följer häraf, att skrift, som författaren låter samtidigt utgifva på olika språk, anses såsom på hvartdera af dessa språk *författad*, d. v. s. såsom original, samt åtnjuter skydd derefter. Hos oss har lagstiftaren härvid fäst det vilkoret, att de olika språk, på hvilka skriften utgifves, skola vara å *titelbladet uppgifna* (§ 3). Då skriften är tryckt på *ett* språk och sedermera utgifves på *ett annat*, föreligger öfversättning i egentlig och inskränkt bemärkelse. I vidsträckt mening hänföres ock till öfversättning det fall, att en skrift öfverflyttas från en till annan *munart* af samma språk.

---

[1]) Jemf. Stobbe s. 428 not 12.

[2]) För korthetens skull begagnas denna benämning. Det är emellertid icke öfversättningen såsom sådan, hvilken är eller kan vara författaren förbehållen, utan rättigheten att i tryck *utgifva* densamma.

Ett dylikt öfverflyttande utan samtycke af författaren eller hans rättsinnehafvare måste så mycket snarare anses som eftertryck, som i regeln samma publik är i stånd att läsa och förstå de olika munarterna. Också är lagstiftningen, enkanneligen i de skandinaviska länderna, ense om att låta författarerätten innebära uteslutande rätt för författaren att genom tryck mångfaldiga sin skrift i öfversättning från en till annan munart af samma språk, dervid svenska, norska och danska enligt samtliga de tre ländernas lagstiftning anses såsom olika munarter af samma språk [1]). Om originalskriften är tryckt, och fråga är om öfversättning icke från en till annan munart af samma språk eller från skriftspråket till en af dess munarter, utan till ett *nytt* språk, så är författarens uteslutande öfversättningsrätt icke ovilkorlig utan beror på iakttagandet af vissa i lag stadgade föreskrifter, nemligen att författaren:

a) vid utgifvandet af sin skrift genom tillkännagifvande på titelbladet förbehåller sig uteslutande rätt att föranstalta om öfversättning af densamma till ett eller flera uppgifna språk; samt

b) inom två år, räknadt från d. 1 Januari året efter det, då skriften först trycktes, utgifver sådan öfversättning (§ 3 st. 2) [2]).

Det ursprungliga förslaget till lag om eganderätt till skrift innehöll, att, om originalarbete utkom i *afdelningar*, skulle för öfversättning af *en hvar* bland dem gälla hvad om skrift i allmänhet vore stadgadt (§ 3). Ehuru icke i lagen finnes något motsvarande stadgande, torde den angifna regeln likväl få anses fullt tillämplig [3]).

Författaren måste förbehålla sig öfversättningsrätt till *ett eller flera uppgifna* språk. Ett *allmänt* förbehåll om öfversättningsrätt är alltså icke tillräckligt. En hvar eger frihet att öfversätta skriften till alla icke särskildt uppgifna språk. Om skriften utkommer i ny upplaga, så är det icke nog, att den äldre upplagan innehåller förbud mot öfversättning. Detta måste på hvarje ny upplaga upprepas. Förbehåll om öfversättningsrätt, som gäller flera särskilda språk, bör göras icke blott på originalupplagan utan ock på resp. öfversättningar, då dessa utkomma. Om t. ex. en skrift blifvit utgifven på sven-

---

[1]) Sverige § 2; Norge 1876 § 15, 1893 § 4; Danmark, Lag d. 24 Maj 1879 § 1.

[2]) Liknande bestämmelser i Holland art. 5 b; tiden dock *tre* år från det originalskriften utkom. Österrik. förslaget har ett med vår rätt nära öfverensstämmande stadgande (§ 21).

[3]) Jemf. L. U. 1882 utl. n:o 55 s. 3.

ska språket med förbehåll om öfversättningsrätt till tyska och franska, och författaren sedan utgifver de tyska och franska öfversättningarna, så är författaren icke genom förbehållet å den svenska upplagan skyddad mot öfversättning af den tyska till franska språket eller omvändt. Vill författaren skaffa sig ett sådant skydd, bör han göra förbehåll derom å titelbladen till de båda öfversättningarna. Deremot torde det ej kunna åläggas honom att vid sidan om de redan utgifna öfversättningarna från svenska språket till det tyska och franska företaga en ny öfversättning från franska till tyska och vice versa. Genom den redan utgifna öfversättningen från originalet bör det andra vilkoret för skyddet, utgifvande af öfversättning, vara uppfyldt [1]). Om förbehåll om öfversättningsrätt blifvit gjordt å skrift, som består af sjelfständiga bidrag från särskilda medarbetare, så gäller förbehållet endast skriften som en helhet. Men om en medarbetare för sitt särskilda bidrag förbehållit sig uteslutande öfversättningsrätt till ett eller flera uppgifna språk, hvilket förbehåll, om bidraget saknar särskildt "titelblad", torde kunna anbringas å första sidan, der arbetets titel förekommer, så måste den, som till något af dessa språk vill öfversätta bidraget, skaffa sig samtycke af författaren. Denne har emellertid sjelf icke rätt att utgifva bidraget, förr än efter viss tids förlopp, från det bidraget offentliggjordes. Innan denna tid gått till ända, måste alltså en främmande öfversättare utverka tillstånd af såväl utgifvaren som författaren, och efter denna tid af författaren.

Slutligen säger det sig sjelf, att, om en skrift blifvit öfversatt från t. ex. svenska till tyska, intet förbehåll behöfs för att hindra öfversättning utan vederbörandes samtycke från den tyska upplagan till svenska språket ("Rückübersetzung"). Detta blefve helt enkelt eftertryck, om ock på omväg företaget. Härvid kommer det nemligen ej an på det arbete, som öfversättaren nedlagt på öfverförandet från det främmande språket till originalspråket. Hufvudsaken är, såsom förut blifvit anmärkt, att författarens nyttjanderätt till sitt arbete icke lider eller kan lida något intrång. Detta är också grunden till, att öfverhufvud författaren *har* uteslutande öfversättningsrätt. Jemte det författaren har personligt intresse uti, att förekomma en dålig öfversättning, måste det för honom vara af ekonomisk vigt att kunna förskaffa sig den största möjliga afsättning af sitt arbete. Hans nyttjanderätt blir i ena som andra afseendet betydligt kringskuren, om det står en hvar fritt att på andra språk än det,

---

[1]) L. U. 1882 n:o 55 s. 2.

på hvilket skriften först framträder, reproducera densamma. Också finna vi inom den europeiska lagstiftningen sällan exempel på fullkomlig öfversättningsfrihet [1]). Tvärtom är den motsatta ståndpunkten regel. Ofta är författarens uteslutande öfversättningsrätt icke blott i fråga om otryckta utan äfven tryckta arbeten *ovilkorlig* [2]), åtminstone hvad beträffar inhemske författare, medan utländske stundom måste underkasta sig vissa vilkor [3]). I Tyskland och Ungern fordras liksom hos oss, att författaren förbehållit sig öfversättningsrätt, hvarjemte han måste inom ett år, det oräknadt, då originalskriften utkom, *börja* och inom tre år *fullborda* öfversättningen till det eller de språk, för hvilka han vill hafva uteslutande öfversättningsrätt; ja, vid dramatiska arbeten måste öfversättningen vara komplett utgifven inom sex månader från den dag, då originalarbetet offentliggjordes. Men förbehållet kan omfatta öfversättningsrätt i allmänhet och behöfver ej såsom hos oss referera sig till ett eller flere uppgifna språk [4]).

Att öfverhufvud något förbehåll skall behöfvas, står ej i öfverensstämmelse med grunden för författarerätten i allmänhet, och detsamma gäller om stadgandet, att författaren inom viss tid sjelf måste utgifva en öfversättning, såvida han vill bevara sin öfversättningsrätt. Denna är en naturlig beståndsdel af författarerätten och borde således lika litet som den uteslutande tryckningsrätten vara underkastad vilkor och förbehåll. Bestämmelserna härom hvila på en presumtion, att då författaren ej förbehåller sig öfversättningsrätt eller ej inom viss tid verkställer öfversättning, det icke ligger i hans intresse att göra det, hvarför förbud för andra att föranstalta öfversättning af skriften

---

[1]) Principielt är öfversättningsfriheten i fråga om tryckta arbeten erkänd i Danmark § 5, Norge 1876 § 15, Ryssland § 20. Dock anses enligt norsk rätt som eftertryck, när öfversättning utan författarens samtycke utgifves från dödt språk till lefvande (så ock i Tyskland § 6 a, Ungern § 7 mom. 1, österrik. förslaget § 20), och i Ryssland hafva författare af böcker, hvilkas åstadkommande kräft "synnerligen lärda forskningar", uteslutande öfversättningsrätt, om de vid publiceringen af originalverket gifva tillkänna sin afsigt att öfversätta det och sedermera utgifva öfversättningen inom två år från den dag, då de fingo koncession att trycka originalverket. I Österrike (§ 5 c) har författaren, äfven om han förbehållit sig öfversättningsrätt, uteslutande sådan blott *ett* år, från det originalskriften utkom. Derefter är öfversättningsrätten fri, äfven om författaren begagnat sig af förbehållet.

[2]) Belgien art. 12, Italien § 12, Spanien art. 12—15, Portugal art. 577, Finland § 6. I Frankrike gäller utan uttryckligt lagbud detsamma. (Benoidt & Descamps s. 66.)

[3]) Enligt finsk rätt förbehåll å titelbladet, enligt portugisisk utöfning af öfversättningsrätten före slutet af tredje året, efter det originalskriften utkom.

[4]) Tyskland § 6 c, Ungern § 7 mom. 3.

skulle under angifna förutsättningar utan gagn för författaren endast hindra dem, som ej förstode hans språk, att draga nytta af hans arbete [1]). Men presumtionen kan tydligen vara origtig, då förhållandena ej alltid kunna på förhand bedömas eller göra det lämpligt att verkställa öfversättningen på den tid, lagen föreskrifver [2]). Antagligen har lagstiftaren gjort de nämnda inskränkningarna för att liksom förmedla öfvergången från fullkomlig öfversättningsfrihet till uteslutande öfversättningsrätt åt författaren, hvars intressen man tillsvidare ansett tillräckligt tillgodosedda genom den utväg, som beredts honom att sjelf medelst förbehåll etc. bestämma, hvilka och huru många afsättningsområden han vill beherska.

Den, som öfversätter skrift till annat språk, har för sin öfversättning, der honom ej är förbjudet att öfversättningen genom tryck utgifva, "den författarerätt, som i 1 § är nämnd" (§ 4). Lagen lemnar genom sin hänvisning blott till *första* §:n [3]) rum för tvekan, huruvida rättmätig öfversättning i sin ordning kan genom förbehåll skyddas mot öfversättning till annat språk på samma sätt som originalskriften; ty 1 §:n talar blott om författarens rätt att med andras uteslutande låta genom tryck *mångfaldiga* sin skrift. Men hänvisningen till § 1 är utan tvifvel tillfällig. I den ursprungliga redaktionen hette det, att öfversättaren har *eganderätt* till sitt arbete (§ 4), och i H. D:s utkast hade § 5 följande lydelse: "Den, som öfversätter arbete från annat språk och enligt denna lag eger att öfversättningen genom tryck utgifva, anses för denna sin öfversättning såsom författare". Ingenting antyder, att det varit lagstiftarens mening att i sak förändra denna regel. Öfversättaren bör alltså kunna förbehålla sig öfversättningsrätt till ett eller flera uppgifna språk på samma sätt som författare.

---

[1]) L. U:s utl. n:o 24 vid R. D:n 1882 s. 14.

[2]) Ett stort steg till erkännande af den, enligt vår tanke, rigtiga grundsatsen är taget i den nya norska lagen § 4, der det heter: "Udgives et Værk samtidig eller dog i Löbet af 1 Aar lovlig paa flere Sprog, maa ingen Oversættelse af det til noget af disse Sprog offentliggjöres uden Samtykke af den, hvem Forfatterretten tilkommer. Iövrigt maa ingen forinden 10 Aar efter Udlöbet af det Aar, i hvilket det originale Værk först er udkommet, uden Samtykke af den, hvem Forfatterretten tilkommer, offentliggjöre en Oversættelse af Værket".

[3]) Jemf. Tyskland § 6 in f.: "Uebersetzungen geniessen gleich Originalwerken den Schutz *dieses Gesetzes* gegen Nachdruck"; Finland § 7: "Till sin öfversättning njute öfversättare enahanda rätt, som i afseende å originalarbete genom *denna förordning* författare tillerkänd är".

I Nordamerikas förenta stater[1]) har författaren icke blott uteslutande öfversättningsrätt utan ock uteslutande rätt att *dramatisera* ett för scenen icke ursprungligen bestämdt arbete [2]), och enligt dansk rätt [3]) eger ingen utan samtycke af författaren eller hans rättsinnehafvare att i tryck utgifva eller offentligen låta uppföra sådana dramatiseringar af verket eller en del deraf, som väsentligen blott bestå i reproduktion af innehållet i en för scenen bruklig form. I England deremot (art. 17) anses det offentliga framställandet af ett dramatiskt verk, hvars stoff tagits ur en roman, ej som kränkning af författarerätten. Hos oss finnes med skäl intet stadgande i vare sig den ena eller andra af dessa rigtningar. Om dramatiseringen verkligen innebär en sjelfständig bearbetning, så bör den ej anses som eftertryck; om den åter hufvudsakligen endast reproducerar originalskriften, så föreligger eftertryck redan enligt allmänna grundsatser.

Författarerätten innebär enligt vår lag

3:o) *Uteslutande rätt att låta offentligen uppföra dramatiskt eller musikaliskt-dramatiskt arbete med utstyrsel för skådebanan* (§ 13).

Ifrågavarande arbeten njuta skydd mot *eftertryck* i likhet med andra skrifter, men författarens uteslutande nyttjanderätt till sitt arbete skulle här långt ifrån vara tillgodosedd endast genom förbud mot eftertryck. Här gäller det jemte den vanliga publikationsformen i tryck äfven en annan, nemligen *scenisk framställning*. Det är endast en enkel konseqvens af författarerättens allmänna innebörd, att författaren med andras uteslutande eger begagna sin skrift för skådebanan. Endast så blir det honom möjligt att ensam draga ekonomisk vinst af sitt arbete, likasom hans personliga intresse förnämligast måste vara rigtadt på att bestämma om arbetets publicering på ett sätt, som i fråga om skrifter af detta slag måste vara det mest verkningsfulla.

Icke öfverallt äro konseqvenserna af nyssnämnda principiela ståndpunkt fullt genomförda. Om skriften är *tryckt*, fordras enligt vissa lagar *förbehåll* mot offentligt uppförande, så vida icke den uteslutande uppföranderätten skall gå förlorad för författaren [4]); ja, enligt engelsk rätt (art. 16) kan ett i bokform

---

[1]) Lag den 4 Mars 1891 sekt. 1.

[2]) Liknande enligt österr. förslaget § 22, dock, hvad redan publicerade arbeten angår, blott på grund af särskildt förbehåll och med vilkor, att författaren gjort bruk af sin rätt inom ett år, efter det skriften utkom.

[3]) Lag d. 12 April 1889 § 2.

[4]) Finland §§ 12—13, Holland art. 12.

utgifvet dramatiskt arbete uppföras offentligt utan samtycke af författaren eller hans rättsinnehafvare. Enligt schweizisk rätt kan visserligen författaren göra rättigheten för andra att offentligen uppföra hans arbete beroende af vissa speciela vilkor, men endast såvida han sådant ger till känna främst i arbetet och med iakttagande af, att den tantième, som kan tillkomma honom, icke får öfverstiga 2 % af bruttoinkomsten för de resp. representationerna. När betalningen af denna tantième är garanterad, kan arbetets uppförande icke vägras (art. 7), och icke heller, då uppförandet sker *sine lucri animo* (§ 11 mom. 10). Bortsedt från dylika mindre vanliga bestämmelser, plägar författaren hafva uteslutande rätt att offentligen uppföra sitt arbete, tryckt eller otryckt, åtminstone med utstyrsel för skådebanan. Så hos oss. *Med* utstyrsel för skådebanan är uppföranderätten förbehållen författaren eller hans rättsinnehafvare; *utan* sådan utstyrsel står det en hvar fritt att offentligen föredraga arbetet. När framställningen icke har karakter af dramatiskt utförande, bortfaller till stor del grunden för framställningsförbudet. Att emellertid "utstyrseln" härvid icke är eller bör vara det bestämmande, har med rätta blifvit anmärkt [1]). Om författarerätten äfven innebär uteslutande befogenhet för den, som författat libretton till en balett eller pantomim, att låta uppföra dessa prestationer offentligen, har lagstiftaren ej aktat nödigt särskildt framhålla [2]). Dock torde genom benämningarna "dramatiskt" och "musikaliskt-dramatiskt" arbete pantomimer och baletter icke vara undantagna från det allmänna författareskyddet i fråga om scenisk framställning [3]).

När uppförandet skall anses *offentligt*, är ej alltid lätt att afgöra. Hvarken platsen för uppförandet eller de uppträdande personernas egenskap af "amatörer" eller "konstnärer" är här af betydelse. Om åskådarne erlägga betalning eller icke, är likaledes utan inflytande [4]). Snarare torde man med

---

[1]) Forslag til Lov om Forfatterret etc. 1892 § 1, Motiv s. 22.

[2]) Enligt italiensk rätt (§ 2) sträcker sig den uteslutande uppföranderätten uttryckligen till choreografiska verk; så ock enligt österrik. förslaget § 16. Enligt den norska lagen af 1893 § 1 har en författare uteslutande rätt att offentliggöra sin skrift äfven genom mimisk framställning.

[3]) Jemf. Hinschius s. 185—197. Preussiska Sachverst.-Verein uttalar sig, hvad tysk rätt angår, i samma rigtning, dock med denna anmärkning: "Der Schutz gegen unbefugte Aufführung wird zwar nicht den einzelnen Posen und Tänzen, wohl aber der dem Ballet zu Grunde liegenden Fabel gewährt". (Dambach s. XXXVIII.)

[4]) Jemf. deremot Spanien art. 19: förbudet mot offentligt uppförande af dramatiska etc. arbeten utan egarens samtycke finner *äfven* användning på föreställningar, som an-

Schuster [1]) kunna säga, att scenisk framställning är offentlig, då det individuela valet af åhörare icke beror på den person, som föranstaltar uppförandet.

Den uteslutande uppföranderätten kränkes, ej blott då arbetet i dess helhet utan ock då en del deraf (vissa akter eller scener) offentligen uppföres utan vederbörandes samtycke. Detta i analogi med hvad som gäller om eftertryck (§ 10), då intet undantag för partielt återgifvande blifvit stadgadt; och likasom eftertryck ej blir lofligt derigenom, att oväsentliga ändringar, förkortningar eller tillägg vidtagas, så gäller utan tvifvel detsamma om uppförande af dramatiskt och musikaliskt-dramatiskt arbete. Författaren har naturligtvis uteslutande uppföranderätt icke blott i fråga om arbetets framställande på originalspråket utan ock på de språk, till hvilka författaren ensam har rätt att öfversätta arbetet [2]). Oaktadt kap. 2 i lagen om eganderätt till skrift (§§ 13 och 14), hvilket kapitel handlar "om begagnande af skrifter för skådebanan", ej innehåller något särskildt stadgande om rätt för *öfversättare* af dramatiskt etc. arbete att med andras uteslutande låta uppföra det, utan endast omtalar sådan rätt för "författaren eller den, som enligt denna lag innehar författarens rätt", så finnas dock bestämmelser i § 14 om den tid, för hvilken "författares *eller öfversättares* i *detta* kapitel omförmälda rätt" skall vara gällande. Häraf ser det ut, som vore författare och öfversättare i berörda afseende likstälda. Att öfversättningen måste vara *laglig*, är uppenbart, enär endast sådan öfversättning medför författarerätt (§ 4), men öfversättningens laglighet torde böra presumeras, intill dess motsatsen bevisas, då öfversättaren är kärande gent emot den, som utan hans medgifvande användt öfversättningen till framställning å skådebanan. Med iakttagande häraf har alltså den, som öfversätter ett dramatiskt arbete, uteslutande rätt att uppföra sin öfversättning med scenisk utstyrsel, hvilket ock öfverensstämmer med den ofvan uttalade uppfattningen, att rättmätig öfversättare skall för sin öfversättning anses som författare [3]). Om emellertid öfver-

---

ordnas af *enskilda* sällskap, då *betalning* erlägges af åskådarne. Holland art. 1: lika med offentligt uppförande anses hvarje representation, som *mot betalning*, för en eller flera gånger, är tillgänglig. Portugal art. 595: intet dramatiskt verk får uppföras å en offentlig teater, hvarest *inträdesafgift betales*, utan skriftligt samtycke af författaren etc. Schweiz § 11 mom. 10: se ofvan.

[1]) Urheberrecht der Tonkunst s. 225 pr.

[2]) Så uttryckligen i norsk rätt 1876 § 28.

[3]) Så ock i Norge loc. cit.; Tyskland § 50; Finland § 12. Jemf. N. J. A. I 1881 n:r 128. I den ursprungliga redaktionen till vår lag i ämnet hette det: "Dramatiskt eller dramatiskt-

sättningsrätten grundar sig på *aftal* med författaren, så säger det sig sjelf, att rättighetens omfattning beror på aftalets innehåll.

VI. Inskränkningar i författarerättens utöfning.

Dylika inskränkningar kunna uppstå *antingen* derigenom, att författaren (eller hans rättsinnehafvare) [1]), då han öfverlåter sin rätt, förbehåller sig ett visst inflytande på verkets kommande öden, t. ex. i fråga om upplagornas storlek, arbetets yttre utstyrsel o. d., *eller ock* derigenom, att författaren, med *bibehållande* af författarerätten såsom sådan, åt annan person inrymmer utöfningen af vissa deri ingående befogenheter, t. ex. rättigheten att utgifva och föryttra skriften Den, till hvilken nämnda rätt upplåtes, kallas förläggare, och aftalet förlagsaftal. Författaren kan icke vägra att utlemna manuskriptet till förläggaren [2]) och icke utan dennes samtycke företaga ändringar, åtminstone icke väsentliga ändringar i detsamma [3]). Om manuskriptet, då förlagsaftalet ingicks, icke var färdigt, kan författaren ej tvingas att fullborda det; förläggaren eger endast häfva aftalet och fordra ersättning. Om åter manuskriptet är färdigt, torde det kunna exekutivt uttagas. För öfrigt beror på aftalets innehåll, om förläggarens utgifningsrätt skall omfatta ett större eller mindre område, flera eller färre exemplar eller upplagor, längre eller kortare tid o. s. v. Men derest aftalet ej innehåller bestämmelse om, huru många eller huru stora upplagor som förläggaren skall hafva rätt att utgifva, så är denna hans rätt enligt lag begränsad derhän, att han ej utan uttryckligt — det vill väl här säga *tydligt* — medgifvande af författaren eger utgifva mera än *en* upplaga, och denna ej större än *ett tusen* exemplar (§ 6) [4]). Till en *upplaga* hör hvad förläggaren på *en*

musikaliskt arbete i original *eller öfversättning* må ej å skådeplats offentligen uppföras utan samtycke af författaren *eller* den, som enligt kap. 1 är med författare likställd".

[1]) Detta tillägg underförstås i det följande.

[2]) Bestämmelser härom se Preuss. Allgem. Landr. § 1000; Sachsen, Bürgerl. Gesetzb. 1863 § 1140; Österr. allgem. bürgerl. Gesetzb. 1811 § 1165; Ungern, Handelsgesetzb. 1875 § 516.

[3]) Stadganden härom i Belgien art. 8; Preussen, Allgem. Landr. §§ 1008—9; Schweiz, Obligationenr. 1883 art. 379.

[4]) Liknande regel i Sachsen, Bürgerl. Gesetzb. 1863 § 1142. Ofta finnas inga inskränkningar i fråga om antalet exemplar, men deremot förbud för förläggaren att utan särskildt medgifvande låta trycka mera än *en* upplaga; så Danmark § 2 in f.; Ungern, Handelsgesetzb. 1875 § 522; Schweiz, Obligationenr. art. 377; Anhalt-Dessau, Verordn. v. 15 Nov. 1827 § 2. Enligt vissa lagar anses den omständigheten, att *antalet exemplar* i för-

gång låter trycka. Detta får ej öfverstiga ett tusen exemplar; men äfven om upplagan är *mindre*, får dock ingen ny upplaga tryckas, och då första upplagan är utgången, så att exemplar deraf ej längre kunna fås hos förläggaren, så återinträder författaren i sin uteslutande utgifningsrätt. Dessförinnan är han icke berättigad att utan särskildt förbehåll sjelf utgifva arbetet eller låta andra göra det [1]). Ett dylikt förfarande, till skada för förläggaren, skulle stå i strid mot aftalets innehåll. Dock erinras om den rätt, som enligt § 5 tillkommer författare, hvilken lemnat bidrag till periodisk skrift eller samlingsverk, att viss tid från det bidraget offentliggjordes sjelf utgifva detsamma. Det kan sättas i fråga, huruvida icke författarne till de resp. bidragen borde hafva rätt att särskildt utgifva dem utan att afvakta någon viss tid, från det samlingsverket eller den periodiska skriften offentliggjordes. Om utgifvaren *förbehållit* sig författarerätt till de särskilda bidragen, står det naturligtvis i hans magt att förbjuda separataftryck [2]), men i brist på sådant förbehåll borde han nöja sig med den rätt till verket såsom en helhet, hvilken tillkommer honom i hans egenskap af utgifvare. I utlandet är denna sak visserligen enligt åtskilliga lagar ordnad på samma sätt som hos oss [3]), men vanligast är, att den nämnda inskränkningen i utöfningen af författarens rätt uteslutits, så att författaren när som helst kan utgifva bidraget, när icke annan öfverenskommelse blifvit träffad [4]). Förläggare

---

sta upplagan *icke är bestämdt*, innebära rätt för förläggaren att föranstalta om nya upplagor; i motsatt fall måste han härtill inhemta författarens samtycke. (Preussen, Allgem. Landr. §§ 1013—14; Österrike, Allgem. bürgerl. Gesetzb. § 1167.)

[1]) Uttryckligen stadgadt i Preussen cit. lag § 1018; Sachsen, Bürgerl. Gesetzb. § 1140; Sachsen-Coburg-Gotha, Verordn. v. 18 Sept. 1828 § 3 in f.; Österrike, Allgem. bürg. Gesetzb. §§ 1164, 1168; Schweiz, Obligationenr. art. 375; Ungern, Handelsgesetzb. § 517; Danmark § 2.

[2]) Äfven i detta fall har enligt *engelsk* rätt den, som lemnat bidrag till *periodisk* skrift, rätt att utgifva det, sedan 28 år förflutit från första publiceringen, och under denna tid får utgifvaren af den periodiska skriften ej utan författarens samtycke särskildt publicera bidraget (art. 5).

[3]) Norge 1876 § 4, Danmark § 7, Finland § 5 (tiden här likväl *två* år).

[4]) Spanien art. 29—30, Portugal art. 576 § 2, Ryssland § 10, Holland art. 2, Ungern, Handelsgesetzb. 1875 § 517, Norge 1893 § 3. I Tyskland göres i ifrågavarande afseende skilnad mellan periodiska skrifter och andra verk, hvilka, om ock bestående af bidrag från olika författare, likväl bilda ett enhetligt helt. De, som lemnat bidrag till dessa senare, behålla sin författarerätt utan vidare. Uppsatser i periodisk skrift eger deremot författaren ej rätt att låta trycka annorstädes, förr än två år förflutit från utgången af det år, då skriften först utkom (§§ 2, 10). Jemf. deremot Schweiz (Obligationenr. v. 1 Jan. 1883 art. 376): "Tidningsartiklar och särskilda *smärre* uppsatser i tidskrifter eger

erhåller, der ej annorledes är aftaladt, icke öfversättningsrätt [1]). Då sådan rätt med andras uteslutande tillkommer författaren, kan han tillåta annan person att utgifva arbetet i öfversättning, och torde härvid ex analogia samma regler gälla som i fråga om upplåtelse af utgifningsrätt i allmänhet, så att t. ex. öfversättaren icke utan särskildt medgifvande af författaren får utgifva mer än *en* upplaga och denne ej större än ett tusen exemplar [2]).

Om författaren upplåtit utgifningsrätt till ett *dramatiskt* arbete, så innebär detta icke i och för sig befogenhet för utgifvaren att låta offentligen uppföra det [3]), vare sig utgifningen skall ske i original eller öfversättning. För rätt att uppföra arbetet fordras särskildt medgifvande af författaren. Äfven hvad detta kontrakt, uppföringsaftalet, angår, innehåller lagen deklarativa bestämmelser att tillämpas i brist på öfverenskommelse mellan kontrahenterna. Sålunda heter det, att, så framt ej annorledes är aftaladt, samtycke af författaren att offentligt uppföra dramatiskt eller musikaliskt-dramatiskt arbete medför rätt för den, som erhållit detta samtycke, att uppföra arbetet, så ofta han för godt finner, men ej att någon rätt dertill på annan öfverlåta. Deremot är arbetets egare sjelf oförhindrad att lemna uppföranderätt till samma arbete åt flere, oberoende af hvarandra, så vida han ej åt någon lemnat *uteslutande* rätt att uppföra arbetet, hvilket icke presumeras. Men äfven i *detta* fall har egaren lof att lemna uppföranderätt jemväl åt andra, om den först berättigade icke inom fem på hvarandra följande år, det oräknadt, då uppföranderätten öfverläts, begagnat sig af densamma (§§ 13, 21) [4]).

Stadgandet att den, som erhållit författarens samtycke att uppföra drama-

förlagsgifvaren (författaren eller hans rättsinnehafvare) när som helst åter offentliggöra. Bidrag till samlingsverk eller *större* bidrag till tidskrifter får förlagsgifvaren icke ånyo offentliggöra, förr än tre månader förflutit från det bidraget fullständigt utkom.

[1]) Bestämmelser härom i Schweiz, Obligationenr. art. 382, och i Ungern, Handelsgesetzb. § 518.

[2]) Jemf. deremot Portugal art. 577 § 1: "I händelse af öfverlåtelse gå *alla* författarens rättigheter öfver på öfversättaren, så vida icke motsatsen aftalas".

[3]) Härom finnas stadganden i Schweiz art. 7; England art. 15.

[4]) Liknande regler i Danmark § 18, Norge 1876 § 33, Finland § 14. Enligt portugisisk rätt får författaren, då han kontraherat med en teaterföreståndare om styckets uppförande, icke på samma ort åt en annan dylik öfverlåta att uppföra arbetet eller en efterlikning deraf, så länge kontraktet har giltighet. Men om stycket ej uppföres inom aftalad tid eller, i brist på uttrycklig öfverenskommelse, inom ett år, kan författaren återtaga arbetet (art. 599—600).

tiskt eller musikaliskt-dramatiskt arbete, ej må öfverlåta någon rätt dertill åt andra, gäller utan undantag, vare sig uppföranderätten är "uteslutande" eller icke. Adqvirenten kan ej sätta en annan i sitt ställe eller inrymma uppföranderätt åt flere vid sin sida. Detsamma gäller utan tvifvel öfversättningsrätt, som af författaren upplåtits. Ja, man torde t. o. m. kunna påstå, att uppförande- och öfversättningsrätt, som af författaren upplåtits, icke öfvergå på den berättigades arfvingar, alldenstund i ena som i andra fallet hänsyn tagits till den berättigades person, till hans förmåga att begagna rättigheten på ett sådant sätt, som öfverensstämmer med författarens intressen. Å andra sidan kan uppföranderätt, som lemnats en person i hans egenskap af föreståndare för en viss teater, icke för hans räkning bibehållas utan särskildt tillstånd, sedan han lemnat nämnda befattning. Hvad förlagsrätten beträffar, anses visserligen, att förläggaren icke kan öfverlåta rättigheten att utgifva arbetet åt andra, men härifrån göres undantag för det fall, att öfverlåtelsen icke gäller en särskild skrift utan förlagsverksamheten (firman) i allmänhet, alldenstund dennas beskaffenhet mindre än förläggarens person anses hafva varit bestämmande för författaren vid kontraktets ingående [1]).

Lagen betecknar såsom eftertryck, om utan tillåtelse förläggare *eller* den, som tryckningsrätt till skrift åt honom öfverlåtit, verkställer skriftens tryckning i strid mot förlagsaftalet. Om författaren väl öfverlåtit tryckningen af en eller annan upplaga åt förläggare, men i öfrigt bibehållit sin författarerätt, så blir deraf en följd, att hvarje öfverskridande af förlagsaftalet från förläggarens sida, i hvad angår "skriftens tryckning" — det vill väl säga antalet exemplar eller upplagor — innebär eftertryck. Om åter *författaren* i strid mot aftalet utger eller låter utgifva en upplaga, så gör han sig visserligen skyldig till ett *kontraktsbrott,* som bör föranleda ersättningsanspråk från motpartens sida, men det är oegentligt att, såsom hos oss, låta honom svara för *eftertryck,* som hade han begått en kränkning af *författarerätten,* ty denna är ju fortfarande qvar hos honom sjelf, om ock med de inskränkningar, som förlagsaftalet angifver. Endast om författaren *afstått* sin sätt, så att denna från honom öfvergått på förläggaren, blir det i egentlig mening eftertryck, om författaren föranstaltar en ny upplaga utan samtycke af förläggaren [2]).

---

[1]) Jemf. Torp s. 58–60.

[2]) Så österr. försl. § 17 mom. 4; jemf. motiv ibid. s. 29.

VII. Skydd för författarerätten.

Författarerätten skyddas genom förbud mot: a) eftertryck; b) olofligt uppförande af dramatiskt eller musikaliskt-dramatiskt arbete; och c) hållande till salu af eftertryckalster samt deras införande i riket till försäljning. Verksamt blir detta förbud genom de påföljder för dess öfverträdande, som lagen angifver. Dessa äro af tre slag: straff, skadestånd och beslag å tryckningsmaterialier eller afskrifter för olofligt uppförande af dramatiskt etc. arbete.

1. *Straff.* Detta förutsätter naturligtvis, att såväl subjektiva som objektiva vilkor för straffbarhet i hvarje särskildt fall äro uppfylda. Hvad beträffar de objektiva: att eftertryck skett, att dramatiskt eller dramatiskt-musikaliskt arbete blifvit uppfördt i strid mot lagen om eganderätt till skrift, att olofligen eftertryckt arbete hållits till salu eller till försäljning i riket införts — så torde vidare utredning om, när något eller några af dessa fakta skola anses föreligga, icke erfordras. Blott så mycket torde böra sägas, att en skrift *hålles till salu*, då den är tillgänglig, vore det ock i blott ett enda exemplar, till försäljning åt afnämare i allmänhet. Men försäljningen behöfver icke vara *yrkesmessig* [1]). Hvad de *subjektiva* vilkoren angår, så torde få antagas, att *error juris* icke kan åberopas som straff-frihetsgrund [2]), likasom det är otvifvelaktigt, att *dolöst* öfverträdande af lagens föreskrifter i dessa stycken medför kriminelt ansvar. Enligt åtskilliga lands lagar är ansvar för culpa här uteslutet [3]) eller inträder endast vid culpa *lata* [4]), och enligt vår egen lag (§ 18) kan den, som till salu håller eller i riket till försäljning inför alster af olofligt eftertryck, straffas, endast om handlingen sker *med vetskap* om arbetets berörda egenskap [5]). Frågan är nu, om dolus likaledes skall utgöra enda förutsättningen för kriminelt ansvar, då eftertryck eller intrång på uppföranderätten försiggått, eller om

---

[1]) Så deremot i Tyskland § 25.

[2]) Så deremot i Tyskland § 18: bestraffning får ej ske, om vederbörande på grund af *ursäktlig error juris* handlat i god tro.

[3]) Belgien art. 22, 23; Holland art. 18. Så ock österr. förslaget § 45.

[4]) Schweiz art. 13.

[5]) Så ock Norge 1876 § 24 och, i fråga om hållande till salu, österrikiska strafflagen 1852 § 467, Tyskland § 25, Ungern § 23, Finland § 21, de tre sistnämnda äfven då det gäller utspridande i allmänhet. Den norska lagen af 1893 § 17 straffar den, som "forsætlig eller uagtsomt" inför ett verk, som är mångfaldiggjordt utanför riket i strid mot en genom nämnda lag skyddad uteslutande rätt, äfvensom den, hvilken "vidende" säljer, utdelar eller utleger ett olagligen i riket mångfaldiggjordt eller dit infördt verk.

äfven culpa här kan föranleda bestraffning. Motiverna hänvisa blott till "allmänna lagens grunder", och enligt dessa är vållande straffbart endast i de fall, som lagen uttryckligen föreskrifvit. Ett sådant fall förekommer ej här; kriminelt ansvar för culpost eftertryck etc. skulle alltså ej finnas. Men hvartill hade det då tjenat att om import till försäljning samt om falbjudande särskildt betona, att straff endast skall drabba den, som *med vetskap* om arbetets "olaglighet" härtill gjort sig skyldig? Detta stadgande är fullkomligt öfverflödigt, om icke i *andra*, i samma lag upptagna, fall äfven *oaktsamhet* kan vara straffbar. Vi få alltså antaga, att hos oss som flerestädes [1]) så väl eftertryck som obefogadt uppförande af dramatiskt och musikaliskt-dramatiskt arbete straffas, vare sig det ena eller det andra skett afsigtligt eller till följd af bristande uppmärksamhet.

Detta hindrar ej, att straffet i senare fallet kan blifva lindrigare än i förra, icke till arten, men till graden. Straffet är nemligen för samtliga intrång på författarerätten *böter* — från och med 20 t. o. m. 1000 kr. [2]). Stundom förekommer i den utländska lagstiftningen bestämmelser derom, att, då tillgång till böternas gäldande i dessa fall saknas, straffet skall förvandlas till fängelse [3]). Hos oss finnes intet motsvarande stadgande, men detta torde ej hindra, att den allmänna reglen i Str. L. 2: 10, 11 om förvandling af böter till fängelse här blir tillämplig, likasom frågor om anstiftande af och delaktighet i brott mot författarerätten bedömas efter allmänna rättsprinciper. Eftertryckta arbetens utbjudande eller införande i riket till försäljning utgör ett sjelfständigt brott, om det begås af annan än den, som först gjort sig skyldig till eftertrycket. Om båda handlingarna begåtts af samma person, föreligger konkurrens enligt 4 : 2 Str. L. Naturligtvis kan kränkande af författarerätten stå i sammanhang med andra brottsliga handlingar t. ex. stöld eller bedrägeri, i hvilket fall svårare straff än böter kan ådömas. *Försök* till brott mot författarerätten är ansvarsfritt; och *återfall* efter utståndet straff verkar endast som försvårande omständighet.

---

[1]) Så t. ex. Danmark §§ 20—21 (jemf. Torp s. 85); Norge 1876 §§ 21, 35; ibid. 1893 §§ 17, 18; Tyskland §§ 18, 54; Österrike, Str. L. d. 23 maj 1852 § 467; Ungern § 19.

[2]) Straffet för dessa brott är nästan öfverallt böter. Ryssland har dock fängelsestraff (Str. L. ed. 1886 art. 1684) — och Spanien upptager "l'arresto mayor" *plus* penningstraff (Str. L. 1870 art. 550, 552).

[3]) Tyskland, Österrike, Ungern loc. cit.

2. *Skadestånd.*

a) Vid *eftertryck.*

Den, som gör sig skyldig till eftertryck, har till målseganden förbrutit upplagan och måste ersätta honom värdet af de exemplar deraf, som ej finnas i behåll, beräknadt efter boklådspris för exemplar af den senast utgifna rättmätiga upplagan (§ 15). Att målseganden har rätt att, vanligen efter tillverkningsvärdet, öfvertaga befintliga eftertrycksexemplar mot *lösen* eller i *afräkning på skadestånd*, är ingenting ovanligt [1]). Mera sällan förekommer det, att såsom hos oss hela den eftertrycksupplaga, som finnes i behåll, tillfaller målseganden. Utan motsvarighet är dock icke vår rätt i detta afseende [2]). I Norge gäller enligt 1876 års lag, att alla eftertrycksexemplar, som finnas i riket och äro bestämda till försäljning, skola tillfalla författaren eller hans rättsinnehafvare, men att, om härigenom tredje mans rätt skulle bringas i fara, de resp. exemplaren antingen skola förstöras eller bringas i ett sådant skick, att med dem intet missbruk kan föröfvas. Enligt dansk rätt skola alla eftertrycksexemplar, som finnas der i riket och äro afsedda till försäljning, konfiskeras och förstöras, såvida ej författaren eller, då en särskild förläggare finnes, båda tillsammans fordra, att eftertrycksexemplaren skola till dem öfverlemnas. Tillintetgörelse af eftertrycksexemplaren är alltså här regel, medan hos oss upplagan direkt är förbruten till målseganden; och medan hos oss indragningen af eftertrycksupplaga endast gäller de exemplar, som befinna sig i den eller de *skyldiges* (eller deras universalsuccessorers) ego, så omfattar den i Danmark alla exemplar, som äro till salu. Enligt dansk rätt är indragning af eftertrycksexemplaren närmast en preventiv säkerhetsåtgärd, som följaktligen ej förutsätter tillräknelighet, skuld, hos den eller dem, mot hvilka berörda åtgärd göres gällande [3]). Hos oss råder i denna del en motsatt uppfattning.

Det sätt, på hvilket målsegandens rätt till skadestånd enligt 1877 års lag blifvit ordnad, har fördelen att i normala fall vara lätt användbart, äfven om det varit rationelare att hos oss som i de flesta andra land gifva domstolen fria händer att efter omständigheterna i hvarje särskildt fall bestämma skadeståndets belopp. Om arbete är olagligt allenast till *viss afskild del* af det

---

[1]) Jemf. Tyskland § 21, Ungern § 21, Finland § 22, Holland § 21, Italien § 36, Norge 1893 § 16.

[2]) Jemf. Danmark § 20, Norge 1876 § 25, Portugal art. 608.

[3]) Jemf. Torp s. 83.

hela, blifva bestämmelserna om eftertrycksexemplarens förverkande till målseganden och om skadeståndets beräkning i öfrigt icke heller synnerligen svåra att använda. De tillämpas då endast på den afskilda delen (§ 15 st. 1 in f.). Om eftertrycket väl icke omfattar den åtalade skriften i dess *helhet*, men icke heller kan hänföras till viss afskild del af det hela, så måste det i brist på annat stadgande anses hafva varit lagens mening, att med saken skall förhållas så, som om skriften i dess helhet varit eftertryck. Lagen har emellertid förutsatt, att det kan gifvas fall, då nu nämnda grunder för beräkning af skada genom eftertryck icke kunna följas. Så t. ex. då någon olofligen genom tryck mångfaldigat ett manuskript eller en tryckt skrift, derå ej fins något boklådspris, eller en uppsats, som tillsammans med flera andra ingår i en tidskrift. Så vidare, då antalet försålda eller utdelade exemplar ej kan bevisas [1]), äfvensom då författare och förläggare hvar för sig (icke gemensamt) uppträda såsom målsegande. I dylika fall heter det, att skadeståndet skall bestämmas "efter annan grund, som pröfvas skälig". Här har alltså rätten fria händer, dock icke helt och hållet. Det tillägges nemligen: "lägsta belopp, hvartill skadestånd må sättas, vare femtio kronor". Minimum är alltså bestämdt, maximum icke. Omständigheterna kunna vara sådana, att den, hvars rätt blifvit kränkt, icke kan anses godtgjord endast derigenom, att han erhåller den förbrutna upplagan och värdet af de exemplar deraf, som ej finnas i behåll, äfven om detta värde beräknas som i § 15 st. 1 sägs. Originalarbetet kan t. ex., såsom Schuster anmärker [2]), blifva totalt osäljbart på grund deraf, att eftertrycket är inkorrekt och har bragt originalarbetet i misskredit. I dylika fall låter det icke säga sig, att den i nyssnämnda lagrum uppstälda beräkningen af skada genom eftertryck kan följas, såvida den förorättade skall hållas fullt skadeslös — och detta är utan tvifvel lagens mening. Det måste då vara domstolens pligt att tilldöma honom *högre* ersättning än den normala. Å andra sidan kan denna senare stundom vara *för hög*, då målseganden icke blott erhåller värdet af de exemplar af eftertrycksupplagan, som ej finnas i behåll, utan ock hela den qvarvarande upplagan; men denna beräkningsgrund måste dock tillämpas, då icke sådana omständigheter som de nyss anmärkta motivera en afvikelse.

---

[1]) Enligt portugisisk rätt måste i detta fall eftertryckaren betala värdet af 1,000 exemplar utom de beslagtagna (art. 608).

[2]) Urheberrecht der Tonkunst s. 268.

b) *Vid brott emot § 18.* Denna § lyder: "Hvad nu är stadgadt angående straff, skadestånd och egendoms förlust gälle ock i tillämpliga delar för den, som, med vetskap om ett arbetes olaglighet, det till salu håller eller i riket till försäljning inför". Den skyldige har alltså till målseganden förbrutit de exemplar, som finnas i behåll af dem, han öfvertagit till försäljning eller infört, och måste ersätta värdet af de öfriga efter boklådspriset för exemplar af den senast utgifna rättmätiga upplagan. Då allmänna grunder för skadestånd måste följas, — och detta kan inträffa här af samma anledningar som i fråga om eftertryck — måste man naturligtvis taga hänsyn till det skadestånd, som eftertryckaren tilläfventyrs redan utgifvit, och vice versa.

c) *Vid olofligt uppförande af dramatiskt eller musikaliskt-dramatiskt arbete.*

Äfven sådana lagar, som beträffande skadestånd vid eftertryck endast vilja hafva tillämpadt allmänna rättsprinciper, uppställa understundom särskilda regler för beräkning af ersättning vid den kränkning af författarerätten, hvarom nu är fråga. Vanligen bestämmes ersättningen till *bruttoinkomsten* af den eller de olagliga representationerna [1]). Stundom gifves icke en dylik fast norm för ersättningens belopp utan endast en föreskrift derom, att vid bestämmande af ersättningen hänsyn skall tagas till vinsten för den skyldige af den eller de olofliga föreställningarna [2]). Hvad *vår* rätt angår, är stadgadt, att den, som i strid mot 1877 års lag uppför eller låter uppföra dramatiskt eller musikaliskt-dramatiskt arbete, skall i skadestånd till målseganden utgifva *hela det belopp, som vid tillfället influtit, utan afdrag för kostnader eller för hvad af inkomsten kan belöpa på annat stycke, som vid samma tillfälle blifvit uppfördt.* Detta sistnämnda, att afdrag ej göres för inkomst af annat stycke, som uppförts vid samma tillfälle, är utan tvifvel praktiskt, enär det ofta torde vara svårt att bestämma beloppet af dylikt afdrag, men principielt rigtigt kan det ej sägas vara. Också är i den utländska lagstiftningen ej sällan en motsatt regel uttalad, då det heter, att, om arbetet uppförts jemte andra, efter omständigheterna endast en proportionsvis beräknad del af inkomsten skall utgå i skadestånd [3]).

[1]) Tyskland § 55, Ungern § 58, Spanien art. 25.

[2]) Danmark § 21. Enligt norsk rätt skall beloppet i intet fall sättas *lägre* än till den nettoinkomst, som den skyldige kan hafva fått efter värdering (Norge 1876 § 36, 1893 § 18).

[3]) Tyskland och Ungern loc. cit., Belgien art. 24, Norge 1893 § 18.

Äfven vid olofligt uppförande af dramatiskt och musikaliskt-dramatiskt arbete kan det naturligtvis inträffa, att den normala beräkningsgrunden för skadeersättning icke kan användas. Så t. ex. när ingen inkomst influtit, eller när beloppet icke kan styrkas. Här inträder då domarens fria pröfningsrätt, och skadeståndet bestämmes liksom i motsvarande fall vid eftertryck efter "annan grund, som pröfvas skälig" (§ 15 st. 3).

3. *Beslag.*

"Alla uteslutande för den olofliga tryckningen af en skrift användbara materialier, såsom stereotyp- och andra plåtar samt formar, så ock för olofligt uppförande af dramatiskt eller musikaliskt-dramatiskt arbete gjorda afskrifter skola tagas i beslag" (§ 16). Detta gäller ovilkorligen. Ifrågavarande materialier och afskrifter behandlas enligt vår rätt icke som den förbrutna upplagan [1]). De göras oskadliga, hos hvem de än befinna sig, vare sig innehafvaren är skyldig eller oskyldig, dock med rätt för parterna att "annorledes öfverenskomma". Målseganden har alltså icke ovilkorlig rätt att vare sig mot eller utan vederlag öfvertaga nämnda materialier eller afskrifter.

Nu anmärkta olikheter i behandlingen af eftertrycksupplaga å ena sidan och tryckningsmaterialier (resp. afskrifter) å den andra äro knappast berättigade. Båda böra tagas i beslag, dock icke eftertrycksexemplar, då de befinna sig i privat ego och ej äro till salu; och målseganden bör hafva rätt att efter tillverkningsvärde öfvertaga eftertrycksexemplar och tryckningsmaterialier etc. i afräkning på skadestånd eller mot lösen. Men någon rätt för målseganden att utan lösen eller vid sidan om annat skadestånd erhålla det ena eller det andra bör ej ifrågakomma, alldenstund sådant är att bereda målseganden en omotiverad vinst i stället för att skydda honom mot förlust.

Fråga kan uppstå, om och i hvad mån den, som föranstaltat eller föranledt eftertryck eller olofligt uppförande af dramatiskt etc. arbete, utan att vare sig dolus eller culpa kan läggas honom till last, likväl skall vara underkastad rättsliga påföljder. Konfiskation af tryckningsmaterial, resp. afskrifter kan han icke undgå; och ehuru han, enligt hvad ofvan är visadt, ej kan vara skyldig att utan ersättning lemna olaglig eftertrycksupplaga åt målseganden, så måste han dock underkasta sig att icke begagna den till förfång för den senare. Vidare låter det tänka sig, att en eftertryckare etc., som handlat i god tro,

[1]) Så deremot i Tyskland och Ungern § 21, Finland § 22, Italien § 36, Norge 1893 § 16.

skulle kunna åläggas att utgifva om icke skadestånd så dock den *vinst*, som han hemtat af företaget. Stadgande härom förekommer i den norska lagen af 1893 § 19. Enligt tysk positiv rätt ansvarar den, som föranstaltat eftertryck utan att hafva gjort sig skyldig till dolus eller culpa, för den uppkomna skadan "bis zur Höhe seiner Bereicherung", d. v. s. han *behåller* sådan vinst, som öfverstiger skadan, och utger det öfriga, men är aldrig skyldig ersätta sådan skada, som öfverstiger vinsten (§ 18). Den åter, som, likaledes utan att dolus eller culpa kan läggas honom till last, föranstaltat olofligt uppförande af dramatiskt etc. arbete, svarar "auf Höhe seiner Bereicherung", d. v. s. han måste utgifva hela nettovinsten (§ 55) [1]. Hos oss finnes intet stadgande af detta slag. Väl är det billigt, att ingen, låt vara i god tro, får rikta sig på bekostnad af annans rätt, men i analogi med hvad som enligt svensk rättsuppfattning gäller om afkastning af egendom, som man i god tro innehar, torde det ej hafva varit lagens mening att låta den, som hvarken afsigtligt eller af oaktsamhet utöfvat annans författarerätt, umgälla detta, vare sig genom förvärfvad vinst eller på annat sätt.

Hos oss som enligt de flesta lands lagar få brott mot författarerätten ej åtalas af annan än målseganden [2], hvilket torde bero derpå, att straffskyddet blifvit infördt närmast i dennes eget intresse, och att det således bör stå honom fritt att begagna sig af detta skydd eller icke [3].

Ej sällan finner man rättigheten att beifra brott mot författarerätten underkastad särskilda preskriptionsregler. Antingen gäller detta kriminelt åtal ensamt eller ock utkräfvande af såväl straff som skadeersättning. Sålunda heter det i finsk rätt (§ 27), att, om två år förflutit, sedan brottet i fråga blifvit begånget, åtal derför ej må anställas, men att emellertid talan om skadestånd skall vara öppen den tid, som för sådan talan i brottmål i allmänhet gäller; och den nya norska lagen af 1893 (§ 36) uppställer som regel, att åtal skall vara anställdt inom ett år efter erhållen kunskap om rättskränkningen samt i hvarje fall, såvidt fråga är om straff, inom två och eljest inom tre år, efter

---

[1]) Ungern §§ 19 och 58 och österrik. förslaget § 54 hafva för båda dessa fall ansvar "bis zur Höhe der Bereicherung". Enligt schweizisk rätt kan den, som icke med afsigt eller af grof vårdslöshet kränker författarerätten, blott dömas att undvika vidare störande af denna rätt och att utgifva vinsten (art. 12).

[2]) Italien § 35 låter dock brottet falla under allmänt åtal.

[3]) Jemf. Kohler, Autorrecht s. 187.

det den olofliga handlingen egde rum [1]). Hos oss finnas inga dylika preskriptionsbestämmelser, hvadan de allmänna reglerna i detta ämne få anses tillämpliga. Någon viss tid, inom hvilken tryckningsmaterialier och afskrifter enligt § 16 skola tagas i beslag, är ej heller föreskrifven. Sådant bör kunna ske, så länge exemplar af det ena eller det andra finnes qvar i riket och den kränkta författarerätten existerar [2]).

VIII. Om upphörande af författarerätten.

Med författarerättens upphörande mena vi, att rättigheten att publicera arbetet blir fri för en hvar. Författarerätten kan enligt sakens natur icke upphöra derigenom, att objektet förstöres, så länge det ännu finnes någon möjlighet att reproducera arbetet, icke heller hos oss derigenom, att subjektet försvinner; ty äfven om den berättigade dör utan att efterlemna sterbhusdelegare i vanlig mening, så öfvergår hans rätt jemte öfrig qvarlåtenskap till staten (danaarf). Icke heller är enligt vår lag författarerättens fortvaro beroende af inregistrering, deposition hos offentlig myndighet af exemplar utaf skriften, deklaration med förbehåll om författarerätt till densamma o. d. [3]).

---

[1]) För jemförelses skull kan nämnas, att åtalsrätten (incl. rätten att utkräfva skadestånd) för kränkning af författarerätten preskriberas: i Tyskland och Ungern inom tre månader, sedan målseganden fått kännedom om gerningen och gerningsmannen samt i alla händelser inom tre år, från det spridning af eftertryck eller olofligt uppförande af dramatiskt etc. arbete begynte, resp. sist försiggick (Tyskland §§ 33—35, 56; Ungern §§ 36—38, 59); i Danmark inom år och dag, efter det eftertrycket offentligen utbjöds till salu å den ort, der den sista rättmätiga upplagan publicerades, eller sedan sista olagliga uppförandet af dramatiskt etc. arbete egde rum (§ 22); i England inom tolf månader, från det rättskränkningen begicks (art. 27); och i Schweiz inom ett år, från det målseganden bevisligen erhöll kännedom om rättskränkningen och den skyldige, och dessutom ovilkorligen inom fem år från den dag, då den olofliga publiceringen skedde (art. 17). Enligt den norska lagen af 1876 (§ 43) bortfalla straff och skadeersättning *ej mindre*, när rättskränkningen icke åtalas inom två år, räknadt vid eftertryck och import af eftertrycksalster från det nämnda alster först bragtes i handeln, eljest från den dag, då rättskränkningen skedde, *än och* när målseganden underlåter att inom ett år efter bevisligen erhållen kunskap om rättskränkningen åtala den eller under lika lång tid icke fullföljer åtalet.

[2]) Uttryckligen stadgadt i Norge 1893 § 36.

[3]) Jemf. deremot Spanien art. 38—39 (inregistrering), Italien §§ 21, 28 (deklaration och deposition), Monaco art. 13—15 (deklaration och inregistrering). Att dock i fråga om anonyma och pseudonyma skrifter skyddstiden hos oss kan förlängas derigenom, att författaren gifver sig till känna på det i 8 §:n i lag om eganderätt till skrift föreskrifna sätt, se ibid

Enligt den förändring, som T. F. § 1 mom. 9 undergick vid R. D:n 1840—41, blef, såsom ofvan (s. 14) är visadt, författarerättens fortvaro i viss mån beroende deraf, att utgifningsrätten icke under längre tid lemnades obegagnad. Denna grundsats, som i vår nuvarande rätt öfvergifvits, har blifvit tillämpad flerstädes i den utländska lagstiftningen, i dansk och norsk rätt så, att, om ett arbete hvarken är eller under närmast föregående fem år varit tillgängligt hos förläggaren eller i bokhandeln, det skall stå en hvar fritt att utgifva ny upplaga af detsamma [1]). Stadgandet härom upprepades i det ursprungliga förslaget till vår lag i ämnet, men uteslöts på hemställan af H. D., som ansåg, att ett dylikt undantag från regeln om tryggad eganderätt åt författare eller hans rättsinnehafvare under en i lagen bestämd tidpunkt vore obefogadt bland annat derför, att det grundade förlust af eganderätt på en tillfällig omständighet och på en lös förutsättning derom, att egaren öfvergifvit sin rätt. Emellertid låter det ej förneka sig, att, om en författare (eller hans rättsinnehafvare) under viss längre tid ej gjort bruk af sin rätt, ovisshet kan uppstå, huruvida han fortfarande vill bibehålla densamma. För att undanrödja denna ovisshet kan det ej anses obehörigt, att den berättigade efter nämnda tids förlopp tvingas att förklara sig i berörda afseende. Om en sådan förklaring uteblir, bör tredje man kunna presumera, att författarerätten blifvit gifven till spillo, och handla derefter [2]). Dylika presumtioner äro, som sagdt, för vår rätt obekanta. Om deremot i ett gifvet fall den berättigade klart och tydligt afstår från sin rätt utan att öfverflytta den på någon annan, så finnes icke längre någon *uteslutande* befogenhet att publicera arbetet. Författarerätten har m. a. o. upphört. Men vanligast sker detta ipso jure, då en viss tid gått till ända, oberoende af om rättigheten under tiden blifvit af vederbörande begagnad eller icke. Enligt K. F. d. 20 Juli 1855 var uteslutande rätt att offentligen uppföra dramatiskt eller musikaliskt-dramatiskt arbete till tiden begränsad, men i öfrigt var före 1877 författarerätten ständig, blott det iakttogs, att en ny upplaga

---

[1]) Danmark § 12, Norge 1876 § 19. I Spanien blifva med vissa vilkor och inskränkningar literära arbeten commune bonum, om de icke hvart tjugonde år ånyo utgifvas, och i England gäller, att, om författarens rättsinnehafvare efter hans död vägra att publicera eller låta publicera arbetet, tillstånd dertill kan lemnas åt en hvar, som härom gör anmälan hos vederbörlig myndighet (art. 5 in f.).

[2]) Så Osterrieth, Reform s. 8 (jemf. s. 22), som tillägger, att en senare förklaring af författaren eller hans rättsinnehafvare bör göra presumtionen kraftlös, "unbeschadet jedoch der inzwischen für einen Dritten entstandenen Rechte".

utgafs inom hvart tjugonde år efter författarens död. Häri var Sverige ensamt inom den europeiska lagstiftningen [1]), som öfverallt stadgade en viss skyddstid, efter hvars slut skriftens utgifvande stod öppet för en hvar. Grunden till detta senare förhållande ligger, såsom redan är nämndt, icke i författarerättens egen natur. Den är att söka företrädesvis i socialekonomiska och rent kulturela hänsyn. Då immateriela produkter äro till sin natur oförstörbara, så skulle en ständig författarerätt leda derhän, att dessa produkter aldrig skulle komma samhället tillgodo utan att fördyras genom utestängande af konkurrens vid deras reproducering; ja, utgifvandet af literära arbeten, som vore till gagn för det allmänna, skulle rent af kunna förhindras, att icke tala om de svårigheter, som en allt jemt ökad skara af rättsinnehafvare skulle vålla i fråga om utgifvandet af nya upplagor, anhängiggörandet af eftertrycksåtal m. m. [2]). Också är det med åberopande af det allmännas intresse [3]), som äfven hos oss författarerätten blifvit till viss tid begränsad ej blott såsom förut i fråga om uteslutande rätt att uppföra dramatiska eller musikaliskt-dramatiska arbeten, utan ock ifråga om uteslutande tryckningS- och öfversättningsrätt. Då skyddstiden är olika i samtliga nu anmärkta fall, skola de hvart för sig särskildt framställas.

a) *Uteslutande tryckningsrätt.*

Om arbetet är antingen outgifvet eller utgifvet under författarens rätta namn (familjenamn), ej anonymt eller pseudonymt, så gäller den uteslutande tryckningsrätten under författarens lifstid och femtio år efter hans död, dödsåret oräknadt (§§ 7, 21). Bortsedt från terminus a quo för de femtio åren, som ej sällan räknas från *dödsdagen*, än denna tidsbestämmelse den vanliga i den europeiska lagstiftningen [4]). Stundom är tiden bestämd till trettio, stundom

[1]) Bland utom-europeiska lagar finnes en, som före 1877 medgaf och ännu medger perpetuelt skydd mot *eftertryck*, utan att nya upplagor erfordras — den mexikanska (civillag 1871 art. 1253); men uteslutande rätt att uppföra dramatiska arbeten är enligt denna lag (art. 1284) begränsad till författarens lifstid och trettio år efter hans död. Författarerätten ständig i Guatemala (dekret om den literära eganderätten af d. 29 Okt. 1879 art. 5) och Venezuela (civillag 1880 art. 2).

[2]) Jemf. Benedikt s. 43 ff.; Rüfenacht s. 9: "So wie ein jedes Recht nur Genuss gewährt und als Recht nur zur Geltung kommt im Kontakte mit der Oeffentlichkeit, so kann auch die Oeffentlichkeit in ihrem Interesse auf die individuellen Rechte modifizirend einwirken".

[3]) K. prop. 1877 n:o 17 s. 32.

[4]) Belgien art. 2, Ungern § 11, Monaco art. 8, Portugal art. 579, Ryssland § 2, Frankrike lag d. 14 Juli 1866, Norge 1876 § 7, 1893 § 21, Danmark § 2, lag d. 21 Febr. 1868 § 1, Finland § 3. Detta sistnämnda lagrum förutsätter dock, att skriften är utgifven; så länge den blott föreligger i manuskript, tyckes skyddstiden vara oinskränkt.

till åttio år från författarens dödsdag eller från slutet af det år, då han aflider [1]), stundom finnas andra beräkningsgrunder. Så t. ex. omfattar skyddstiden i England författarens lifstid och sju år efter hans död, men minst fyrtiotvå år efter verkets första utgifvande (art. 5); i Italien författarens lifstid och, om han dör innan fyrtio år förflutit från första publiceringen, dessa fyrtio år, hvarjemte iakttages, att, om den ene eller andre af dessa perioder lupit till ända, så begynner en ny, likaledes på fyrtio år, derunder visserligen hvem som helst eger reproducera arbetet, men endast mot att betala författarens rättsinnehafvare en afgift, bestämd till fem procent af hvarje exemplars boklådspris (Le système du domaine publique payant); i Holland, hvad beträffar *tryckt* skrift, femtio år från datum å bevis om skriftens insändande till justitiedepartementet. Men om författaren ännu efter dessa femtio år är vid lif och ej afstått sin rätt åt någon annan, så behåller han den, så länge han lefver. Om skriften är otryckt, varar författarerätten under författarens lifstid och trettio år efter hans död (art. 10—14). I Grekland (art. 432) är skyddstiden endast femton år från skriftens publicering, med rätt för regeringen att medgifva *privilegium* för längre tid. Hos oss är skyddstiden, som vi sett, ganska långvarig, beroende derpå, "att författare, som tillhöra en liten nation, icke kunna göra sig räkning på särdeles många eller stora upplagor af sina skrifter och derför behöfva i vederlag för den mindre marknaden en längre skyddstid" [2]). Alldenstund skyddstiden räknas från (slutet af) det år, då författaren aflider, är kännedom om denna senare tidpunkt nödvändig för lagens tillämpning. Intet stadgande finnes för den händelse dödsåret ej kan utrönas. Reglerna i K. F. d. 27 Nov. 1854, "huru förfaras bör med egendom, som tillhört den, hvilken längre tid varit borta utan att låta höra af sig", äro här ej användbara. Genom dödsförklaring kan visserligen en tid bestämmas, då den bortkomne skall anses för död, men sådan förklaring kan blott utverkas af den, som, der den bortkomne afliden vore, egde rätt till hans qvarlåtenskap, ej af den, som påstår, att författarerätten i ett gifvet fall

---

[1]) Trettio år från sistnämnda tid i Tyskland § 8, Österrike § 13 (likaså enligt det österrik. förslaget § 36); trettio år från dödsdagen i Schweiz art. 2; åttio år från samma tid i Spanien art. 6. Om författarerätten här grundar sig på aftal med författaren, och denne efterlemnar tvångsarfvingar, så upphör adqvirentens rätt tjugufem år efter författarens död och öfvergår för en tid af femtiofem år till arfvingarne.

[2]) K. prop. 1877 n:o 17 s. 33.

upphört, och att utgifningsrätten således är fri för en hvar. Skyddstidens längd blir i alla händelser obestämd, olika allt efter de resp. författarnes lifstid. Härigenom uppstår osäkerhet om författarerättens ekonomiska värde. Det låge alltså i författarnes eget intresse, om tiden för rättighetens bestånd blefve fixerad; men svårigheten att finna en terminus a quo i fråga om otryckta skrifter talar emellertid, hvad dessa senare angår, för bibehållandet af det nuvarande systemet.

Skulle författarne vara *flere,* utan att skriften likväl består af sjelfständiga bidrag från särskilda medarbetare, blir skyddstiden till fördel för *samtlige* författarnes rättsinnehafvare femtio år från slutet af den *senast* aflidne författarens dödsår (§§ 7, 21) [1]. Om skriften väl har flere författare, men består af sjelfständiga bidrag från särskilda medarbetare, blir skyddstiden för hvart och ett af dem den vanliga, oberoende det ena af det andra. Till skriften såsom helhet har *utgifvaren* uteslutande tryckningsrätt, och skyddstiden blir här densamma, som om han varit författare. Om emellertid skriften blifvit utgifven i namn af "vetenskapligt samfund eller annan förening, som utesluter personlig författarerätt", så måste naturligtvis en annan beräkning för skyddstiden användas än utgifvarens lifstid och viss tid efter hans död. I utlandet har man exempel på, att den uteslutande trycknings- eller utgifningsrätten i detta fall blir *ständig* [2], men vanligen upphör den efter viss tid. Denna, olika i olika lagar, — tjugu, trettio, oftast femtio år — räknas någon gång från publiceringsdagen (Schweiz art. 2) eller den dag, då en i lag föreskrifven formalitet iakttages (Holland art. 13, jemf. med art. 2 mom. b), men merendels från slutet af det år, under hvilket publiceringen skedde. Hos oss är skyddstidens längd i detta fall bestämd efter de allmännast antagna grundsatserna, alltså femtio år från det skriften först utgafs, det året oräknadt (§§ 8, 21). Detsamma gäller

---

[1]) Så ock Danmark § 4 jemf. med dansk lag af d. 21 Febr. 1868 § 1; Norge 1876 §§ 7 och 37, 1893 § 21; Ungern §§ 12, 18. I Belgien (art. 5) och Portugal (art. 581) är tiden femtio år från den senast aflidne författarens död. I Frankrike tillämpas i brist på uttryckligt lagbud detsamma (Lyon-Caen & Delalain I s. XXXVII; jemf. lag af d. 14 Juli 1866 art. 1). I Tyskland och Österrike är tiden trettio år, räknadt i Tyskland från slutet af det år, då den längst lefvande författaren dog (§§ 9, 16), och i Österrike från slutet af det år, då verket först utkom (§ 14 c). Österrik. förslaget (§§ 36, 44) har ett med tysk rätt öfverensstämmande stadgande i detta fall.

[2]) Så enligt fransk rättsuppfattning (Lyon-Caen & Delalain I s. XXXVIII), så ock i Spanien art. 4, 32 (jemf. Lyon-Caen & Delalain I s. 217 not 3).

om alla sådana skrifter, vid hvilkas publicering författaren ej uttryckligen gifvit till känna sitt verkliga namn (anonyma eller pseudonyma skrifter). Vid bestämmande af den uteslutande utgifningsrättens varaktighet i fråga om dylika arbeten delar sig den europeiska lagstiftningen i två klasser. Den ena betraktar den, på hvars förlag skriften utkommit, som författare och skyddar alltså arbetet till fördel för honom och hans rättsinnehafvare på samma sätt, som om han vore den verklige författaren. Om denne senare ger sig tillkänna och bevisar författarskapet, inträder den vanliga skyddstiden [1]). Den andra klassen låter skyddstiden för skrifter af detta slag räknas från *publiceringen*, resp. slutet af publiceringsåret, och vanligen till lika antal år, som i fråga om icke anonyma eller pseudonyma verk räknas från författarens död, dock så, att, om författarens namn före denna tids förlopp behörigen uppgifves, skyddstiden utvidgas att gälla lika länge, som om skriften från början utkommit under författarens rätta namn [2]). Till denna klass hör *vår* lagstiftning, som i fråga om skydd mot eftertryck stadgar, att för skrift af författare utan uppgifvet eller under diktadt namn njutes sådant skydd i femtio år från slutet af det år, då skriften först utgafs, men att, om författaren före utgången af denna tid gifver sig tillkänna antingen å titelbladet till ny upplaga eller genom anmälan i justitiedepartementet och tre gånger i allmänna tidningarna införd kungörelse, tiden för hans uteslutande tryckningsrätt blir den vanliga [3]). Det är alltså icke nog, att den anonyme eller pseudonyme författarens namn är notoriskt bekant eller bevisadt; det måste tillkännagifvas i den form, lagen föreskrifver. Om detta underlåtes, kan ett verk, som eljest icke blefve commune bonum förr än femtio år efter författarens död, före denna tids förlopp utgifvas utan samtycke af författaren eller hans rättsinnehafvare, oaktadt författaren är känd af utgifvaren.

---

[1]) Belgien art. 7, Spanien art. 26, Monaco art. 10; i Frankrike gäller detsamma (Lyon-Caen & Delalain I s. XXXIX); i Holland anses förläggaren och, när ej heller *hans* namn är behörigen utsatt, boktryckaren som författare, till dess en annan anmäler sig som berättigad (art. 3).

[2]) Norge 1876 §§ 9, 37; 1893 § 22; Finland §§ 3, 29; Tyskland §§ 11, 16; Ungern §§ 13, 18; Österrike § 14; så ock österrik. förslaget §§ 37, 44.

[3]) Enligt dansk rätt åtnjuta anonyma och pseudonyma verk skydd mot eftertryck i trettio år från utgången af det år, då skriften *sist* blef utgifven, dock icke öfver femtio år från slutet af *det* år, då utgifningen *först* egde rum. Om emellertid författaren inom berörda tid behörigen namngifves, så inträder äfven här den allmänna skyddstiden (Lag d. 29 Dec. 1857 § 6, d. 23 Febr. 1866 § 4, d. 21 Febr. 1868 § 3).

Anonymiteten utgör för öfrigt i och för sig icke något skäl att vare sig förlänga eller förkorta skyddstiden; men då denna skall bero på författarens lifslängd, och författaren är okänd, så blir en afvikelse från regeln i detta fall nödvändig.

Om en skrift är utgifven under författarens rätta namn, men *först efter hans död*, så finnes strängt taget icke heller något skäl, hvarför skyddstiden skulle vara längre eller kortare än eljest. Det är ju *författarens* rätt, som utöfvas. Också har i den norska lagen af 1893 en särskild regel om posthuma verk ansetts öfverflödig, och i Tyskland och Ungern är skyddstiden mot eftertryck i förevarande fall densamma som i fråga om icke-posthuma verk, endast med den afvikelsen enligt ungersk rätt, att, om verket första gången utgifvits efter mer än fyrtiofem, men mindre än femtio år från författarens död, så njuter det skydd i fem år från utgifvandet [1]). Men flerstädes gälla andra grundsatser. Sålunda har man i Frankrike gifvit en afliden författares rättsinnehafvare samma skyddstid för hans uteslutande rätt till posthumt arbete, som om han sjelf författat det, med vilkor, att han låter trycka arbetet och detta särskildt och icke i förening med en ny upplaga af redan publicerade eller icke längre skyddade arbeten [2]). Andra lagar åter låta posthuma verk vara skyddade under viss tid från publiceringsdagen [3]) eller från slutet af det år, då publiceringen skedde [4]). Skyddstiden räknar så många år, som författarerätten i vanliga fall gäller efter författarens död. Detta system är det hos oss tillämpade. Skyddet varar femtio år från slutet af det år, då skriften först utgafs (§§ 8, 21), hvarvid naturligtvis förutsättes, att utgifvandet sker, innan femtio år förflutit från slutet af det år, då författaren aflidit; ty i detta fall har enligt § 7 författarerätten redan upphört.

I alla de fall, då skyddstiden räknas från det skriften först utgafs, kan fråga uppstå, huru förfaras skall, då en och samma skrift utgifves i flera *afdelningar* med inbördes inre sammanhang. Härpå lemnar lagen det svar, att skyddstiden skall räknas från slutet af det år, då den *sista* afdelningen utgafs; men antagligen på det ej skyddstiden för vissa delar af skriften skall oskäligt

---

[1]) Tyskland § 12, Ungern § 14.

[2]) Dekret d. 22 mars 1805.

[3]) Så Belgien art. 4, Schweiz art. 2, Monaco art. 9, dock här utan rätt för utgifvaren att förena verket med en ny upplaga af sådana arbeten, som redan blifvit commune bonum.

[4]) Norge 1876 §§ 10, 37; Finland §§ 3, 29.

förlängas, har härvid fogats den inskränkningen, att, om en afdelning utgifvits mer än tre år efter den närmast föregående, så skall skyddstiden för den äldre af dessa afdelningar, så ock för tidigare, räknas från slutet af det år, då den sista bland de äldre afdelningarna utgafs (§§ 9, 21) [1]). Utgångspunkten för de tre åren skall enligt § 21 vara slutet af det år, då närmast föregående afdelning publicerades.

b) *Uteslutande öfversättningsrätt.*

Denna är enligt vissa lands lagar skyddad i lika lång tid som rätten att reproducera arbetet på originalspråket, vare sig skriften blifvit offentliggjord eller förefinnes endast i handskrift [2]). Att *handskrifter* under lika lång tid åtnjuta skydd mot publicering i öfversättning som mot reproduktion på ursprungsspråket, är allmän regel, och härifrån utgör vår rätt intet undantag. Men i fråga om *tryckta* skrifter är tiden för den uteslutande öfversättningsrätten merendels kortare än motsvarande tid för reproduktionsrätten i allmänhet. Någon gång gäller detta endast *utländske* författare [3]), men vanligen äfven inländske. Tiden för den uteslutande öfversättningsrätten är olika enligt olika lagar. Så t. ex. är den i Italien tio, i Finland fem, i Österrike blott ett år från det skriften först utkom [4]). Stundom gör man skilnad emellan det fall, då skriften *samtidigt* utgifves på olika språk, och det, då detta icke är händelsen. I förra fallet anses skriften flerstädes såsom på hvarje af dessa språk författad, och i enlighet härmed är författarens uteslutande rätt att på ifrågavarande språk reproducera sitt arbete skyddad under lika lång tid som rättigheten att reproducera skrifter i allmänhet [5]). Så hos oss, under

---

[1]) Motsvarande stadganden i Norge 1876 § 11, 1893 § 23; Danmark § 8; Tyskland § 14 o. s. v.

[2]) Så Schweiz §§ 1, 2; Belgien art. 2, 12.

[3]) Så Portugal art. 577. Om författaren är utländing, får han i Portugal åtnjuta öfversättningsrätt blott i tio år från verkets publicering och med vilkor tillika, att utöfning af denna rätt börjar före slutet af tredje året efter publiceringen af originalverket. Jemf. ock Spanien art. 13.

[4]) Italien § 12, Finland § 6, Österrike § 5.

[5]) Norge 1876 § 15 c; Finland § 6 st. 1: "Är skrift samtidigt utkommen på olika språk, hvilka å titelbladen uppgifvits, skall den anses såsom författad å hvarje af dessa språk". I Tyskland varar i det fall, hvarom nu är fråga, förbudet mot utgifvande af främmande öfversättning till något af de ifrågavarande språken fem år från slutet af det år, då originalskriften utkom (§ 15, jemf. med § 6 b, § 16). I Holland anses af de resp. upplagorna blott *en* som originalupplaga (in dubio den, som utkommit på författarens mo-

förutsättning att de resp. språken äro å titelbladet uppgifna (§ 3 st. 1). Lagens fordran, att utgifningen på de olika språken i detta fall skall ske *samtidigt*, är opraktisk, då absolut samtidighet vid utgifningen ofta kan vara svår att iakttaga, och innebär tillika en obillighet mot författaren, som för att trygga sin uteslutande öfversättningsrätt måste vänta med arbetets utgifvande till dess samtliga öfversättningar hunnit blifva färdiga. På dessa grunder [1]) har den norska lagen af 1893 § 4 upptagit det här ofvan (s. 61 not 2) anförda stadgandet, att, om ett arbete väl icke samtidigt, men dock *inom loppet af ett år* lagligen utgifves på flera språk, ingen öfversättning af arbetet till något af dessa språk får offentliggöras utan samtycke af den, hvilken författarerätten tillkommer. I saknad af ett dylikt stadgande, hvilket innebär, att den uteslutande rätten att öfversätta arbetet till de ifrågavarande språken under nyssnämnda förutsättning skyddas lika länge som författarens uteslutande rätt att reproducera sitt arbete på originalspråket, finnes det enligt vår rätt blott *ett* fall, då författarens uteslutande öfversättningsrätt är skyddad under lika lång tid som hans rätt enligt § 1 i lagen om eganderätt till skrift, utan att skriften samtidigt behöfver på flera språk utgifvas, nemligen i fråga om öfversättning från en till annan *munart* af samma språk. Då uteslutande rätt till sådan öfversättning ipso jure innefattas i den uteslutande tryckningsrätten, så måste den gälla i lika lång tid som den senare, då annat icke blifvit särskildt stadgadt.

I alla andra fall omfattar öfversättningsrätten, som dessutom, enligt hvad ofvan (s. 58) är visadt, beror på iakttagandet af vissa i lag stadgade föreskrifter angående förbehåll om och utgifvande af öfversättning, blott *fem* år från den tid, då originalskriften först utkom, tryckningsåret oräknadt [2]). Under dessa fem år är det annan förbjudet att utgifva öfversättning deraf på det eller de språk, hvartill öfversättningsrätten blifvit förvarad. Det är svårt att inse, hvarför tiden i detta fall skall vara så kort; endast fem år. Den allmänna upp-

---

dersmål), de öfriga som öfversättningar, och den uteslutande öfversättningsrätten gäller här som eljest i Holland blott fem år från datum å det inlemningsqvitto, som af justitiedepartementet utfärdas, då ett exemplar af skriften dit inlemnas (art. 16 jemf. med art. 6, 11).

[1]) De utvecklas närmare i "Forslag til Lov om Forfatterret" etc. 1890 s. 15—16; jemf. "Forslag till Lov om Forfatterret og Kunstnerret" 1892 s. 26—27.

[2]) I Tyskland (§§ 15, 16) och Ungern (§§ 17, 18) varar den uteslutande öfversättningsrätten i motsvarande fall fem år från slutet af det år, då den rättmätiga öfversättningen först utkom.

lysningens intresse, som här säkerligen varit bestämmande, måste anses tillgodosedt, då författaren inom fastställd tid sjelf utgifvit eller låtit utgifva en öfversättning af sitt arbete, och vid sådant förhållande torde tillräcklig anledning saknas att, åtminstone hvad beträffar de språk, till hvilka öfversättning redan finnes, uppställa kortare skyddstid för författarens uteslutande öfversättningsrätt än för hans rätt att reproducera arbetet på originalspråket.

c) *Uteslutande uppföranderätt.*

Främmande lagar låta i allmänhet rättigheten att med andras uteslutande offentligen uppföra ett dramatiskt eller musikaliskt-dramatiskt arbete räcka lika länge som rätten till dess mångfaldigande genom tryck [1]). Enligt vissa af dem är dock skyddstiden i förra fallet stundom längre, stundom kortare än i det senare [2]). Hvad *vår* rätt beträffar, är skyddstiden i fråga om uppföranderätten *kortare*, än då det gäller skydd mot eftertryck. Om skriften icke är anonym eller pseudonym, gäller författarens uteslutande rätt att uppföra arbetet för hans lifstid och *fem* år från slutet af det år, då han aflider, utan afseende på, om författaren låtit trycka arbetet eller icke, och i förra fallet utan afseende på, om han aflidit längre eller kortare tid, efter det tryckningen skedde (§§ 14, 21) [3]). Jemlikt grunderna för § 7 torde i fråga om dramatiskt eller musikaliskt-dramatiskt *kollektivarbete* de fem åren böra räknas från slutet af det år, då den senast aflidne författaren dött; och om verket består af sjelfständiga bidrag från särskilda medarbetare, hvilket framför allt kan komma i fråga vid musikaliskt-dramatiska arbeten, der textförfattaren är en annan än kompositören, bör skyddstiden räknas särskildt för texten och särskildt för musikverket [4]).

---

[1]) Så Norge 1893 § 21 (jemf. § 1); Frankrike, lag d. 14 Juli 1866 art. 1 (jemf. Pouillet § 744 s. 565—566); Schweiz art. 1—2. I Belgien, Spanien, Portugal, Ryssland gäller i brist på uttryckligt stadgande detsamma. Jemf. ock Norge 1876 § 34; Tyskland § 52; Ungern § 55; Finland §§ 12, 13. I England skyddas dramatiska arbeten, som ej före första uppförandet blifvit tryckta, mot scenisk framställning utan författarens tillstånd lika länge som tryckta skrifter mot olofligt eftertryck (art. 13; jemf. art. 14, art. 5).

[2]) Längre i Italien (§ 10): åttio år från första publiceringen. Kortare i Österrike (§ 22): tio år från författarens död, resp. från första uppförandet; och i Holland (art. 15): för tryckta arbeten (till hvilka författaren förbehållit sig uppföranderätt) tio år från registreringsdagen.

[3]) Jemf. deremot K. F. d. 20 Juli 1855 § 1 (se ofvan s. 16).

[4]) Jemf. Torp s. 99.

Om skriften är anonym eller pseudonym, så att arbetet uppföres eller genom tryck utgifves, utan att författaren gifvit sig till känna, så är skyddstiden fem år från slutet af det år, då arbetet först uppfördes eller genom tryck offentliggjordes (§§ 14, 21) [1]. I analogi med hvad som gäller om anonyma eller pseudonyma skrifter i allmänhet, torde emellertid få antagas, att, om författaren före utgången af nu nämnda tid ger sig till känna antingen å titelbladet till ny upplaga eller genom anmälan, så som i § 8 närmare sägs, den uteslutande uppföranderätten gäller lika länge, som då fråga är om icke anonyma eller pseudonyma dramatiska arbeten, alltså författarens (öfversättarens) lifstid och fem år efter det år, då han aflider.

Den frågan ligger nära till hands, hvarför man icke låtit rättigheten till ett arbetes offentliga uppförande räcka lika länge som motsvarande rätt till samma arbetes mångfaldigande genom tryck. Det svar, motiverna [2]) lemna på denna fråga, är ganska egendomligt: då 1855 års förordning om kortare skyddstid i förra fallet än i det senare finge anses tillkommet till följd af en behöflig hänsyn till teaterföreståndarnes intressen, och veterligen några klagomål deröfver icke försports, hade den kortare skyddstiden kunnat bibehållas. Den *allmänna* grunden för författarerättens begränsning i afseende å tiden är naturligtvis äfven här tillämplig; men denna torde icke påkalla, att uppföranderätten hastigare än rätten att genom tryck mångfaldiga arbetet skall blifva commune bonum. Teaterföreståndarens intressen i det ena fallet äro icke mera beaktansvärda än bokförläggarens i det andra.

IX. Reglerna om författarerätt i deras förhållande till äldre lagstiftning.

Genom lagen om eganderätt till skrift af d. 10 Aug. 1877 blef författarerätten i ett afseende inskränkt, i andra utvidgad. Den blef inskränkt i fråga om

[1]) I Danmark (§ 19; jemf. lag d. 12 Apr. 1889 § 1, Torp s. 99) är skyddstiden för dramatiskt och musikaliskt-dramatiskt arbete femtio år från författarens död, vare sig arbetet är kryptonymt eller icke. Det österrik. förslaget (§ 40) stadgar, att uteslutande rätt till offentligt uppförande af dramatiskt etc. arbete upphör vid *icke* anonyma eller pseudonyma verk tjugu år efter författarens död, dock, när verket först inom de sista fem åren af nämnda frist publiceras, fem år efter publiceringen, och vid anonyma eller pseudonyma arbeten tjugu år från publiceringen.

[2]) K. Prop. 1877 n:o 17 s. 37.

skydd mot eftertryck. Den uteslutande tryckningsrätten var förut till tiden obegränsad, blott det iakttogs, att ny upplaga utgafs inom hvart tjugonde år efter författarens död. Genom 1877 års lag blef författarerätten i detta afseende begränsad. Å andra sidan blef författarerätten i flera afseenden utvidgad: genom inskränkningen i den förut rådande öfversättningsfriheten (ytterligare minskad genom 1883 års förordning) och i friheten att i periodisk skrift intaga ur annan sådan skrift hemtad uppsats samt genom förlängning af tiden för den uteslutande rätten att begagna skrifter för skådebanan, hvartill kommer, att enligt 1877 års lag författarens arfvingar ej såsom förut behöfva inom viss tid *begagna* sin utgifningsrätt för att få tillgodonjuta det skydd, lagen erbjuder. Frågan är nu först och främst, huruvida ofvannämnda *inskränkning* i författarerätten skall vara tillämplig jemväl på skrifter, som äro *äldre* än 1877 års lag. Svaret blir *jakande*. Lagen skall, heter det, tillämpas på *redan offentliggjorda* arbeten d. v. s. *äfven* på redan offentliggjorda arbeten, och så mycket mer på arbeten, som publicerats *efter* det lagen trädde i kraft, vare sig de blifvit skrifna före eller efter denna tid (§ 24). Om författaren dött, innan 1877 års lag trädde i kraft, och hans arfvingar följaktligen förvärfvat den obegränsade författarerätt, som äldre lag tillerkänt dem, så borde enligt allmänna rättsgrundsatser denna deras välfångna rättighet icke kunna dem genom senare lag beröfvas. Också har L. U. vid R. D:n 1877 (utl. n:r 20) velat på ifrågavarande område tillämpa dessa grundsatser, då det föreslog, att den nya lagen (§ 25) skulle innehålla stadgande derom, att nämnda lag ej finge verka inskränkning i den rätt, författare eller hans rättsinnehafvare, innan densamma trädt i kraft, i enlighet med äldre lag förvärfvat [1]). Men 1877 års lag har icke på annat sätt tagit hänsyn till deras anspråk i denna del än genom en bestämmelse derom, att den femtio års skyddstid, som eljest räknas från författarens död, här skall räknas från den dag, 1877 års lag blef gällande. Man ansåg nemligen olägligt, att under en lång och obestämd framtid två skiljaktiga lagar i samma ämne skulle gälla bredvid hvarandra, och förmenade, att denna olägenhet skulle utan nämnvärd skada för "författare eller förläggare" kunna afhjelpas derigenom, att skyddstiden för afliden författares skrifter, till hvilka eganderätten ännu icke upphört, bestämdes till femtio år, efter det lagen trädde i kraft [2]). Det är alltså af nyt-

---

[1]) Motsvarande regel i Schweiz art. 20; Danmark § 24; Norge 1876 § 48, 1893 § 39 o. s. v.

[2]) L. U:s utl. n:o 37 vid R. D:n 1877 s. 7—8.

tighetsskäl, och icke emedan man velat underkänna en allmänt erkänd rättsprincip, som lagen blifvit på nyssnämnda sätt affattad. Att emellertid Kongl. Maj:t eger att för hvarje gång på högst tjugu år förnya äldre privilegier å skrifters utgifvande till understöd åt allmänna inrättningar, derom är i T. F. § 1 mom. 3 uttryckligen stadgadt.

Hvad derefter beträffar frågan, huruvida den *utvidgning*, som 1877 års lag gifvit åt författarerätten, skall tillämpas på äldre arbeten, så blir svaret äfven här jakande (§ 24). Häri ligger intet ovanligt. De intressen, som den nya lagen vill skydda, äro de samma, vare sig de uppstått före eller efter det lagen trädde i kraft. Endast om den nya lagens tillämpning skulle kränka redan förvärfvade rättigheter, bör ett undantag göras; hvilket ock § 24 uttryckligen betonar. Att emellertid betrakta en förut gällande frihet för en hvar att t. ex. öfversätta eller för scenen begagna ett redan befintligt arbete såsom en enligt äldre lag förvärfvad *rätt*, kan naturligtvis ej komma i fråga. Härtill fordras ett *bestämdt rättssubjekt*, för hvilket den ifrågavarande befogenheten tagit form af ett *individuelt rättsligt intresse*. De lagar angående författarerätten, hvilka i nu förevarande fall tjenat som mönster åt vår egen — den norska af 1876 och den tyska — hafva ur billighetssynpunkt medgifvit, att befintliga exemplar, hvilkas framställande förut varit tillåtet, fortfarande få spridas, äfven då deras framställande enligt den nya lagen är förbjudet; att äfvenledes befintliga, lagligen tillverkade tryckmaterialier, såsom stereotyp- och andra plåtar samt formar alltjemt få begagnas till nya exemplars framställande; samt att dittills tillåtna reproduktioner, som, då lagen trädde i kraft, redan blifvit påbörjade, få fullbordas [1]). Utan stöd af positiv lag lära emellertid dessa eller liknande medgifvanden icke kunna anses med vår rätt förenliga. För reproduktioner, hvilka egt rum, innan gällande lag trädde i kraft, kan naturligtvis hvarken civilt eller kriminelt ansvar enligt samma lag ifrågakomma. Men deraf följer icke, att qvarvarande reproduktionsexemplar få föryttras till förfång för den genom lagen berättigade och utan hans samtycke [2]).

Lika litet som den omständigheten, att en person, innan en ny lag utvidgar

---

[1]) Norge 1876 § 47; Tyskland § 58; motsvarande bestämmelser i norsk lag af 1893 § 38.

[2]) Enligt schweizisk rätt (art. 19) måste författarens samtycke till sådan föryttring inhemtas, eller, om öfverenskommelse ej kan träffas, ett skadestånd utgifvas, hvars belopp bestämmes af förbundsdomstolen.

författareskyddet, rättmätigt reproducerat en annans arbete, bör berättiga honom att också framdeles, sedan lagen betecknat dylik reproduktion som olofligt eftertryck, framställa nya upplagor eller exemplar af samma skrift, lika litet borde en teaterdirektör, som, medan rätten att begagna skrifter för skådebanan var fri, uppfört ett dramatiskt eller musikaliskt-dramatiskt arbete, sedermera, och efter det ny lag kräfver författarens samtycke för dylikt begagnande, kunna med åberopande af någon "välförvärfvad rättighet" åsidosätta detta samtycke och fortfarande låta uppföra stycket [1]). Då emellertid 1855 års förordning (§ 4) uttryckligen bestämde, att den ej var tillämplig på arbeten, som dessförinnan blifvit offentligen uppförda, och dylika äldre arbeten följaktligen fingo fritt uppföras, när 1877 års lag blef gällande, så ansåg man, att en teaterföreståndare, som med full rätt uppfört ett sådant arbete och dertill anskaffat dekorationer, kostymer o. d., kunde lida en oförvållad ekonomisk förlust, om författaren eller öfversättaren, med åberopande af den honom enligt 2 kap. af nämnda lag tillerkända rätt, kunde förbjuda arbetets vidare uppförande, och med anledning häraf föreskrefs, att hvad i berörda kapitel är stadgadt ej får ega tillämpning å dramatiskt eller musikaliskt-dramatiskt arbete, som blifvit offentligen uppfördt, innan förordningen af d. 20 Juli 1855 trädde i kraft [2]). Stadgandet är föga lyckligt affattadt, såvida det, såsom tydligen är meningen, endast vill berättiga *den person*, som offentligen uppfört arbetet, innan 1855 års förordning trädde i kraft, att fortfarande göra det; ty enligt ordalydelsen blir uppföranderätten fri för en hvar, så snart arbetet blifvit uppfördt före sagda tid. Bortsedt från nu nämnda undantag, lider det ej tvifvel, att den utvidgning, som 1877 års lag gifvit åt författarerätten, äfven gäller sådana arbeten, som blifvit offentliggjorda, innan nämnda lag trädde i kraft. Men det är icke alltid klart, *hvem* som skall hafva nytta af denna utvidgning. Om författaren icke definitivt afstått sin rätt, så kan utvidgningen endast blifva till fördel för författaren sjelf eller hans sterbhusdelegare, låt vara att förlagsrätten blifvit på annan person öfverlåten. Ja, äfven om författaren utan vilkor och utan inskränkning öfverlåtit sin rätt, så kan det sättas ifråga, huruvida det genom ny lag ökade rättsinnehållet bör komma författaren sjelf eller adqvirenten till

---

[1]) Så dock i Ungern § 78; annorlunda i Tyskland § 58.

[2]) § 24 in fine; jemf. motiv vid cit. k. prop. s. 39.

godo [1]). Då författaren ej kan anses hafva åt adqvirenten inrymt större befogenhet, än han sjelf, då aftalet slöts, enligt då gällande lag egde, måste emellertid enligt vår tanke den ifrågavarande senare utvidgningen komma författaren och icke hans medkontrahent till godo, så snart icke aftalet innehållit, att författaren afstode sin rätt, utan afseende å hvad lag och författning stadgade eller *komme att stadga* angående författarerättens innebörd. Inom den utländska lagstiftningen är denna synpunkt uppmärksammad [2]), och hos oss tord den i brist på uttryckligt lagbud få anses gällande.

Om en skrift, som varit föremål för författarerätt, *upphört* att vara det, då 1877 års lag trädde i kraft, om t. ex. författaren dött och hans arfvingar försummat att inom tjugu år från dödsfallet begagna sin utgifningsrätt, så lägger *ordalydelsen* i § 24 ej hinder i vägen för, att lagen skulle kunna tillämpas på berörda arbete, som alltså på nytt skulle blifva objekt för författarerätten. Teoretiskt sedt ligger häri icke heller någon orimlighet. Lika väl som en ny lag kan gifva författareskydd åt äldre skrifter, som förut icke haft något sådant, lika gerna kan den gifva dylikt skydd åt skrifter, som haft, men förlorat det. Att detta likväl i förevarande fall ej varit lagens mening, är uppenbart. Då L. U. vid R. D:n 1877 (utl. n:o 37) afgaf sitt slutliga förslag till lag i ämnet, hette det i ingressen till nämnda förslag, att skyddstid för afliden författares skrifter, *till hvilka eganderätten ännu icke upphört*, bestämdes till femtio år, efter det lagen trädde i kraft; och i en till förslaget fogad reservation yttrade en af utskottets medlemmar, att "till förekommande af misstydning" uttryckligen borde stadgas, att reglen endast skulle gälla de fall, *då icke eganderätten till skriften redan enligt äldre lag upphört.* Författarerätt, som, då 1877 års lag trädde i kraft, redan upphört, har alltså icke genom denna lag återupplifvats.

---

[1]) Jemf. å ena sidan Schuster, Urheberrecht der Tonkunst s. 313—14, Pouillet §§ 161 ff. s. 145—156; å den andra Wächter s. 156.

[2]) Så heter det i den portugisiska civillagen (art. 584), att den förlängning i tiden för författarertätens varaktighet, som nämnda lag infört, gäller till fördel för författarens arfvingar, äfven när den literära eganderätten till hans skrifter helt eller delvis öfverlåtits på annan person; och i Italien (§ 47) gäller det stadgandet, att adqvirenten skall hafva nytta af den förlängning i skyddstiden, som den nya lagen erbjuder, endast om öfverlåtelsen skett antingen för obestämd tid i adqvirentens intresse eller ock med uttrycklig klausul, att en eventuel förlängning eller utvidgning af författarerätten skall komma honom till godo.

X. Författarerättens nationela begränsning.

Vid granskning af gällande lagar angående författarerätt finner man, att enighet ej uppnåtts, när det gäller frågor sådana som dessa: skall lagen hafva tillämpning på *främmande* medborgares skrifter såväl som på *inländskes*, på skrifter, som publicerats *utom* såväl som på dem, hvilka publicerats *inom* riket? Det gifves lagar, som besvara båda dessa frågor jakande. Så den franska, åtminstone hvad beträffar uteslutande trycknings- och öfversättningsrätt, medan det deremot är ovisst, huruvida författaren till ett dramatiskt eller musikalisktdramatiskt arbete, som första gången blifvit offentligt uppfördt i utlandet, eger förbjuda dess uppförande i Frankrike utan hans tillstånd [1]). Så ock den *belgiska*, likväl att, om de rättigheter, som lagen sålunda tillerkänner jemväl utländske författare, upphöra tidigare enligt deras eget lands lag än enligt belgisk, den kortare tiden blir att iakttaga (art. 38).

Det fransk-belgiska systemet har emellertid ej vunnit efterföljd. Flertalet lagar göra nemligen författareskyddet beroende antingen af publikationsorten eller af författarens nationalitet eller domicil. Så t. ex. är det österrikiska patentet företrädesvis tillämpligt på arbeten, som utkommit *inom* riket. Literaturalster, som utkommit på det forna tyska förbundets område, njuta dock äfven skydd mot *eftertryck*, med vilkor att samtliga formaliteter blifvit uppfylda, som fordras i den stat, der skriften utkommit. Annorstädes i utlandet publicerade arbeten skyddas af patentet, i mån som den främmande statens lagar garantera samma rätt åt arbeten, hvilka utkommit i Österrike (§§ 38, 39). Äfven enligt dansk och italiensk rätt [2]) är en skrifts utgifningsställe det bestämmande vid afgörandet af frågan, hvilket lands lag som skall å densamma tillämpas. De resp. ländernas lagar gälla närmast skrifter, hvilka publicerats inom landet, men kunna under förutsättning af ömsesidighet jemväl tillämpas på arbeten, som publicerats i andra stater, detta dock, hvad Danmark beträffar, först efter särskild förordning i ämnet. Holländska lagen om auktorrätt

---

[1]) Dekret och lag d. 28 Mars 1852; jemf. Lyon-Caen & Delalain I s. 35, s. 36 not 4. Vilkor för lagens tillämpning är dock, att föreskrifterna om aflemnande af exemplar för de allmänna boksamlingarna iakttagits i enlighet med tryckfrihetslagen af d. 29 Juli 1881 art. 3—4.

[2]) Danmark § 23, Italien § 44.

gäller för tryckta arbeten, som publicerats i Holland eller holländska Indien och för icke tryckta, hvilkas författare bo i något af dessa länder, äfvensom för derstädes hållna muntliga föredrag (art. 27). För att i England erhålla författarerätt till tryckt skrift måste man publicera den i de förenade rikena och, om man är utländing, vid tiden för publiceringen vara der boende (art. 6). Hänsyn till författarens *domicil* tages framför allt af schweizisk rätt, hvars bestämmelser gälla i Schweiz bosatte författare; andra, endast om deras arbeten först utkommit eller eljest publicerats der i landet. Icke i Schweiz bosatte författare kunna dock äfven i fråga om arbeten, som först publicerats i utlandet, blifva skyddsberättigade i likhet med författare till arbeten, som utkommit inom landet, när dessa senare i det ifrågavarande främmande landet behandlas på samma sätt som der utkommande arbeten (art. 10). Ungerska lagen fäster likaledes, men blott i fråga om *utländske* författare, vigt vid författarens hemvist och tillerkänner författareskydd åt arbeten af sådana utländingar, som under minst två år oafbrutet bott och betalat skatt i landet; eljest finner lagen ingen användning på utländske författares arbeten, med mindre de utkommit hos inländske förläggare.

I Tyskland tillämpas lagen om författarerätt på

a) alla verk af inländske författare, lika mycket om skriften utkommit inom eller utom landet eller öfverhufvud ännu icke blifvit publicerad; och

b) verk, som, ehuru författade af utländingar, likväl utkommit hos förläggare, hvilka hafva sitt handelsnederlag inom tyska riket (§ 61).

Andra arbeten af utländske författare skyddas vanligen blott på grund af statsfördrag. För arbeten, författade af utländingar och utgifna icke inom området för det nuvarande tyska riket, men dock inom en stat, som hört till det forna tyska förbundet, gälla särskilda bestämmelser [1]).

Norsk lag i ämnet gäller endast arbeten af inländske författare samt af utländske, då arbetet utkommit hos norsk förläggare, men kan, under förutsättning af ömsesidighet, genom konglig förordning helt eller delvis utsträckas till

[1]) Dylika arbeten njuta skydd af tysk lag, under förutsättning att den ifrågavarande statens lag bereder arbeten, som utkommit inom förstnämnda område samma rätt som inhemska; dock så, att berörda skydd ej varar längre än i den ifrågavarande staten sjelf. Detsamma gäller om icke publicerade verk af sådana författare, som visserligen icke äro statsborgare i tyska riket, men väl i det forna tyska förbundsområdet (§ 62). Det österrik. förslaget (§ 57; jemf. § 1) är i fråga om "ausländische Urheberrechte" hufvudsakligen affattadt efter tyskt mönster.

andra arbeten, *såvidt de efter sitt eget lands lag äro skyddade* [1]). Här kommer det alltså förnämligast an på författarens *eller* förläggarens nationalitet. Men det gifves ock lagar, för hvilka *författarens* nationalitet *uteslutande* är bestämmande i detta afseende, lagar, som beskydda inländske författare, hvarhelst de än hafva publicerat sina arbeten, medan de endast under förutsättning af reciprocitet medgifva skydd åt utländingar, äfven om de låtit sina arbeten utkomma på inländskt förlag. Så t. ex. de spanska oah portugisiska lagarna [2]).

Hos oss har städse författarens nationalitet, icke publikationsorten, varit bestämmande i fråga om författareskyddets tillämplighet enligt vår rätt. Härigenom har man undvikit den med publikationsorten till utgångspunkt alltid befintliga olägenheten, att ingen ledning lemnas för det fall, att skriften ej blifvit offentliggjord.

I 1877 års förslag till lag om literär eganderätt bibehölls nationalitetsprincipen, dock så, att den föreslagna lagen skulle tillämpas ej blott på svensk medborgares arbeten utan jemväl på utländings verk, som utgåfves af svensk förläggare. Detta senare tillägg motiverades dermed, att "den svenske undersåten alltid bör skyddas af den svenska lagen". Men häremot invände L. U. [3]) bland annat, att man icke borde tillerkänna utgifvaren af ett arbete, för det han vore svensk undersåte, en annan och vidsträcktare rätt till samma arbete än den, som tillkomme dess utländske författare. På detta sätt skulle, menade utskottet, hvilken utländing som helst utan allt afseende på reciprocitet mellan länderna kunna bereda sitt arbete samma skydd, som tillkomme svensk medborgares skrifter. Dessa skäl ledde till det föreslagna tilläggets uteslutande, men på det ej en svensk förläggare skulle hindras att hemta fördel af ett arbete, då det utgafs anonymt, och författarens svenska nationalitet alltså icke utan anonymitetens brytande kunde bevisas, så stadgades, att skrift, som utan uppgifvet eller under diktadt författarenamn blifvit af svensk förläggare utgifven, skall anses vara af svensk medborgare författad, derest ej annat förhållande ådagalägges.

---

[1]) Norge 1876 §§ 45, 46. Liknande enligt 1893 års lag § 37, dock med uteslutande af den kursiverade slutmeningen.

[2]) Spanien art. 50, Portugal art. 578. Reciprocitetsvilkoren äro olika. Spanien fordrar författarerätt i utlandet inom de i spansk lag fastställda gränser, under det att Portugal nöjer sig med, att portugisiska författare skyddas lika med inhemska. Jemf. ock Grekland art. 433; Monaco art. 33—34.

[3]) Utl. n:o 20 s. 18.

Lagen tillämpas principielt blott på skrift af svensk statsborgare. Utländingars literära "eganderätt" är endast undantagsvis skyddad. De för rättsmedvetandet sårande följderna af detta system, som ytterst torde grunda sig på den gamla föreställningen om författarerätten såsom ett privilegium, hvilket man väl kunde medgifva egna undersåtar men ej behöfde utsträcka till främlingar [1]), hafva ej uteblifvit. Främmande literaturalster reproduceras godtyckligt, utan att deras egare förmå hindra det [2]). Men så länge den motsatta principen ej blifvit genomförd i utlandet, kan det onekligen vara förenadt med olägenheter att åt utländingen inrymma en rätt, som i hans eget land ej medgifves svensk författare.

Då det heter, att 1877 års lag tillämpas på "skrift af svensk medborgare", så torde likväl icke erfordras, att författaren är svensk medborgare just vid det tillfälle, då arbetet skrifves eller publiceras, för att öfverhufvud författarerätt till det ifrågavarande arbetet skall kunna tillkomma honom. Skriften kan visserligen reproduceras utan författarens samtycke, så länge denne ännu ej är svensk medborgare; men då han en gång blifvit det, så äro vilkoren för hans rätt: författarskap och svenskt statsborgarskap uppfylda, och reproduktion af arbetet utan hans samtycke blir alltså *från denna stund* rättsvidrig. Å andra sidan är det icke nog, att författaren *var* svensk medborgare, då arbetet skrefs eller publicerades; han måste fortfarande vara det i det ögonblick, då kränkning af författarerätten enligt hans förmenande egt rum. Om två eller flere gemensamt författat en skrift, som ej består af sjelfständiga bidrag från särskilda medarbetare, så inträder skydd af svensk lag, så snart *någon* af medarbetarne är svensk undersåte. Svensk författares arfvingar hafva likaledes författarerätt enligt svensk lag utan afseende på deras egen nationalitet, medan å andra sidan utländsk författares skrift, som ärfves af svensk statsborgare, icke på denna grund kan blifva objekt för författarerätten enligt svensk lagstiftning.

Då lagen om eganderätt till skrift ej har giltighet utanför vårt eget lands gränser, blir det nödvändigt att på annat sätt skydda svenska statsborgares skrifter i utlandet. Detta kan ske derigenom, att lagen en gång för alla erkänner utländsk författarerätt under förutsättning af reciprocitet. Det kan

---

[1]) Jemf. Osterrieth, Reform s. 30.

[2]) Ett uppseendeväckande fall af detta slag rörande en nyligen här i landet utkommen reproduktion af "Fliegende Blätter" omtalas i "Le droit d'auteur" (1893 n:r 10) såsom bevis på nödvändigheten att skydda utländsk författarerätt.

ock ske derigenom, att lagen bemyndigar konungen att, likaledes under förutsättning af ömsesidighet, förklara lagens bestämmelser delvis eller helt och hållet tillämpliga äfven för annat lands medborgares skrifter. Denna senare utväg har lagstiftaren hos oss föredragit. Huru den i särskilda fall blifvit begagnad, skall nedan visas.

Konungen kan förklara lagens bestämmelser tillämpliga på utländingars skrifter "under förutsättning af ömsesidighet". Här afses formel, icke materiel ömsesidighet, d. v. s. det är nog, att den utländska staten ger åt svenska arbeten principielt samma skydd som åt sina egna medborgares, och det behöfs icke, att den utländska lagens skydd för våra författares arbeten är detsamma som det i svensk lag fastställda. En dylik fordran skulle nemligen sällan om ens någonsin kunna uppfyllas.

Enligt särskilda kongl. kungörelser hafva vår lags bestämmelser angående eganderätt till skrift förklarats tillämpliga på norska, danska och italienska undersåtars skrifter, *så vidt som de äro i sina hemland skyddade;* gällande detta från början af resp. åren 1878, 1880 och 1885 [1]). Å andra sidan hafva genom kongl. "Anordninger", för Norge af d. 16 November 1877 och för Danmark af d. 5 December 1879, samt genom deklaration, hvad Italien angår, af d. 9 Oktober 1884 [2]) motsvarande bestämmelser om skydd för svenska författares arbeten i dessa länder blifvit utfärdade. Slutligen har i en tilläggsartikel till handelstraktaten af den 30 December 1881, afgifven samma dag och förnyad tills vidare genom konvention af den 13 Januari 1892 [3]), mellan Sverige-Norge och Frankrike öfverenskommits, att "i afvaktan af en särskild konventions afslutande de respektive ländernas undersåtar skola i det andra landet åtnjuta *samma behandling som landets egna* i afseende å den literära (artistiska och industriela) eganderätten" [4]). Denna öfverenskommelse åtföljdes något senare af ett "aftal mellan H. Maj:t Konungen af Sverige och Norge samt Franska republikens President rörande de *formaliteter*, som böra iakttagas för skyddande af eganderätten till skrifter och konstverk", afslutadt i Stockholm d.

---

[1]) K. kung. af d. 16 Nov. 1877, d. 5 Dec. 1879 och d. 7 Nov. 1884.

[2]) Se Sv. Förf. samling 1884 n:r 59.

[3]) Sv. Förf. samling 1882 n:r 14, 1892 n:r 1.

[4]) Om således t. ex. en fransk författare vill förbehålla sig uteslutande öfversättningsrätt till svenska språket, så är det icke nog med ett allmänt förbehåll ("droit de traduction reservé"). Förbehållet måste gälla *svenska* språket och vara tillkännagifvet på skriftens titelblad. Jemf. N. J. A. afd. I 1892 n:r 114.

15 Februari 1884 och ratificeradt derstädes d. 25 April samt i Paris d. 26 Juni samma år. Det heter här, hvad eganderätten till skrifter beträffar, att för att tillförsäkra svenske undersåtars skrifter det skydd i Frankrike samt franske medborgares skrifter det skydd i Sverige, hvarom öfverenskommelse blifvit träffad i nyssnämnda tilläggsartikel, och för att författare och utgifvare må i följd deraf vara berättigade att vid domstolarne i de båda länderna åtala *eftertryck*, skall det icke erfordras annat, än att författaren eller utgifvaren styrker sin eganderätt till skriften genom ådagaläggande medelst ett intyg, utgifvet af behörig myndighet, att skriften är ett originalarbete, som i det land, der det blifvit utgifvet, åtnjuter lagligt skydd mot eftertryck. Med afseende å svenske undersåtars skrifter skall detta intyg vara utfärdadt af registratorn i justitiedepartementet och legaliseradt af franska beskickningen i Stockholm, medan med afseende å franske undersåtars skrifter intyget skall vara utfärdadt af franska inrikesministeriets byrå för bokhandeln och legaliseradt af svenska och norska beskickningen i Paris [1]). Liknande bestämmelser förekomma i nyssnämnda deklaration om ömsesidigt skydd inom de förenade rikena och Italien för eganderätt till skrifter (och konstverk) [2]), blott att här det ifrågavarande intyget skall med afseende på italienske undersåtars skrifter vara utfärdadt af kongl. italienska ministeriet för åkerbruk, industri och handel samt legaliseradt af svenske och norska beskickningen i Rom och med afseende å svenske undersåtars skrifter vara legaliseradt af italienska beskickningen i Stockholm, sedan det utfärdats af ofvanbemälte svenske tjensteman. För öfrigt upptager deklarationen (art. 3) en uttrycklig förklaring derom, att de för författare från de tre staterna i deklarationen utfästa förmåner äro dem ömsesidigt tillförsäkrade, endast så länge deras rätt i hemlandet består, och att dessa förmåner icke må af dem i det andra landet åtnjutas utöfver den tid, som lagen stadgar i afseende å inhemske författare.

Några andra aftal om internationel författarerätt än de nu anförda hafva vi ej att för Sveriges del anteckna. Den betydelsefulla Bernerkonventionen af d. 5 September 1887 [3]), ursprungligen ingången mellan nio stater [4]), till hvilka sedermera två andra anslutit sig [5]), har Sverige ej biträdt. Vid de konven-

[1]) Sv. Förf. samling 1884 n:r 36 s. 1 ff.

[2]) Jemf. ock K. K. d. 7 November 1884 (Sv. Förf. samling s. å. n:r 59 s. 5).

[3]) Den finnes införd hos Hedeler s. 187 ff.

[4]) Belgien, England, Frankrike, Hayti, Italien, Schweiz, Spanien, Tunis och Tyskland

[5]) Luxemburg d. 20 Juni 1888 och Monaco d. 30 Maj 1889.

tionen föregående internationela konferenserna i Bern åren 1884 och 1885, som afsågo upprättandet af en allmän union till skydd för författares och konstnärers rättigheter, var Sverige representeradt, men då det nödvändiga legislativa arbetet icke kunde tillvägabringas, blefvo förhandlingarna från svensk sida afbrutna [1]). I sjelfva verket stå Bernerkonventionens regler och vår gällande rätt i föga öfverensstämmelse med hvarandra. Lagen angående egande-rätt till skrift hyllar i princip frihet att eftertrycka utländska arbeten, under det Bernerkonventionen bjuder författareskydd inom samtliga de kontraherande staterna åt författare, som tillhöra någon af dem, åt bemälde författares rättsinnehafvare samt åt förläggare af arbeten, som publiceras i någon af fördragsstaterna, och hvilkas författare äro statsborgare i en icke-fördragsstat (art. 2—3); och under det 1877 års lag låter den uteslutande öfversättningsrätten vara beroende af vissa vilkor och i alla händelser ej låter den fortfara längre än i fem år från slutet af det år, då originalskriften först trycktes, så ger Bernerkonventionen författare, som tillhöra en af fördragsstaterna, obetingadt uteslutande rätt att öfversätta eller låta öfversätta sina arbeten i de öfriga staterna under tio år från slutet af det år, då originalverket publicerades i en af fördragsstaterna (art. 5).

Medan den nya norska lagen af 1893 tydligen är affattad på ett sätt, som afser att främja Norges anslutning till nämnda konvention, och medan Danmark med all sannolikhet kommer att snart nog följa Norges exempel i detta afseende, står Sverige ensamt bland de skandinaviska länderna qvar på en ståndpunkt, som föga motsvarar den moderna utvecklingen i fråga om författarerätten. Det är att hoppas, att detta förhållande ej länge skall fortfara, att äfven hos oss reformer inom författarerättens område snart skola komma på dagordningen och genomföras i en rigtning, som underlättar eller åtminstone icke försvårar Sveriges ingående i Bernerunionen.

---

[1]) Jemf. Bætzmann s. 3—4.